

**T.C.
GIDA TARIM VE HAYVANCILIK
BAKANLIğI**

AVRUPA BİRLİğİ VE DİŐ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜğÜ

AB UZMANLIK TEZİ

**AB, ABD VE TÜRKİYE'DE TARIM
SİGORTACILIğI UYGULAMALARININ
KARŞILAŞTIRILMASI**

**AB UZMAN YARDIMCISI
MEHMET KEREM TEKİN**

**DANIŐMAN
BEKİR ENGÜRÜLÜ
TARIM SİGORTALARI
VE DOğAL AFETLER
DAİRE BAŞKANI**

**Eylül 2015
ANKARA**

T.C.
GIDA TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI
Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel M¼d¼rl¼Đ¼

AB, ABD VE T¼RKİYE'DE TARIM SİGORTACILIĞI
UYGULAMALARININ KARŞILAŞTIRILMASI

AB UZMANLIK TEZİ

MEHMET KEREM TEKİN
AB UZMAN YARDIMCISI

DANIŐMANI
BEKİR ENG¼R¼L¼

Ankara – 2015
Eyl¼l

T.C.
GIDA TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI
Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü

EK-4

AB Uzman Yardımcısı Mehmet Kerem TEKİN tarafından hazırlanan “*AB, ABD ve Türkiye’de Tarım Sigortacılığı Uygulamalarının Karşılaştırılması*” adlı tez çalışması aşağıdaki Tez Değerlendirme ve Yeterlik Sınav Komisyonu tarafından oy çokluğu ile Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü AB Uzmanlık Tezi olarak kabul edilmiştir.

Üye : Dr. Haldun DEMİREL
Unvanı : Genel Müdür Yardımcısı V.

Bu tezin, kapsam ve nitelik olarak AB Uzmanlık Tezi olduğunu onaylıyorum . . . . .

Üye : Dr. Nevzat BİRİŞİK
Unvanı : Genel Müdür Yardımcısı

Bu tezin, kapsam ve nitelik olarak AB Uzmanlık Tezi olduğunu onaylıyorum . . . . .

Üye : Dr. İbrahim ÖZCAN
Unvanı : Genel Müdür Yardımcısı

Bu tezin, kapsam ve nitelik olarak AB Uzmanlık Tezi olduğunu onaylıyorum . . . . .

Üye : Selda COŞKUN
Unvanı : AB Uzmanı

Bu tezin, kapsam ve nitelik olarak AB Uzmanlık Tezi olduğunu onaylıyorum . . . . .

Tez Savunma Tarihi: 26 / 09 / 2015

Tez Değerlendirme Komisyonu tarafından kabul edilen bu tezin AB Uzmanlık Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Çınar BAHÇECİ
Komisyon Başkanı
Genel Müdür V.

AB, ABD VE TÜRKİYE'DE TARIM SİGORTACILIĞI UYGULAMALARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Mehmet Kerem TEKİN
AB Uzman Yardımcısı
Eylül 2015, 95 Sayfa

ÖZ

Tarımsal üretim, doğası gereği olumsuz iklim şartları başta olmak üzere pek çok riske açıktır. Bu risklerin gıda arzı, ekonomi ve toplum üzerinde olumsuz etkileri olabilmektedir. Bu risklerle mücadelede, tarım sektöründe risk yönetim araçları kullanılmaktadır. Risk yönetim araçları içinde en işlevsel olanı ise tarım sigortalarıdır. Tarım sigortaları, 200 yıldan fazla bir süredir Avrupa ülkeleri ve ABD tarafından, çiftçilerin üretimde karşılaştığı risklerin transferinde kullanılmaktadır. Ülkemizde ise 2005 yılında yürürlüğe giren “Tarım Sigortaları Kanunu” ile devlet, tarım sigortaları primlerine destek vermeye başlamış ve Tarım Sigortaları Havuzu’nu (TARSİM) kurmuştur. Her ülkede karşılaşılan riskler ve şartlar farklı olduğundan tarım sigortaları uygulamaları da farklılıklar göstermektedir. Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı AB, ABD ve Türkiye’de tarım sigortaları uygulamalarını karşılaştırmaktır.

Anahtar Kelimeler: Tarım Sigortaları, TARSİM, Risk Yönetim Araçları, Prim Desteği, Ürün Sigortası.

A COMPARISON OF AGRICULTURAL INSURANCE APPLICATIONS IN EU, USA AND TURKEY

Mehmet Kerem TEKİN
Assistant EU Expert
September 2015, 95 Pages.

ABSTRACT

Openness to various risks such as adverse climate conditions is intrinsic in agricultural production. These risks may diversely effect food supply, economy and society. In agricultural sector, risk management tools are used to struggle with these risks. Agricultural insurance is the most functional risk management tool among others. For more than 200 years, European countries and USA has been using agricultural insurance to transfer the risks that farmers face during agricultural production. As for Turkey, through “Agricultural Insurance Law” that entered into force in 2005, government started to subsidize agricultural insurance premiums and established the Agricultural Insurance Pool (TARSİM). Agricultural insurance applications differ from each other, due to varying risks and conditions in every country. In this regard, the purpose of this study is to compare agricultural insurance applications in EU, USA and Turkey.

Key Words: Agricultural Insurance, TARSİM, Risk Management Tools, Premium Subsidies, Crop Insurance.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	i
ABSTRACT	ii
ŞEKİLLER LİSTESİ	v
TABLOLAR LİSTESİ	v
KISALTMALAR LİSTESİ	vi
GİRİŞ.....	1
I. BÖLÜM	
TARIM SİGORTALARI	4
A. Tarımda Karşılaşılan Riskler	4
B. Tarımda Risk Yönetimi Araçları ve Tarım Sigortaları.....	8
C. Dünyada Uygulanmakta Olan Tarım Sigortası Ürünleri Çeşitleri	10
1. Bitkisel Ürün Sigortaları:.....	10
2. Diğer Sigortalar.....	17
D. Dünyada Tarım Sigortaları Uygulamalarına Genel Bir Bakış	19
E. Dünya Ticaret Örgütü'nde Tarım Sigortaları.....	26
II. BÖLÜM	
ABD'DE TARIM SİGORTALARI UYGULAMALARI.....	30
A. ABD'de Tarım Sigortalarının Tarihçesi	30
B. ABD'de 2014 Tarım Yasasının Getirdiği Yenilikler	37
C. 2014 Tarım Yasası Sonrasında Uygulamada Olan Tarım Sigortaları Sistemi ve Ürünleri.....	40
1. ABD'de 2015 Yılında Uygulanan Bitkisel Ürün Sigortaları.....	41
2. ABD'de 2015 Yılında Uygulanan Hayvancılık Sigortaları	43
D. ABD'de Tarım Sigortası Uygulamalarının Değerlendirilmesi.....	44
III. BÖLÜM	
AVRUPA BİRLİĞİ'NDE TARIM SİGORTASI UYGULAMALARI	46
A. Birlik Düzeyinde Tarım Sigortaları	46
B. Avrupa Birliğinde Ülkeler Bazında Tarım Sigortaları Uygulamaları.....	54
1. İspanya'da Tarım Sigortaları Uygulamaları	56
2. Fransa'da Tarım Sigortaları Uygulamaları.....	63
3. İtalya'da Tarım Sigortaları Uygulamaları.....	65

IV. BÖLÜM	
TÜRKİYE’DE TARIM SİGORTALARI UYGULAMALARI	67
A. Türkiye’de Tarım Sigortalarının Gelişimi	67
B. TARSİM Mevzuatı ve Temel Özellikleri.....	68
C. Uygulamada TARSİM	72
D. Türkiye’deki Tarım Sigortası Sistemi ile AB ve ABD’deki Tarım Sigortaları Uygulamalarının Karşılaştırılması.....	78
SONUÇ	83
KAYNAKÇA.....	87
ÖZGEÇMİŞ	95
ETİK BEYAN	96

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Gıda Değer Zinciri	4
Şekil 2. Branş Bazında Tarım Sigortaları	10
Şekil 3. Dünyada Tarım Sigortası Primlerinin Dağılımı	20
Şekil 4. 2014 Tarım Yasası Bütçe Kalemleri	37
Şekil 5. ABD Tarım Sigortaları İşleyiş Şeması	40
Şekil 6. TARSİM Poliçe Sayısı Verileri	75
Şekil 7. TARSİM Toplam Prim Üretimi	76

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Federal Ürün Sigortası Masrafları	37
Tablo 2. AB Üyesi Ülkelerde Tarım Sigortaları Uygulamalarının Verileri	54
Tablo 3. Ürün Sigortaları Tablosu	61
Tablo 4. Hayvancılık Sigortaları Tablosu	62
Tablo 5. İspanyol Tarım Sigortası Sistemine İlişkin Veriler	63
Tablo 6. 2014 Yılı TARSİM Branşlara Göre Veriler	78
Tablo 7. ABD, Türkiye ve İspanyol Tarım Sigortaları 2014 Yılı Verileri	78

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AGR	Düzeltilmiş Brüt Gelir (<i>Adjusted Gross Revenue</i>)
APH	Fiili Üretim Geçmişi (<i>Actual Production History</i>)
API	Arıcılık Programı (<i>Apiculture Insurance</i>)
ARP	Bölge Bazlı Gelir Koruma Programı (<i>Area Revenue Protection</i>)
AYP	Bölge Bazlı Verim Koruma Programı (<i>Area Yield Protection</i>)
CAT	Afet Teminatı Kapsamı (<i>Catastrophic Risk Protection</i>)
CEPP	Ürün Borsası Fiyat Hükümleri (<i>Commodity Exchange Price Provision</i>)
CSS	Sigorta Tazminat Konsorsiyumu (<i>Consortio de Compensacion de Seguros</i>)
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
EAFRD	Kırsal Kalkınma İçin Avrupa Tarım Fonu (<i>European Agricultural Fund for Rural Development</i>)
EAGF	Avrupa Tarımsal Garanti Fonu (<i>European Agricultural Guarantee Fund</i>)
EC	Avrupa Birliği Komisyonu (<i>European Commission</i>)
ENESA	Tarım Sigortaları Devlet Kurumu (<i>Enesa-Entidad Estatal de Seguros Agrarios</i>)
FAO	Gıda ve Tarım Örgütü (<i>Food and Agriculture Organization</i>)
FCIC	Federal Ürün Sigortası Kurumu (<i>Federal Crop Insurance Corporation</i>)
FNGCA	Ulusal Yatırım Fonu (<i>Le Fonds national de Garantie des Calamités Agricoles</i>)
FSN	Ulusal Birlik Fonu (<i>Fondo di Solidaieta Nazionale in Agricoltura</i>)
GFDRR	Küresel Afet Azaltma ve İyileştirme Fonu (<i>Global Facility for Disaster Reduction and Recovery</i>)
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla
IFAD	Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu (<i>The International Fund for Agricultural Development</i>)
IFC	Uluslararası Finansal İşbirliği Organizasyonu (<i>International Financial Cooperation Organization</i>)
IPCC	Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (<i>Intergovernmental Panel on Climate Change</i>)
LGM	Hayvancılık Toplam Kazanç Koruma Programı (<i>Livestock Gross Margin</i>)
LRP	Hayvancılık Risk Koruma Programı

MPCI	(<i>Livestock Risk Protection</i>) Çoklu Risk Ürün Sigortası (<i>Multi-Peril Crop Insurance</i>)
NAP	Sigortalanmamış Yardım Programı (<i>Noninsured Crop Disaster Assistance Program</i>)
OIE	Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü (<i>World Organization for Animal Health</i>)
OTP	Ortak Tarım Politikası
PPR	Koyun ve Keçi Vebası
PRF	Otlak Mera ve Yem Programı (<i>Pasture, Rangeland and Forage</i>)
RMA	Risk Yönetim Ajansı (<i>Risk Management Agency</i>)
RP	Gelir Koruma Programı (<i>Revenue Protection</i>)
RPHPE	Hasat Fiyatı Dışındaki Gelir Koruma Programı (<i>Revenue Protection with Harvest Price Exclusion</i>)
SCO	Ek Kapsam Opsiyonu (<i>Supplemental Covarage Option</i>)
SFVE	Standartlaştırılmış Farklı Vejetasyon Endeksi
STAX	Toplu Gelir Koruma Planı (<i>Stacked Income Protection Plan</i>)
TARSİM	Türkiye Tarım Sigortaları Sistemi
USDA	ABD Tarım Bakanlığı (<i>US Department of Agriculture</i>)
WFRP	Tüm Çiftlik Gelir Koruma Programı (<i>Whole Farm Revenue Protection</i>)
YP	Verim Koruma Programı (<i>Yield Protection Program</i>)

GİRİŞ

Tarım sigortaları, dünyada 1800'lerden itibaren tarım sektöründe görülen riskler karşısında, üretimin devamlılığını ve çiftçinin gelir istikrarına kavuşmasını sağlamada kullanılan bir risk yönetimi aracı olarak ortaya çıkmıştır. Tarım sigortaları, Avrupa ve Kuzey Amerika'da yaygın bir şekilde kullanılmakta olup, günümüzde Latin Amerika, Asya ve Afrika'da da giderek artan oranlarda kullanılmaya başlanmıştır.

Ülkemizde ise tarım sigortaları, özel sigorta şirketleri aracılığı ile ilk defa 1957 yılında üreticilere sunulmuştur. Ancak tarım sigortalarına yönelik yasal mevzuatın olmaması, kamunun tarım sigortalarına yönelik tutarlı bir politika oluşturamaması ve tarım sigortalarının kendine has özelliklerinin özel sigorta şirketlerince bilinmemesi nedeniyle tarım sigortaları ülkemizde yaygınlık kazanamamıştır.

Ülkemizde tarım sigortalarına ilişkin yeni süreç, 2005 yılında yürürlüğe giren 5363 sayılı "Tarım Sigortaları Kanunu" ile başlamıştır. Söz konusu kanun ile devlet ve özel sektörü ortaklığı ile yürütülen bir tarım sigortası sistemi olan TARSİM kurulmuştur.

TARSİM ile ülkemiz, tarım sigortalarını sürdürülebilir bir şekilde uygulama imkânına kavuşmuştur. Bu gelişme ile Türk çiftçisi de, dünyanın önde gelen tarım ülkelerinde var olan bir risk yönetim aracına sahip olarak gelir ve üretim istikrarına kavuşma şansına erişmiştir. Bu anlamda TARSİM, gıda güvenliğine yaptığı katkı ile sadece tarım sektörü için değil, ülkemiz açısından da stratejik bir adımdır.

Dünya'da tarım sigortaları uygulamaları her ülkede karşılaşılan riskler, tercih edilen farklı risk yönetim araçları, o ülkenin gelişmişlik seviyesi gibi faktörler çerçevesinde oluşmuştur. Örneğin tarım sigortalarının ilk uygulamaya konduğu yer olan Avrupa'da pek çok ülkede halen sadece dolu riskine karşı ürünlerin sigortalanması söz konusuysen yine bir Avrupa ülkesi olan İspanya'da pek çok riske karşı koruma sağlayan tarım sigortası ürünleri kullanılmaktadır.

Uygulamalarda görülen bir başka farklılık ise tarım sigortalarında devletin rolüne ilişkindir. Bu bağlamda Yunanistan gibi bazı ülkelerde tarım sigortaları tamamen devletin

kontrolünde, İngiltere gibi bazı ülkelerde tamamen özel sektör eliyle idare edilmekteyken; İspanya gibi bazı ülkelerde ise karma bir yapı tercih edilmektedir.

Tüm bu bilgilerin ışığında, dünyada tek tip bir tarım sigortaları sisteminden bahsetmek veya bir ülkedeki sistemin diğer bir ülkede aynı başarı ile yürütülebileceğini iddia etmek mümkün değildir. Ancak, hiç kuşkusuz başka ülkelerdeki uygulamaların hataları ve başarılarını incelemek, daha iyi bir tarım sigortası sisteminin oluşturulmasında bir yol haritasının işlevi gösterecektir. Nitekim kimi ülkelerde tarım sigortaları uygulama denemeleri hüsrarla sonuçlanmıştır.

Ülkemizde ise TARSİM, 10 yıldır başarıyla uygulanmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı TARSİM'in, ABD ve Avrupa Birliği'ndeki tarım sigortaları uygulamaları ile karşılaştırılmasıdır. TARSİM'i karşılaştırmada ABD ve AB'nin seçilmesinin nedeni, tarım sigortaları uygulamalarında köklü bir geçmişe ve bu alanda öncü uygulamalara sahip olmalarından kaynaklanmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde; tarımda karşılaşılan riskler, tarımda bir risk yönetimi aracı olarak tarım sigortalarının neden önemli olduğu ve tarım sigortalarına ilişkin temel kavramlar açıklanmış, tarım sigortalarının Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Tarım Anlaşması'ndaki yeri incelenmiş ve dünyadaki tarım sigortalarına ilişkin genel bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde ise, ABD'de tarım sigortaları uygulamaları tarihsel bir perspektif kullanılarak incelenmiştir. Bu yönetimin tercih edilmesinin nedeni, ABD'de tarım sigortaları sisteminin süreç içinde yaşadığı değişimi ve 2014 Tarım Yasası'nın getirdiği güncel gelişmeleri kapsamlı bir şekilde ele alabilmektir.

Üçüncü bölümde incelenen, AB'deki tarım sigortalarında ise öncelikli olarak AB mevzuatında tarım sigortalarının nasıl yer aldığı araştırılmış olup, burada da tarihsel süreç dikkate alınmıştır. AB'ye ilişkin olarak ikinci aşamada ise, AB'deki en önemli tarım ülkelerinden olan İspanya, Fransa ve İtalya'da tarım sigortaları uygulamaları açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise öncelikle, ülkemizdeki ilk dönem tarım sigortası uygulamaları ele alınmış, daha sonra ise TARSİM'in yasal ve kurumsal altyapısı ile uygulamadaki güncel durumu ortaya konmaya çalışılmıştır.

Bu çerçevede son olarak, Türkiye ile ABD ve AB'deki tarım sigortaları uygulamaları karşılaştırmıştır. Bu karşılaştırmada ABD ve AB'deki sigorta uygulamalarının artı ve eksi yönlerinin altı çizilmeye çalışılmış, özellikle ülkemizde tarım sigortaları uygulamalarının geleceğine ilişkin temel noktalara değinilmiştir.

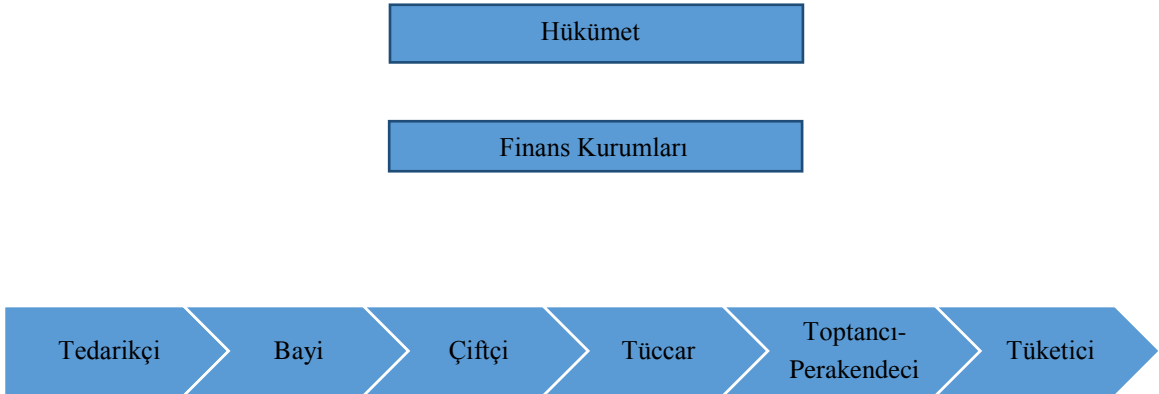
I. BÖLÜM

TARIM SİGORTALARI

A. Tarımda Karşılaşılan Riskler

Dünya Bankası 2013 yılı verilerine göre, tarım ürünleri, dünyada toplam mal ticaretinin sadece %9,5'ünü oluşturmaktadır (WTO, 2014, s. 63). Öte yandan dış ticarete ulusal boyutta koruyucu politikalar ile en çok gözetilen sektörlerin başında yine tarım sektörü gelmektedir. Bunun ana nedeni tarımın, sadece ekonomik bir aktivite olmayıp, insanlığın devamının sağlanmasında ve toplumun sosyal yapısının korunmasında oynadığı temel rolden kaynaklanmaktadır.

Bu bağlamda, sadece çiftçiler ve onların aileleri için bir geçim kaynağı olarak düşünülmemesi gereken tarım sektörü, toplumun çok geniş bir kesimini doğrudan veya dolaylı olarak etkileyebilme kapasitesine sahiptir. Aşağıdaki Şekil-1'de paydaşları belirtilen gıda değer zinciri bunu açık bir biçimde göstermektedir (Iturrioz, 2009, s. 2).

Şekil 1. Gıda Değer Zinciri (Iturrioz, 2009, s. 2)

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde tarım sektörü; ekonomik büyümeyi desteklemekte, yoksulluğu azaltmakta ve çevrenin korunmasına yardımcı olmaktadır (Mahul & Stutley, 2010, s. 18). Tarımdaki Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla (GSYİH)'nin büyümesinin özellikle yoksulluğu azaltmada tarım dışı sektörlerdeki büyümeden iki kat daha fazla etkili olduğu Dünya Bankası raporlarında ifade edilmektedir (The World Bank, 2008, s. 6). FAO raporlarında da tarımın sağlıklı nüfusların gelişmesine yaptığı katkı nedeniyle bir ülkenin sosyal ve ekonomik yönden atılım yapabilmesinde olmazsa olmaz bir unsur olarak belirtilmektedir (FAO, 2002, s. 21).

Öte yandan tarım, sadece gelişmekte olan ülkeler için değil, gelişmiş ülkeler için de göz ardı edilemeyecek bir sektör olmaya devam etmektedir. Zira tarım, artan dünya nüfusu, küresel ısınma nedeniyle değişen iklim şartları ve biyoyakıt üretimi yoluyla fosil yakıtlara olan bağımlılığı azaltmada yeni bir yol olarak ortaya çıktığından gıda güvenliği olgusu önem kazanmıştır.

Birleşmiş Milletler raporlarına göre, Türkiye gelişmekte olan ülkeler kategorisinde yer almakta olup tarım sektörü ekonomik gelişme ve sosyal düzenin korunmasında önemli bir rol oynamaktadır. Ülkemizde, tarım sektörü GSYİH'nin %7,1'ini oluşturmakta olup tarımda istihdam edilen nüfus ise 6 milyon civarındadır (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2015). Bu kapsamda Türkiye, tarımdaki ekonomik büyüklüğü ile Avrupa'da birinci, dünyada 7'nci ülke konumundadır. Ülkemizin 2023 hedefleri kapsamında 150 milyar ABD Doları tarımsal ürün ihracatı yapması hedeflenmekle birlikte 2014 yılı ihracat rakamlarına göre tarımsal ürün ihracatımız 18 milyar ABD Doları'dır.

En başta da belirtildiği üzere, tarım sektörü sadece ekonomik getirileri üzerinden değerlendirilemeyecek bir sektördür. Bu bağlamda Türkiye'de tarım sektörü 78 milyonluk bir nüfusa ek olarak, 40 milyon civarında turisti beslediği gibi son yıllarda yaşanan gelişmeler ışığında, 2 milyondan fazla mülteciyi doyurmaktadır.

Ancak, üstü açık bir fabrika olarak değerlendirilen tarım sektörü, başta doğadan kaynaklanan riskler olmak üzere pek çok riske de son derece açıktır. Bu anlamda, doğayla bütünleşik bir biçimde yapılan tarımsal üretim, bir fabrikadaki üretime oranla sel, dolu,

kuraklık, don gibi doğa olaylarının olumsuz etkilerine çok daha açıktır. Bu nedenle tarım, söz konusu risklere karşı kapsamlı bir şekilde korunmaya muhtaç bir sektördür.

Uzmanlar, tarımsal faaliyetler esnasında karşılaşılan riskleri farklı şekillerde sınıflandırabilmektedir. Örneğin Ray riskleri, “mülkiyete” ve “kişiye” yönelik olmak üzere iki ana kategoriye ayırmaktadır (Ray, 1981, s. 5). Mülkiyete bağlı riskler doğal, sosyal ve ekonomik olmak üzere üç alt kategoriye bölünürken, kişinin üretim yapma kapasitesinin sağlık veya başka etkenlerden dolayı risk altında olması, kişisel risklere işaret etmektedir. Doğal riskler, doğal afetleri (dolu, sel, kuraklık v.b.) bitki ve hayvan hastalıklarını ve zararlıları kapsamakta iken; sosyal riskler hırsızlık, savaş ve grev gibi sebeplerden kaynaklanabilmektedir. Ekonomik riskler ise genel anlamda tarımsal ürünlerde beklenmeyen fiyat dalgalanmalarından kaynaklanmaktadır (Ray, 1981, s. 6-11).

Ray, risklerin etkilediği unsur temelinde bir sınıflandırma yaparken, Mahul ve Stutley ise riskin etkileme ölçüsüne göre bir derecelendirmeye gitmekte olup yelpazenin bir ucunda “bireysel” diğer ucunda ise “sistemik” seviye yer almaktadır. Bu çerçevede, dolu bireysel bir risk olarak az sayıda çiftçiyi etkilerken, sel veya kuraklık sistemik seviyede bir risk olarak çok sayıda çiftçiyi aynı zamanda etkilemektedir (Mahul & Stutley, 2010, s. 20).

AB Komisyonu'nun, AB üyesi ülkelerde ve diğer ülkelerde uygulanmakta olan tarım sigortalarına ilişkin 2008 yılındaki raporunda ise, tarımda karşılaşılan riskleri genel olarak, fiyat riski ve üretim riskleri olmak üzere iki ana gruba ayırmaktadır (Bielza, Conte, Dittmann, Gallego, & Stroblmair, 2008, s. 23).

- I. Fiyat Riski: Tarımsal ticaretin liberalleşmesi nedeniyle ürün fiyatlarında dalgalanmaların meydana gelmesi,
- II. Üretim Riski: Olumsuz hava koşulları, zararlı ve hastalıklar v.b. durumlara bağlı olarak üretimde miktar düşüşlerinin yaşanması.

Söz konusu rapora göre, günümüzde tarım sektörüne özel en önemli riskler ise kişisel riskler (sağlık/ölüm), mal riskleri (yangın, hırsızlık v.b.), üretim veya verim riskleri (meteorolojik olaylar, hastalık), fiyat riskleri (ürün fiyatlarında düşüş), kurumsal riskler

(politika değişiklikleri nedeniyle çiftlik gelirinde düşüş) ve mali (banka faizlerindeki artış v.b.) riskleridir.

Tüm bu farklı sınıflandırmalara rağmen, riskler özünde tarımsal üretim miktarı/kalitesinde ve çiftçilerin gelirinde düşüslere neden olması nedeniyle, gıda değer zincirindeki tüm aktörleri olumsuz yönde etkilemektedir. Bu tür olumsuzlukların önüne geçilebilmesi ve tarım sektörünün istikrarlı ve öngörülebilir bir hal alabilmesi; tarımsal üretimin sürekliliğinin sağlanması ve gıda değer zincirinin temel halkası olan çiftçilerin bu risklere maruz kaldıktan sonra dahi, üretime devam etmelerine bağlıdır. Bu çerçevede, çiftçilerin düzenli bir gelirlerinin olması ve üretime devam etmelerinin sağlanması için çeşitli risk yönetim araçları geliştirilmiştir.

Öte yandan, uygun risk yönetimi aracının seçilmesi, ancak riskin doğru değerlendirilmesi ile yapılabilecek olup, uygun değerlendirme sonrasında, aşağıda açıklayacağımız risk yönetim araçlarından biri veya birkaçı seçilebilecektir.

Bu bağlamda, uygun risk yönetim araçlarının seçilebilmesi için tarımda karşılaşılan riskleri kapsamı, zararın büyüklüğü ve tekrarlanma sıklığı kıstasları çerçevesinde üç katmana ayırıyoruz.

Üçlü risk katmanını bir piramit olarak düşünürsek en alt katmandaki riskler, yüksek sıklıkla ancak düşük zarar kapasiteli riskler olup aynı zamanda bireysel risklerdir. Bu risk katmanında yangın, hırsızlık gibi riskler yer almakta ve risklerin etkilerine karşı üretici kendi çabaları ile başa çıkabilmektedir. İkinci katmanı teşkil eden riskler ise orta sıklıkta ancak daha ciddi zarar kapasitesine sahip riskler olup, pek çok üreticiyi aynı anda olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu risk grubunu teşkil eden risklere en iyi örnek dolu riskidir. Risk piramidinin zirvesini oluşturan üçüncü seviye riskler ise, az sıklıkta ancak tarımsal üretime yönelik en ciddi zararı teşkil eden felaket düzeyindeki riskler olup, çok fazla sayıda üreticiyi aynı anda etkileyebilmektedir. Bu kapsamda, üçüncü katmanda yer alan riskler kuraklık ve sel gibi büyük boyutlu riskler olup, üreticiler bunlara maruz kaldıklarında bütün varlıklarını kaybetme tehlikesi ile karşı karşıyadır (DRFIP, 2012).

B. Tarımda Risk Yönetimi Araçları ve Tarım Sigortaları

Tarımda risk yönetimi araçları, risk piramidindeki sınıflandırmalara göre değişiklik göstermekte olup, çiftlik seviyesinde alınan önlemler ve risk paylaşımı olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Bu kapsamda, riskleri azaltmak için çiftlik seviyesinde alınan belli başlı önlemler; yetiştirilmek üzere daha az riskli ve/veya kısa üretim dönemlerine sahip ürünlerin seçimi, üretim programlarında çeşitlendirme yapılması, hayvanların aşılınması/bitkilerin ilaçlanması, dikey bütünleşme, kişisel sigorta veya bireysel istikrar hesaplarıdır. İkinci grup risk yönetim araçları ise; pazarlama ve üretim sözleşmeleri, türev sözleşmeleri, ortak fon oluşturma ve son olarak sigortalardır. Ayrıca bu iki gruptaki önlemler dışında, bir felaket durumunda devlet yardımları veya tarım dışı sektörlerde de faaliyet göstererek ek gelirlere sahip olmak da maruz kalınan zararları karşılamada bir yöntem olarak sayılabilir (Bielza, Conte, Dittmann, Gallego, & Stroblmair, 2008, s. 24)

Risk yönetimi araçları; aynı zamanda, teknik araçlar ve mali araçlar olarak da farklı şekilde bir sınıflandırılmaya tabi tutulabilmektedir (Mahul & Stutley, 2010, s. 20). Teknik önlemlerden olan ilaçlama ve aşılama gibi yöntemlerle ürünlerin, hastalık ve zararlılara karşı korunması mümkün olup, ürün seçimleri ve modern tarım teknolojileri de kullanılarak kimi hava olaylarına karşı tarımsal ürünler korunabilmektedir.

Öte yandan, mali önlemlerin gelişmiş ülkelerin çiftçileri için geçerli bir yöntem olacağı varsayımı yanlış olmayacaktır. Zira türev sözleşmeleri veya ortak fon oluşturma gibi mali araçlar, ülkede belirli bir ekonomik altyapının ve eğitim seviyesinin varlığını zorunlu kılmaktadır. Ayrıca sel ve kuraklık başta olmak üzere, tarımsal üretimin yüz yüze olduğu en önemli risk grubunu oluşturan felaket boyutunda gerçekleşebilen meteorolojik risklere karşı, çoğu risk yönetimi aracının yetersiz kaldığı da bir gerçektir.

Bu bağlamda, risk yönetim araçları içinde en işlevsel olanı ve kabul göreni tarım sigortalarıdır. Bugün tarım sigortaları, yüzün üzerinde ülkede uygulanmaktadır (Mahul & Stutley, 2010).

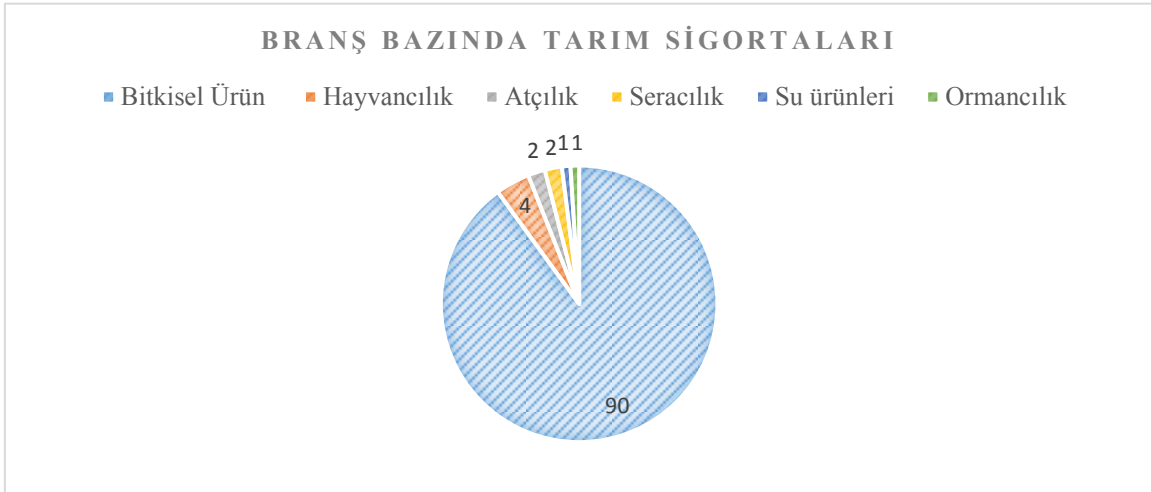
Sigorta; bilindiği üzere, kişilerin karşılaşılabilecekleri zarara ve gelir kaybına yol açan olayların ekonomik sonuçlarından kendilerini korumak için riskleri belli bir prim

karşılığında bir sigorta şirketine transfer etmeleridir. Bu risk transferi sayesinde kişi, prim ödeyerek sigorta ettirmiş olduğu riske maruz kaldığı takdirde ekonomik kaybının önüne geçmiş olmakta, yani bugüne kadar elde ettiği birikimlerini korumaya devam etmektedir (Engürülü, 2015, s. 49). Sigorta'nın altında yatan mantık aslında, risklerin birleştirilmesidir. Buna göre, belli bir riskle yüz yüze olan insanlar, ödedikleri primler ile sigortalandıkları risk meydana geldiğinde kayıplarının ekonomik yönden karşılanması için ortak bir fon oluşturmaktadır (Bielza, Conte, Dittmann, Gallego, & Stroblmair, 2008, s. 27).

Tarım sigortaları, mülk sigortalarının tarım işletmelerine uygulanan özel bir türüdür. Tarım sigortalarının önemi ve yaygınlığı günümüzde giderek artmakta ve genel olarak çiftçilerin her türlü doğal afet, hastalık ve kazalar neticesinde ürün ve hayvanlar ile bunların dışında kalan varlıklarında meydana gelen zarar ve kayıplarının teminat altına alınmasını kapsamaktadır (Çetin & Turhan, 2013, s. 5).

Tarım sigortaları sadece var olanın korunmasına yardımcı olmayıp, aynı zamanda tarım sektörünün daha da ilerlemesini sağlayan bir araçtır. Bu kapsamda, tarım sigortaları, bankaların üreticilere kredi sağlamasını kolaylaştıran bir unsurdur. Zira bu şekilde bankalar verdikleri kredilerin geri dönüşü konusunda daha rahat olmaktadır. Finansmana daha rahat ulaşan ve mevcut varlıklarını korumaya alarak istikrarlı bir gelire kavuşan üreticiler, bu güvenle yeni tarım teknolojileri ve tekniklerini uygulamak için yatırım yapmakta ve bu şekilde tarımsal üretimi artırmaktadır. Sonuç olarak, tarım sigortaları gelişmiş bir tarım sektörü için gerekli bir araçtır (F, ve diğerleri, 2013, s. 8-9).

Tarım sigortaları; başta bitkisel ürünler olmak üzere, hayvancılık, su ürünleri seracılık, ormancılık ve atçılık sektörlerini de kapsamaktadır. Öte yandan tarım sigortacılığında en yaygın olarak bitkisel ürünlerin sigortalandığı gözlemlenmekte olup 2011 yılında tarım sigortalarının brans bazında %90'nını bitkisel ürün sigortasının oluşturduğu (Çalıştay Değerlendirme Komitesi, 2013, s. 8).

Şekil 2. Branş Bazında Tarım Sigortaları (Çalıştay Değerlendirme Komitesi, 2013, s. 8).

C. Dünyada Uygulanmakta Olan Tarım Sigortası Ürünleri Çeşitleri

Dünyada uygulanmakta olan tarım sigortaları ürünleri çok çeşitli olup, büyük çoğunluğu bitkisel üretime yönelik riskleri kapsamaya yöneliktir. Ancak sektörün hayvancılık, seracılık, su ürünleri yetiştiriciliği, yarış atları ve ormancılık için de hazırlanmış özel tarım sigortası ürünleri bulunmaktadır. Tarım sigortaları ürünleri; kapsadıkları risklere ve tazminatın belirlenmesi yöntemlerine göre farklılaşmaktadır.

1. Bitkisel Ürün Sigortaları:

Tekli Risk Sigortası: İsminden de anlaşılacağı üzere, tek bir riske karşı olan bir tarım sigortacılığı ürünü olup, bu tek risk genellikle dolu riskidir. Dünyadaki bazı tek risk sigortalarında dolu riskine ek olarak sistemik etkiye sahip olmayan yangın veya benzeri bir veya daha fazla risk de eklenebilmektedir (Bielza, Conte, Dittmann, Gallego, & Stroblmair, 2008, s. 30).

Tekli risk sigortalarında, sigorta kapsamına alınan risk sayısı az ve sistemik seviyede olmadığı için ödenmesi gereken primler, diğer sigorta çeşitlerine göre düşüktür. Sistemik seviyede olan risklere ödenen prim ücretlerinin yüksek olmasının temel sebebi, bu risklerin aynı anda pek çok kişiyi etkilemesi nedeniyle sigorta şirketlerinin riskin yaşanması durumunda tazminat için büyük miktarlarda kapitale ihtiyaç duymasıdır. Böyle bir durum ise sigortacılığın temel çalışma prensibine aykırıdır. Zira sigortacılık, birbiriyle

bağlantılı olmayan riskler sigortalanarak oluşturulan prim havuzunun, rahatlıkla bireysel riskleri telafi edebilmesi üzerine kurulmuştur. Tarımda meydana gelecek olan sel, kuraklık, salgın hastalık gibi birçok sigortalıyı aynı anda etkileyen, yani sistemik veya mekânsal olarak ilintili riskler sigorta havuzundan telafi edilemeyecektir.

Birleşik veya Çoklu Risk Sigortası: İki veya daha fazla riski kapsayan bir tarım sigortacılığı ürünüdür. Hem tekli risk sigortası hem de çoklu risk sigortası kapsamındaki riskin sigortalanan üründe neden olduğu hasar, üreticiye tazminat olarak ödenmektedir. Tekli ve çoklu risk sigortaları Avrupa’da ve Türkiye’de başarılı bir şekilde uygulanmaktadır. Tekli ve çoklu risk sigortaları aynı zamanda ilk ortaya çıkan ve uygulanması diğer tarım sigortası ürünlerine göre nispeten kolay olan sigorta uygulamalarıdır (Bielza, Conte, Dittmann, Gallego, & Stroblmair, 2008, s. 30).

Verim Sigortası: Sigorta poliçesinde açıkça belirtilen ve üretimi etkileyen her türlü riske karşı koruma sağlayan bir tarım sigortası ürünüdür (Iturrioz, 2009, s. 8). ABD’de başta olmak üzere bazı ülkelerde verim sigortası, “çoklu risk ürün sigortası” (Multi Peril Crop Insurance) olarak da geçmektedir (Bielza, Conte, Dittmann, Gallego, & Stroblmair, 2008, s. 32). Bu sigortacılık ürünüde; üreticinin beklenen verimi, üreticinin veya bulunduğu bölgenin geçmiş yıllardaki verim istatistikleri dikkate alınarak hesaplanır ve bu beklenen verimin %50 ile %70’i sigorta kapsamına ürünün beklenen fiyatı üzerinden alınır. Akabinde, sigortalanan üründe beklenen verimim bu oranların altına düşmesi durumunda, aradaki verim farkından doğan ekonomik kayıp, üreticiye sigorta tarafından geri ödenir (Iturrioz, 2009, s. 8-9).

Yüksek gelir grubu ülkelerin yaklaşık yarısında, orta gelir grubu ülkelerin yaklaşık olarak %80’inde uygulanan bir sigorta paketi olan verim sigortalarında, yukarıda bahsetmiş olduğumuz tekli ve çoklu risk sigortasından farklı olarak hasar yerine verim miktarı esas alınarak hesaplanmaktadır. Verim sigortalarının tekli ve çoklu risk sigortalarından ayrıldığı bir diğer nokta ise, neredeyse tüm risklere karşı bir sigorta yapılmasıdır. Verim sigortasının geniş risk kapsama alanı, üretici açısından arzu edilse de, risklerin artması sigorta primlerinin de yükselmesine neden olmaktadır (Engürülü, 2015, s. 50). Bundan dolayı, verim sigortaları üreticiler açısından cazibesini yitirmektedir. Ancak pek çok ülkede bu sorun, devletlerin sigorta primlerini değişik oranlarda destekleme

kapsamına alınmasıyla aşılmaktadır. Dünyada Avusturya (sadece üzüm bağları için), Brezilya, Kanada, Çin, Küba, Fransa, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Güney Afrika, İspanya, İsveç ve ABD’de verim sigortası uygulanmakta olup, sadece Güney Afrika’da sigorta primleri devlet tarafından desteklenmemektedir. Devletlerin verim sigortasını desteklemesinde, felaketler için bütçeden ayrılan payın azalmasına destek olması da önemli bir etkidir (Barnett, 2014, s. 2).

Bu desteğin en iyi örneği, verim sigortalarını başarılı bir şekilde uygulayan ABD’de görülmekte olup, “ABD’de Tarım Sigortaları” bölümünde daha detaylı olarak ele alınacaktır.

Fiyat Sigortası: Sigortalanmış belli bir miktardaki ürünün önceden belirlenmiş bir eşik fiyatın altındaki fiyat düşüşlerine karşı korumaktadır. Fiyat sigortasında, asimetrik bilgiye dayalı ahlaki istismar riski (moral hazard) ve ters seleksiyon (adverse selection) sorunlarının önüne geçilebilmesi için, eşik fiyat, kayıp değerlendirilmesi yapılırken sigortalananın etkileyemeyeceği şekilde spot piyasadaki veya vadeli piyasalardaki ürün fiyatlarına göre yapılmalıdır. Fiyat sigortalarında, fiyat kaybının ürünün kalitesindeki düşüşten kaynaklanması durumunda ürün sigorta kapsamı dışında tutulabilmektedir. Bu durum çiftçiler açısından fiyat sigortalarının tercih edilebilirliğini azaltmaktadır. Ancak kalite kaybının değerlendirmeye alınması ahlaki istismar riskine açık olduğundan sigorta şirketleri bu ürüne olumlu yaklaşmamaktadır (Bielza, Conte, Dittmann, Gallego, & Stroblmair, 2008, s. 32).

Burada belirtmiş olduğumuz “ahlaki istismar riski” sigorta terminolojisinde; sigorta yaptıran şahsın, sigortalı olmasına güvenerek normalde almayacağı riskleri alması anlamına gelmektedir. “Ters seleksiyon” ise, ürünün sahip olduğu risk değerini sigortalatmak isteyenler tam olarak bilirken, sigortacının bilmeyerek ürünü daha düşük oranda bir risk grubunda görmesidir (Roberts, O’Donoghue, & Key, 2011, s. 2). Bu iki istenmeyen durumun temelinde de sigortalanan ile sigortacı arasındaki bilgi asimetrisi yatmaktadır.

Gelir Sigortası: Verim ve fiyat sigortasının birleşiminden oluşan bir tarım sigortası çeşididir. Gelir sigortası tek bir ürüne veya çiftlikteki bütün ürünlere

uygulanması mümkün olan bir tarım sigortası çeşididir. Bu sigorta çeşidinde sigorta ürünü, hem verimde azalma hem de ürün fiyatlarındaki negatif yönlü hareketlere karşı korumaktadır. Gelir sigortasında garantilenen verim, üreticinin daha önceki verim oranına göre belirlenmekteyken; garantilenen fiyat, ürünün hasat zamanındaki pazar fiyatına göre veya taban fiyattan bir işlem fiyatı ile belirlenmektedir (Iturrioz, 2009, s. 13). Üreticinin fiyat ve verim sigortasını ayrı ayrı yaptırmasından daha ucuz bir yöntemdir. Ancak bu sigorta çeşidi için, sigorta şirketinin hem verim hem de fiyat risklerinin ortak olabilirliklerini hesaplayabilmesi gerekmektedir (Bielza, Conte, Dittmann, Gallego, & Stroblmair, 2008, s. 32). Bu bağlamda gelir sigortaları oldukça karmaşık bir sigorta ürünüdür.

Bütün Çiftlik Sigortası: Çiftlikteki farklı tarımsal ürünleri teminat altına alan bir tarım sigortası çeşididir. Teminat kapsamına göre bütün çiftlik-verim sigortası veya bütün çiftlik-gelir sigortası şeklinde kendi içinde ikiye ayrılmaktadır (Bielza, Conte, Dittmann, Gallego, & Stroblmair, 2008, s. 33).

Kazanç Sigortası: Hem üretim maliyetlerini hem de fiyat ve verim risklerini kapsayan bir tarım sigortası çeşididir. Kazanç sigortası, ürün odaklı olmayıp, bütün çiftlik karını kapsamaktadır. Kazanç sigortası, çiftçilerin refahını doğrudan hedef alan bir sigorta çeşidi olması nedeniyle çiftçiler tarafından benimsenebilecek bir sigorta çeşididir. Öte yandan, çiftlik gelirine ilişkin tutarlı ve güvenilir bilgiye ulaşmak zor olduğundan, ahlaki istismar riski ve ters seleksiyon sorunlarına son derece açıktır. Zira çiftlik gelirinde azalma, çiftlik yönetimindeki yanlış uygulamalardan da meydana gelebilmektedir. Ayrıca bir çiftçi; çalışan masrafları, faaliyet masrafları ve envanter gibi çiftlik gelirini etkileyen pek çok kalemden kolaylıkla manipülasyon yapabilecektir (Meuwissen, Huirne, & Skees, 2003, s. 13).

Kazanç sigortası ile gelir sigortası arasında temel bir fark bulunmaktadır. Buna göre gelir; çiftçinin brüt geliridir, yani belli bir ürünün belli bir fiyattan satılması sonucu elde edilen parasal değerdir. Ancak kazanç, bu parasal değerden yani gelirden üretim maliyetlerinin çıkması sonucu çiftçinin elinde kalan parasal değeri ifade etmektedir. Kazanç sigortası, çiftçinin beklenen karını korumayı amaçladığından, sigorta yapılırken

beklenen harcamaları da hesaba katan bir tarım sigortası çeşididir. Kazanç sigortası, hâlihazırda ABD ve Kanada’da uygulanmaktadır (Munich Re, 2011, s. 1).

Endeks Sigortaları: Bundan önce belirtmiş olduğumuz tarım sigortası çeşitleri geleneksel sigortalar olarak adlandırılmakta olup, çiftçinin uğradığı kayıp veya zararın direkt olarak hesaplanması üzerine kuruludur. Ancak özellikle çok sayıda küçük ölçekli çiftliğin olduğu veya sigorta sektörünün yeterince gelişmediği ülkelerde, arazideki kaybın veya zararın değerlendirilmesi ya oldukça masraflı ya da imkânsız bir hal almaktadır (The World Bank, 2011, s. 17). Bu kapsamda endeks sigortaları, hükümet kuruluşları veya üçüncü taraflarca oluşturulan endekslerin ölçüşmesi suretiyle ödeme yapan yeni bir tarım sigortası çeşididir (IFC, 2015). Endeks sigortaları kendi içinde “alan-verim endeksi”, “ürün-hava endeksi” ve “standartlaştırılmış farklı bitki örtüsü endeksi” olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Bir sigorta şirketinin endeks bazlı bir sigorta çeşidini çiftçilere sunabilmesinin öncelikli koşulu, ilgili endeksi oluşturacak geçmişe yönelik verilere sahip olmasıdır.

Alan-Verim Endeksi Sigortası: İlk olarak 1950’li yıllarda İsveç’te geliştirilmiş, daha sonra ise 1979 yılında Hindistan’da ve 1993 yılında ABD’de uygulamaya geçirilmiştir. Bu tarım sigortası çeşidinde sigortalanan tazminat, belirli bir alanda gerçekleşen ortalama verim dikkate alınarak ödenmektedir. Bu çerçevede çiftçinin sigortalanan ürününün verimi, alan ortalamasının %50 ile %90 arasındaki bir oranında sigortalanmakta ve eğer hasat zamanı alanda gerçekleşen verim, alan ortalamasının altına düşerse çiftçinin gerçek verimi dikkate alınmaksızın (yani çiftçinin verimi düşmemiş de olabilir), tazminatı ödenmektedir. Öte yandan, çiftçinin kendi veriminde düşüş olmasına rağmen dikkate alınan bölge veriminde düşüş olmaz ise, bu sefer de tazminat alamayacaktır (IFC, 2015). Alan verim endeksinden tazminatlar ürünün hasadından 6 ay sonra ödenebilmektedir (Iturrioz, 2009, s. 14).

Meteoroloji endeksi sigortası: 2002 yılından beri uygulanmakta olup, tazminat, önceden belirlenmiş bir süre boyunca bir meteoroloji istasyonu tarafından ölçülen belirli bir hava parametresinin gerçekleşmesini temel almaktadır. Bu kapsamda sigorta, ürünün kaybına yol açabilecek olan endeks sapmalarına karşı koruma sağlamaktadır. Tazminat, endekste önceden belirlenmiş olan eşğin üstüne çıkıldığında veya altına düşüldüğünde

ödenmektedir (IFC, 2015). Bu minvalde en çok kullanılan meteoroloji endekslerinden bir tanesi olan yağmur endeksinde yapılan poliçede; hangi dönem boyunca nerede ölçüm yapılacağı, eşik değeri, sigortalanan bedeli ve tazminat limiti belirtilmektedir. Eğer bölgede yılsonunda yağın yağmur, endekste belirtilen eşikten düşük veya yüksek ise çiftçiye verim endeksinde olduğu gibi gerçek kaybı dikkate alınmaksızın ödeme yapılmaktadır. Çiftçiye yapılan tazminat ödemesi, sigortalanan bedelin tamamı olabilir, ancak uygulamada çoğu kontratta tazminat ödemesi sigortalanan bedel ile endeksteeki sapmanın oranı ölçüsünde yapılmaktadır (Iturrioz, 2009, s. 14). Meteoroloji endeksi sigortaları, çoğunlukla yağmur endeksi (kuraklık veya aşırı yağışa yönelik) olsa da aynı zamanda sıcaklık, yüksek hızda rüzgâr ve hatta güneşlenme saatleri endeksi sigortaları da yapılabilmekte veya bu endekslerin kombinasyonları kullanılabilir (The World Bank, 2011, s. 17).

Öte yandan, meteoroloji endeksi sigortaları, her durumda uygulanabilir bir tarım sigortası ürünü değildir. Meteoroloji endeksi sigortalarından verim alınabilmesi için, geniş bir bölgenin alınması ve meteorolojik olaylar ve verim arasında yakın bir bağın olması gerekmektedir. Bu bağlamda, karmaşık şartların var olduğu mikro-klima özelliklerine sahip bölgelerde veya dolu gibi yerel risklere karşı uygulanabilir değildir. Ayrıca kontratta belirtilen meteorolojik olaya bağlı olmayan verim kayıplarını da kapsamamaktadır (IFAD, 2011, s. 18).

Standartlaştırılmış Farklı Vejetasyon Endeksi (SFVE): Diğer endeks sigortalarına göre yeni bir türdür. Bu sigorta türünde endeks, uzaktan algılama görüntülü zaman serilerine göre oluşturulmakta olup, bu durum aynı zamanda diğer endeks sigortalarından en önemli farkını oluşturmaktadır.

Diğer endeks sigortalarında endeksin oluşturulması için geçmişe yönelik önemli ölçüde bilgiye sahip olunması gerekmektedir. Özellikle meteoroloji endekslerinin oluşturulmasında, geçmişe yönelik meteorolojik kayıtların tutulması için ihtiyaç duyulan teknik altyapının gelişmekte olan ülkelerde bulunmaması, endeks sigortalarının asıl talep eden bu ülkelerde kullanılabilmesini zorlaştırmıştır. Ancak SFVE, meteoroloji arşivleri yerine uydu görüntülerinden faydalanarak bu sorunu aşmakta ve şu an Kanada, ABD, Kenya, İspanya ve Hindistan'daki pilot bölgelerde uygulanmaktadır. SFVE'de uydudan

çekilen fotoğraflar aracılığıyla dünya üzerindeki bitki örtüsünün canlılığı ve yeşilliği ölçülmektedir. Bu şekilde SFVE, istenilen zamandaki bitki örtüsünün sağlık durumuna ilişkin bilgi verebilmektedir. SFVE değerleri, ürünün gelişmesine veya strese girmesine neden olan etkenlere ilişkin meteoroloji endekslerindeki bir veya iki hava olayı değişkeninden daha fazla fikir vermektedir. Ayrıca, SFVE'nin diğer endeks sigortası ürünlerinin handikabı olan geçmişe yönelik veri eksikliğini kapayarak öne çıktığı nokta, 21 yıllık küresel düzeydeki veri varlığıdır (McLaurin & Turvey, 2011).

SFVE yeni bir endeks sigortası olduğundan, dünyada yeni yeni uygulanmaktadır. SFVE genellikle hayvancılık amacıyla kullanılan çayırların kuraklık kapsamında sigortalanmasına yöneliktir. Öte yandan ABD'de hayvancılığın yanı sıra bu sigorta kapsamına arıcılık faaliyetli meralar da alınmıştır (Risk Managemet Agency, 2015).

Endeks sigortaları ve özellikle meteoroloji endeksi sigortaları, Dünya Bankası tarafından gelişmekte olan ülkelerde kullanılmasına yoğun çaba sarf edilen bir sigortacılık ürünü olarak ön plana çıkmaktadır. Dünya Bankası çeşitli yayınlarında; endeks sigortalarının, belli bir endeks temelinde tazminat ödenmesi nedeniyle arazide zarar denetimi yapılmaması ve yine objektif bir endekse göre tazminat ödeneceğinden asimetric bilgi sahibi olmaktan doğan ahlaki istismar riski ve ters seleksiyon risklerinin ortadan kalkması nedeniyle maliyetinin düşük olduğunu savunmakta ve gelişmekte olan düşük gelirli ülkeler için endeks sigortacılığının iyi bir çözüm olduğu belirtmektedir (IFC, 2015). Hatta endeks sigortalarının gelişmekte olan ülkelerde yaygınlaşması için Dünya Bankası'na bağlı çalışan Uluslararası Finans İşbirliği (IFC)'nin yürütmekte olduğu "Küresel Endeks Sigortaları Servisi" (Global Index Insurance Facility) programı mevcuttur (IFC, 2015).

Ancak endeks sigortaları, tüm bu pozitif yönlerine rağmen yine de sigortacılık pazarında tutulmamaktadır. Dünyanın önde gelen reasürans şirketlerinden Munich Reinsurance'dan Herbold'a göre, bunun nedenlerinden ilki aslında endeks sigortalarının ilk kurulumunun oldukça maliyetli olmasıdır. Zira endeks sigortaları, karmaşık bir yapıya sahiptir ve ihtiyaç duyulan bilgiye ulaşım sınırlıdır. Ayrıca bir ülkede kullanılan metodoloji diğer ülkede kullanılamamaktadır. Bundan dolayı, endeks sigortalarının maliyet açısından diğer sigortalardan açık bir avantaj farkı yoktur. Bunun yanında, endeks sigortalarında

belirtilen verim ile alanda gerçekleşen verim arasındaki düşük korelasyon (%60'lara ulaşan) nedeniyle çiftçilerin verim kaybına uğramasına rağmen tazminat alamama ihtimali, endeks sigortalarının istenilen düzeyde tutulmamasına neden olmaktadır (Herbold, 2013, s. 50-52).

2. Diğer Sigortalar

Hayvan Sigortaları: At, boğa, inek, domuz, koyun, keçi, köpek ve nadir de olsa vahşi hayvanları kapsayan bir tarım sigortasıdır. Tarım sigortaları pazarının yaklaşık olarak %4'ünü kapsamaktadır. Hayvancılık sigortaları, ölüm ve sakatlanmanın yanı sıra kaza, yangın ve yıldırım gibi hem doğal hem de sigorta sahibi dışındaki bireylerin davranışları sonucunda ortaya çıkabilecek işlev kayıplarını kapsamaktadır. Ayrıca veterinerlik harcamaları, nakliyat ve salgın şeklinde olmayan hastalık risklerini de karşılayan kapsamı genişletilmiş hayvancılık sigortaları da mevcuttur. Geleneksel olarak hayvancılık sigortalarında, salgın hastalıklar sigorta kapsamı dışında tutulmakla birlikte hijyen şartları çok gelişmiş ve hastalıkların ülkeye girişine karşı etkili önlemler almış olan ülkelerde sigorta kapsamında sunulabilmekte ve hayvan kaybı ve hastalığın yayılmasının önlenmesi amacıyla hayvanların kesilmesini de karşılamaktadır (Iturrioz, 2009, s. 14-15).

Hayvancılık sigortalarında yeni bir sigortacılık ürünü de, tıpkı ürün sigortalarında olduğu gibi, bir tür endeks sigortası olan hayvan ölüm endeksi sigortasıdır. Hayvan ölüm endeksi sigortaları, hayvancılığın yoğun olarak yapıldığı ve bu nedenle felaket düzeyinde kayıplara açık olan ülkeler için geliştirilmiştir (Iturrioz, 2009, s. 15).

Bu sigorta tipi şuan Dünya Bankası desteği ile Moğolistan'da uygulanmaktadır ve uluslararası reasürans şirketleri tarafından da desteklenmektedir. Moğolistan'daki uygulamada iklim şartlarına bağlı olarak gerçekleşen hayvan ölümleri, sigorta kapsamındadır. Moğolistan'da 2005 yılında uygulanmaya başlayan hayvan ölüm endeksi sigortasında, bölgedeki hayvanların %6'sından fazlası ölmeye başladığında sigorta devreye girmekte ve tazminat ödenmeye başlanmaktadır. 2009-2010 döneminde Moğolistan'da sert geçen kış nedeniyle hayvan stokunun %22'si ölmüş ve bu kapsamda 1,3 milyon ABD doları tazminat ödemesi yapılmıştır (GFDRR, 2015).

Hayvan sigortacılığının bir alt dalı da “**Safkan At Sigortacılığı**” olup, yüksek değere sahip safkan atların sigortalanmasını içermektedir. Bu sigorta çeşidinde atlar teker teker sigortalanabildiği gibi toplu olarak bir ahırın sigortalanması da mümkündür. Safkan at sigortasında ölüm, sakatlık, kısırlık, tedavi ve ameliyat masrafları sigorta kapsamında olup, sigorta bedeli hayvanın pazar değerine göre belirlenmektedir. Hayvanın pazar değeri belirlenirken kazandığı veya kazanması muhtemel yarışların ödülleri temel alınmaktadır. Safkan at sigortacılığında ahlaki istismar riski yüksek olduğundan, atın pazar değerinin sadece bir kısmı sigortalanmaktadır (Iturrioz, 2009, s. 15).

Su Ürünleri Sigortacılığı: Tarım sigortalarında %1’lik bir paya sahip olsa da balık stoklarında hızlı tükenişe bağlı olarak artan balık çiftlikleri nedeniyle pazar payının artması beklenmektedir. Yassı balık, yumuşakça ve kabuklu su ürünleri ile ticari değere sahip su yosunları üretimi de bu sigorta ürününün kapsamına girmektedir. Su ürünleri sigortaları meteorolojik olaylar, doğal afetler, kirlilik, yırtıcı hayvanlar, oksijen tükenmesi, çarpışma, suyun Ph ve tuzluluk oranlarındaki değişim, hırsızlık ve kaçma risklerine karşı korunmayı kapsamaktadır. Su ürünleri sigortacılığı, su ürünlerinin üretim süreçlerinin karmaşık yapısı nedeniyle uzmanlık gerektiren bir sigorta çeşididir. Bu kapsamda, sigortalanma ve zarar tespiti esnasında su altında değerlendirmeler yapılmaktadır (Iturrioz, 2009, s. 16).

Ormancılık Sigortacılığı: Kerestelik ağaç stoklarını yangın, yıldırım, patlama ve hava taşıtı çarpmalarına karşı korumakta olup sigorta kapsamına fırtına, volkanik patlamalar, sel, dolu, don ile kar ve buz ağırlığının neden olabileceği zararlar da eklenebilmektedir. Ayrıca yangınla mücadele harcamaları ve moloz kaldırma bedeli de sigorta kapsamına alınmaktadır. Orman sigortalarında sigorta bedeli, ağaçların yaşına göre kademeli bir şekilde hesaplanmaktadır (Iturrioz, 2009, s. 16).

Sera Sigortaları: tarım sigortaları pazarının %1’ni kapsamaktadır. Seracılık, sermaye yoğun bir üretim şeklidir ve serayı oluşturan yapının işlevsel halde kalması üretimin devamlılığı için şarttır. Bu nedenle sera sigortaları, temelde sera yapısının muhafaza edilmesi temelinde bir sigortacılık ürününü teşkil etmektedir. Fırtına, sel, yangın, patlama, deprem, yıldırım ve hava taşıtı çarpması riskleri dâhil olmak üzere sera yapısı ve

ekipmanları sigortalanmaktadır. Ayrıca sera içindeki ürünlere bu sigorta kapsamında genelde tekli risk sigortası yapılmaktadır (Iturrioz, 2009, s. 16).

D. Dünyada Tarım Sigortaları Uygulamalarına Genel Bir Bakış

Bitkisel üretime ve hayvancılığa yönelik olarak tarım sigortalarının Batı Avrupa'da köklü bir geçmişi bulunmaktadır. İlk olarak Almanya'da 1700'lerin ikinci yarısından itibaren çiftçilere dolu sigortası sunulmaya başlamıştır. 19. yüzyılın sonlarına doğru ise pek çok Avrupa ülkesi ve ABD'de uygulanır hale gelmiştir. Hayvancılık sigortası ise 1830'lardan itibaren Almanya, İsveç ve İsviçre'de yapılmaya başlanmıştır. İlk sigorta çeşitleri genellikle müşterek sigorta şirketlerince yani sigortalılar tarafından kurulmuş olup bu nedenle tek bir riske yönelik sigorta ürünleri geliştirmiş ve çoklu risklere karşı poliçe denemeleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Smith & Glauber, 2012, s. 364-365).

1930'lardan itibaren ilk olarak ABD'de, ABD'nin isimlendirildiği şekliyle çoklu risk ürün sigortası (MPCI) için, hükümetin tarım sigortalarına dahil gerçekleşmiş ve Federal Ürün Sigortası, Tarım Yasa'sında yer almıştır. Günümüzde ABD'de MPCI, devlet destekli olarak, tekli risk sigortaları ise sadece özel sektör tarafından yapılabilmektedir.

Japonya'da ulusal çapta çeltik, buğday, arpa ve dut için 1939 yılında verim sigortası uygulanmaya konmuş ve primlere %15 oranında devlet desteği getirilmiştir. Tarım sigortalarının önde gelen bir diğer ülkesi Kanada'da ise verim sigortaları, 1959 yılından itibaren devlet desteğiyle uygulanmaya başlamıştır (Smith & Glauber, 2012, s. 365).

Tarım sigortalarının ilk uygulamaya konduğu Avrupa'da, verim sigortaları ancak II. Dünya Savaşı sonrasında uygulanmaya başlamıştır. Bu kapsamda Avusturya'da 1955, İtalya'da 1970, İspanya'da 1980 ve Fransa'da 2005 yılında primlere devlet desteği uygulaması başlamıştır (Smith & Glauber, 2012, s. 365).

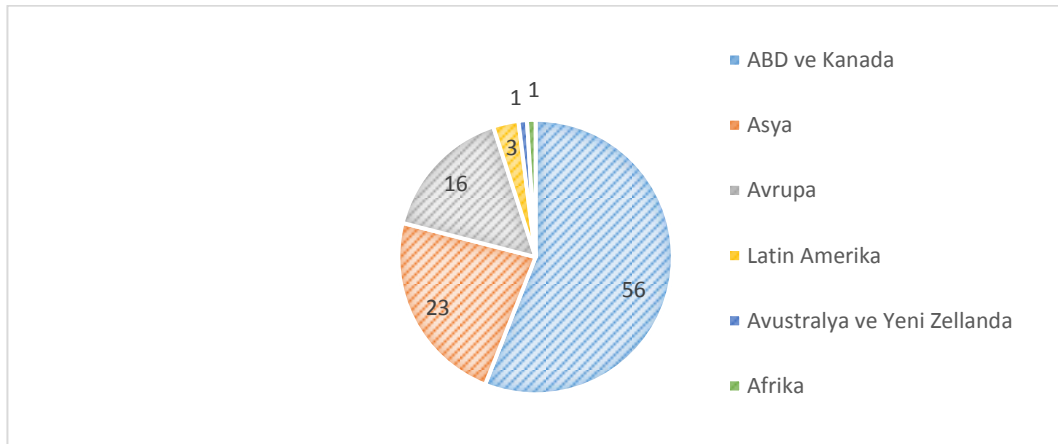
Tarım sigortalarının uygulanması konusunda dünyada farklı aşamalardan geçilmiştir. 1950-1990 arası dönem incelendiğinde, özellikle Latin Amerika ve Asya'da kamu tarafından verim sigortalarının çiftçilere sunulduğu ancak başarısızlıkla sonuçlanan

bu deneyim ile sadece kamu sektörünün dâhil olduğu bir tarım sigortacılığı anlayışının terk edilerek kamu ile özel sektörün işbirliği düşüncesinin yaygınlık kazandığı görülmektedir.

Dünya Bankası tarafından 2008 yılında yapılan araştırmaya göre, 104 ülkede tarım sigortasının uygulanmakta olduğu tespit edilmiştir. Bu 104 ülkenin, 56'sında sadece özel sigorta şirketlerinin tarım sigortası yaptığı; 48'inde ise kamu-özel sektör işbirliğinin olduğu tespit edilmiştir.

Reasürans şirketleri verilerine göre de, 2004-2011 yılları arasında ödenenden tarım sigortası primlerinde hızlı bir yükseliş eğilimi olup toplam primler 2004'te 8 milyar ABD Doları iken 2011 yılında 24 milyar ABD Dolarına ulaşmıştır (Çalıştay Değerlendirme Komitesi, 2013, s. 6). Tarım sigortalarındaki bu büyümenin altında; tarım ürünleri fiyatlarındaki artışın primlere yansımaları, tarımsal varlıkların değerindeki artışın çiftçilerin sigorta yaptırmaya eğilimini artırması ile tarım sigortacılığının yeni pazarlara açılması ve bu pazarlardaki kamu desteğinin varlığı bulunmaktadır.

Tarım sigortalarının ülkelere göre dağılımı da dikkat çekici olup, 2011 yılı verilerine göre tarım sigortası primlerinin yarısından fazlası ABD ve Kanada tarafından üretilmektedir. ABD ve Kanada'yı, Asya ve Avrupa takip etmektedir. Aşağıdaki grafikte tarım sigortası primlerinin dağılımı net bir şekilde görülebilmektedir (Çalıştay Değerlendirme Komitesi, 2013, s. 22).

Şekil 3. Dünyada Tarım Sigortası Primlerinin Dağılımı (Çalıştay Değerlendirme Komitesi, 2013, s. 22)

Prim hacminde son yıllarda yaşanan artışa rağmen, tarım sigortalarında penetrasyonun halen düşük olduğu gözlemlenmektedir. Bir ülkedeki penetrasyon oranının yüksekliği o ülkede tarım sigortalarının gelişmişliğini göstermektedir. Tarım sigortalarının penetrasyon oranları incelendiğinde, gelir seviyesindeki artışa bağlı olarak tarım sigortalarının gelişmişliğinin de arttığı gözlemlenmektedir. Yüksek gelir grubu ülkelerde penetrasyon oranı, yaklaşık olarak %2 iken, orta yüksek gelir grubunda %0,29, orta düşük gelir grubunda % 0,16 ve düşük gelir grubu ülkelerde % 0,01'dir. Ülkemiz de ise bu oran % 0,42 olup yüksek gelir grubu ülkelerinin neredeyse yüz yıldan fazla olan tarım sigortaları deneyimi göz önünde bulundurulduğunda, ülkemizin 10 yıllık TARSİM deneyimi ile başarılı bir noktada olduğu rahatlıkla söylenebilir (Çalıştay Değerlendirme Komitesi, 2013, s. 23).

Daha önce de belirtildiği üzere, tarım sigortalarının branş bazında %90'ı bitkisel ürün sigortası olup, bu bitkisel ürün sigortalarını en yaygın tarım sigortası çeşidi yapmaktadır. Bu kapsamda bitkisel ürün sigortaları içinde; ABD ve Kanada'da çiftçiler tarafından MPCİ tercih edilmektedir. Dünyada toplam primlerin %74'ünü tek başına bu sigortacılık ürünü karşılamaktadır. Tekli risk sigortaları ise çoğunlukla Avrupalı çiftçilerce benimsenmekte ve toplam primlerin %18'ini oluşturarak en çok rağbet gören ikinci sigortacılık ürünü olmaktadır (Iturrioz, 2009, s. 4).

Tarım sigortalarının pazarlanması ise, o ülkedeki özel sigorta sektörünün geldiği nokta ile yakından ilgilidir. Yüksek ve orta gelir grubunda yer alan ülkelerde sigorta şirketlerinin acenteleri veya brokerları tarafından tarım sigortalarının satışı yapılmakta iken düşük gelir grubunda yer alan ülkelerde kooperatifler ve üretici grupları tarafından bu işlev yerine getirilmektedir. Asya ve Afrika'da mikro finans anlayışı çerçevesinde, tarım bankacılığı tarafından yapılan sigorta satışları sınırlı olmakla birlikte bulunmaktadır (Çalıştay Değerlendirme Komitesi, 2013, s. 22).

Tarım sigortalarında irdelenmesi gereken bir husus da, kamunun tarım sigortasında oynadığı roldür. Tarım sigortalarının diğer sigorta türlerine göre, kamunun müdahalesine açık olmasının tartışılmasının belli başlı nedenleri bulunmaktadır. Bu nedenleri aşağıdaki şekilde kısaca toparlayabiliriz (Mahul & Stutley, 2010, s. 31-40).

Tarım sigortasının önemli bir nedeni olan sistemik riskler devletin tarım sigortasında aktif bir rol oynamasına neden olmaktadır. Sistemik riskler, aynı anda pek çok kişiyi etkilemesi sebebiyle, sigorta şirketlerini, finansal açıdan büyük kayıplarla hatta tazminatları ödeyememesi ile karşı karşıya bırakabilmektedir. Bu kapsamda, kamunun reasürans için devreye girmesi gerekebilmektedir.

Reasürans için kamunun devreye girmesinin bir diğer nedenini ise, özellikle gelişmekte olan ülkelerin, uluslararası reasürans piyasasına erişimde yaşadığı zorluklardan kaynaklanmaktadır. Bu konuda Çin, Brezilya ve Hindistan gibi büyük potansiyele sahip ülkeler sorun yaşamamakla birlikte, daha küçük ülkeler reasürans şirketlerinin dikkatini çekememektedir.

Bilgi asimetrisi, sigortacılık sektörünün diğer branşlarında da karşılaşılabilen bir durumdur. Başarılı bir sigorta sistemi için risklerin doğru değerlendirilebilmesi çok önemlidir. Daha önce değinildiği üzere bilgi asimetrisi, ters seleksiyon ve ahlaki istismar riski olmak üzere iki nedenden doğmaktadır. Ters seleksiyon, homojen risk grupların oluşmasını engellemekte, bu da yüksek risk taşıyan bireylerin, hatalı primler üzerinden sigortalanmasına neden olarak sigortanın karını düşürmektedir. Bu bağlamda kamu, sigorta şirketlerine sağlayabileceği ek bilgiler ile sigorta şirketlerinin daha gerçekçi değerlendirmeler yapabilmesini sağlayabilme imkânına sahiptir. Ahlaki istismar riski ise, kamunun çiftçileri bilgilendirmesi ve takibi ile azaltılması mümkündür.

Bütün sigortacılık ürünlerinin geliştirilebilmesi ve sağlıklı bir risk analizi yapılabilmesi için yoğun bir veri ve bilgi birikimi gerekmektedir. Tarım sigortaları için bu en başta verim, fiyat, hava durumu gibi temel risklerin geçmişe yönelik kayıt altına alınması anlamına gelmektedir. Öte yandan, özellikle gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere bu tip verilere ulaşmak çok zordur. Tarım sigortası alanında faaliyet gösteren şirketlerin bu tip verileri toplaması veya kayıt altına alması için alt yapı faaliyetlerine girişmesi ekonomik olmadığından, devletlerin bu tip verileri kamu yararına özel sektör ile paylaşması veya verilerin toplanması için özel sektörle işbirliği yapması gerekmektedir.

Bu kapsamda, sağlıklı bir sigorta sisteminin oluşabilmesi için devletin aktif bir tutum sergilemesi gereken bir diğer alan ise gerekli yasal altyapının hazırlanmasıdır. Bu

noktada tarım sigortaları için diğer sigorta düzenlemelerinin dışında, özel bir mevzuat oluşturulması sürdürülebilir bir tarım sigortası piyasası için şarttır. Ülkemizde de 21.06.2005 tarihinde çıkarılan 5636 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu ile sağlıklı bir tarım sigortası piyasası oluşturulması yönünde önemli bir adım atılmıştır.

Kamunun tarım sigortalarının yaygınlaşması kapsamında oynayacağı rollerden bir tanesi tarım sigortalarının faydalarına ilişkin olarak yayım faaliyetleri ile çiftçilerin bilinçlendirilmesidir. Bu çerçevede ülkede sigorta kültürünün olmaması veya sigortanın gereksiz olduğu konusundaki bilgi noksanlığından doğan inançlar tarım sigortalarının yaygınlaşmasının önüne geçen faktörlerdir. Ülkemizde de kimi çiftçilerde, sigorta yaptırmanın dini kurallar ile çeliştiği yönünde bir inanış bulunmakta ve tarım sigortası yaptırmamak yönünde bir tutum sergilenebilmektedir.

Tarım sigortalarının çiftçiler tarafından benimsenmemesine neden olan son faktör ise sigortanın maliyetidir. Pek çok gelişmekte olan ülke çiftçisi, düşük bir gelire sahip olduğundan, tarım sigortası primlerini ödemek istememekte ya da ödeyememektedir. Bu sebeple tarım sigortası primleri, devlet tarafından sübvansede edilmek suretiyle çiftçiler tarafından karşılanabilir hale getirilmektedir.

Bu açıdan tarım sigortasında devlet desteği gayet elzem gözükmekte olup, yukarıda belirtilen hususlarda devletin katkı sağlaması paydaşlarca beklenmektedir. Ancak devletin tarım sigortalarına müdahil olmasına yönelik en tartışmalı alan, tarım sigortalarında prim desteği sağlaması çerçevesinde yaşanmaktadır.

Teoride, tarım sigortalarına prim desteği sağlanması tüm tarım sigortası branşları için olabilmektedir. Ancak, küresel çaptaki uygulamalar dikkate alındığında, tekli risk sigortalarının ABD’de olduğu gibi çiftçilerin alım gücünün yüksek olması ve bu sigorta ürününün maliyetinin düşük olması nedeniyle destek kapsamı dışında tutulduğu görülmektedir.

Kamu açısından; çiftçilerin sigorta primlerini destekleme kapsamına alınması üç nedenle olabilmektedir. Bunlardan ilki, verim sigortası gibi geniş bir risk yelpazesini kapsayan sigortaların yüksek prim ödemelerinin çiftçiler tarafından ödenememesi

durumudur. İkinci neden ise prim desteğinin, tarım sigortalarını çiftçiler kadar sigorta şirketleri için de cazip kıldığı varsayımdır. Bu kapsamda, tarım sigortaları ürünlerinin hem oluşturulması sürecinde hem de sonrasında, yönetim ve işletim maliyetleri yüksek primleri beraberinde getirmekte olup, ancak prim desteği sağlandığında şirketler olması gereken fiyatlandırmaları yapabilmektedir. Bu anlamda devlet tarım sigortalarını tamamen kendi yürütmek istemiyorsa, özel sektör için bu pazarı cazip hale getirmek durumunda kalabilmektedir. Üçüncü neden ise tarım sigortalarının yaygınlaşması için verilen prim desteğinin devletin bütçeden felaket sonrası çiftçilere ödeme yapma zorunluluğunu ortadan kaldırmasıdır (Mahul & Stutley, 2010, s. 44-45).

Cummins ve Mahul, tarım sigortası prim desteklerini amaçlarına göre ikiye ayırmaktadır. Ancak bu ayırım, prim desteğinin verilir verilmemesinden çok primin hangi kapsamda ele alındığına ilişkindir.

Bunlardan birincisi, “piyasayı güçlendirici sigorta destekleri”, sağlıklı bir tarım sigortası piyasasının oluşmasını amaçlayan desteklemelerdir. Bu desteklemeler gerektiğinde geçici olmak kaydıyla yeni kamu kurumları oluşturulmasını ve yasal düzenlemeleri de kapsayacak şekilde sigorta ve reasürans şirketlerinin her türlü maliyetlerini azaltan desteklemeleri içermektedir. Ayrıca devletin gerektiğinde reasürör olması yine bu destek kapsamına girmektedir. Kamunun bu destek kapsamında oynadığı rol, çiftçilerin ödeyeceği primleri azaltmış olmaktadır. Aslında bu tip destekler, devletin tarım sigortaları sistemine müdahil olmasını ve yukarıda belirtilen olumsuzlukları giderecek şekilde hareket etmesini içermektedir. Cummins ve Mahul, Türkiye’deki TARSİM uygulamasını da risk temelli prim oranları belirlenmesi nedeniyle bu kapsama sokmaktadır (Cummins & Mahul, 2009, s. 81).

İkinci tarım sigortası prim desteği çeşidi ise “sosyal güvenlik prim desteği” olup bu destekleme sistemi sigorta piyasasını bozucu ve sigorta yaptırmanın risk yönetimi anlayışını değiştirecek etkilere sahiptir. Bu destekleme anlayışının yazarlarca bu şekilde eleştirilmesinde başlıca neden, tarım sigortası prim desteğinin aslında çiftçiler için bir sosyal güvenlik ağı şeklinde ele alınmasıdır. Bu destekleme türünde çiftçiye ödemek durumunda kalınan primlerin bir kısmı devlet tarafından karşılanmak suretiyle bir gelir transferi yapılmaktadır.

Cummins ve Mahul bu tip prim desteğini;

- 1- Çiftçiler arasında prim ödeme gücü hesaba katılmaksızın tüm sigorta yaptırımları kapsaması,
- 2- Geçici olarak başlayıp sürekli yapılan bir uygulama halini alması,
- 3- Hükümet için mali yük oluşturması,
- 4- Aslında gerçek faydayı görenlerin yüksek risk grubunda yer alan çiftçiler olması nedeniyle eleştirmektedir. (Cummins & Mahul, 2009, s. 82-83)

Bu bağlamda doğrudan prim desteği uygulaması, tarım sigortasının yaygınlaşmasına katkı sunmakla birlikte, yanlış uygulandığı takdirde getireceği finansal yük nedeniyle tarım sigortalarını uygulanabilir olmaktan çıkarabilme ihtimalini taşımaktadır.

Tarım sigortalarında devletin prim desteği sağlaması hususunda, DTÖ'nün kurulması ile sonuçlanan 1994'teki Uruguay Görüşmeleri'nde alınan karar bir dönüm noktası olmuştur. Uruguay Görüşmeleri'nde tarım sigortası prim destekleri, ticareti bozucu devlet yardımları ve destekleri listesinden çıkarılmış ve ticareti bozucu etkisi olmayan yeşil kutu destekleri listesine eklenmiştir. DTÖ'nün bu kararının iki etkisi olmuştur (Mahul & Stutley, 2010, s. 47).

Bunlardan ilki zaten tarım sigortasına prim desteği vermekte olan ülkelerin verdikleri desteğin oranını artırmaları olmuştur. Bu durum özellikle ABD ve AB üyesi ülkeler için geçerli olup küresel olarak sigorta prim destek oranları bu iki bölgede %50'den fazladır. İkinci etkisi ise prim desteği vermeyen veya tarım sigortası olmayan ülkelere devlet destekli tarım sigortacılığının başlamasıdır. Bu ikinci gruptaki ülkeler için de Brezilya, Şili, Çin, Fransa, Kore Cumhuriyeti, Senegal ve Türkiye örnek gösterilebilir (Mahul & Stutley, 2010, s. 48).

Tarım sigortalarını yaygınlaştırma kapsamında prim desteğinin de yetersiz kaldığı durumlarda kimi ülkelerde devreye zorunlu tarım sigortası devreye girebilmektedir. Zorunlu tarım sigortası, bazı durumlarda ise tarım sigortası sisteminin ayakta durabilmesi için kullanılan bir yöntem olabilmektedir. Buna göre risk bazlı prim sisteminin bozulmasına veya ters seleksiyona karşı bir önlem olarak, yüksek prim oranlarının ortaya

çıkması durumunda, düşük risk grubunda olan çiftçilerin sistemde tutulması amaçlanmaktadır. Bu şekilde yüksek risk grubunda yer alan çiftçilerin riskleri düşük risk grubundaki çiftçilere de yüksek prim bedelleri ödetilmek suretiyle sigorta sistemi ayakta tutulabilmektedir (Mahul & Stutley, 2010, s. 49).

Son olarak; tarım sigortası konusunda yapılan çalışmaları etkileyen ve burada değinilecek bir diğer husus ise iklim değişikliğidir. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC)'nin 5. Değerlendirme raporuna göre, sera gazı emisyonlarının artışı nedeniyle artan küresel ısınma, iklim değişikliklerine neden olmaktadır. Değişen iklim şartları nedeniyle aşırı sıcaklar, kuraklık, seller, siklonlar ve büyük orman yangınlarının yaşanma sıklığında artış meydana gelecektir. Ayrıca artan sıcaklıklar nedeniyle zararlı ve hastalıkların yayılımı da artabilecektir. Yine aynı raporda, iklim değişikliği nedeniyle artan sıcaklığın gıda güvenliğini olumsuz yönde etkileyeceği belirtilmektedir (IPCC, 2015, s. 10-15). Bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda, yaşanacak bu gelişmelerin tarım sigortalarının geleceğini doğrudan etkileyeceği varsayımını yapmak yanlış olmayacaktır.

Tarım sigortaları, artan sıklıktaki felaket düzeyindeki riskler karşısında, üreticilerin daha çok benimseyeceği bir risk yönetim stratejisi olarak karşımıza çıkacaktır. Bundan dolayı, işleyen ve sürdürülebilir bir tarım sigortası sistemine sahip olmanın önemi arttığı gibi var olan sistemin felaketler karşısında artan tazminat ödemelerini karşılayabilecek bir yapıya doğru yönlendirmek de ikinci bir önemli nokta olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç olarak, tarım sigortaları hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde tarım sektörünün hem bugünü hem de geleceği için vazgeçilmez bir risk yönetim aracı olarak karşımıza çıkmaktadır.

E. Dünya Ticaret Örgütü'nde Tarım Sigortaları

Bir önceki bölümde de kısaca değinildiği üzere, 1994'teki Uruguay Görüşmelerinde alınan karar doğrultusunda, tarım sigortaları yeşil kutu destekleri çerçevesinde ele alınmaya başlamıştır. Yeşil kutu destekleri, kırmızı kutu desteklerinin aksine, ticaret ve üretim üzerinde bozucu etkisi olmayan ya da çok az bozucu etkiye sahip, indirim taahhüdünden muaf desteklerdir. Ancak tarım sigortalarının yeşil kutu destekler içinde yer

alabilmesi için Tarım Anlaşması Ek-2'nin, 7. ve 8. maddelerindeki şartları taşıması gerekmektedir. 7. madde hükümleri, gelir sigortaları ve gelir güvenlik programlarına yönelik şartları içerirken, 8. Madde, bitkisel ürün sigortalarını da içeren doğal afet ödemelerine yönelik şartları belirlemektedir. Söz konusu iki madde aşağıda belirtildiği gibidir (DTÖ Tarım Anlaşması, s. 61-62):

7. Madde: Hükümetlerin gelir sigortası ve gelir güvenlik ağı programlarına finansal katılımı:

- (a) Bu desteklerden yararlanabilme hakkı bir gelir kaybına göre belirlenir, sadece tarımdan kaynaklanan ve ortalama gayrisafi gelirin veya bunun dengi net gelirin %30'unu geçen gelir kayıpları göz önünde bulundurulur, gelir kaybının hesaplanmasında geçmiş üç yıllık dönem veya geçmiş beş yıllık dönem baz alınarak bulunan 3 yıllık gelir ortalaması alınır ve en yüksek ve en alçak seviyeler hesaplama dışı bırakılır. Bu koşulu yerine getiren her üretici ödeme alma hakkına sahiptir.
- (b) Yapılacak ödemeler, üreticinin yardım almaya hak kazandığı yılda gelir kaybının %70'ini geçmez.
- (c) Söz konusu ödemelerin hepsi sadece gelir ile bağlantılı olup; çiftçi tarafından gerçekleştirilen üretim miktarına (buna hayvan sayısı da dâhildir), söz konusu üretim için geçerli olan ulusal veya uluslararası fiyatlara veya kullanılan üretim girdilerine bağlı değildir.
- (d) Bir üreticinin aynı yıl içerisinde hem bu madde kapsamında hem de madde 8 (doğal afet yardımları) kapsamında ödeme aldığı bir durumda, bu ödemelerin toplamının üreticinin toplam kaybının %100'ünden az olacaktır.

Madde 8: Doğal afet yardımları kapsamında (doğrudan veya ekin sigortası programlarına hükümetin finansal katılımı ile) yapılan ödemeler:

- (a) Bu tür ödemelere hak kazanma ancak hükümet yetkililerinin bir doğal veya benzeri afet durumunun (salgın hastalık, zararlı istilası, nükleer kaza ve ilgili Üye'nin topraklarında savaş olması da dâhil olmak üzere) gerçekleştiğini veya gerçekleşmekte olduğunu resmen tanınmasının ardından gerçekleşir; ayrıca ödeme ortalama üretim miktarının %30'undan daha fazla bir kayıp söz konusu olduğunda yapılır; ortalama üretim miktarı

önceki 3 yılın ortalaması veya önceki beş yılın üç yıllık ortalaması alınarak hesaplanır, en yüksek ve en düşük yıllar hesaplama katılmaz.

- (b) Bir afet sonrasında verilen destekler; sadece afet sebebiyle oluşan gelir, hayvan (hayvanların tedavisindeki veterinerlik hizmetleri dâhil), arazi veya diğer üretim girdilerindeki kayıplar içindir.
- (c) Ödemeler, söz konusu kayıpları karşılamaya yeten toplam bedelden daha fazlanı tazmin etmez ve gelecekteki üretimin çeşidini veya miktarını zorunlu kılmaz veya belirlemez.
- (d) Bir afet durumunda yapılan ödemeler, yukarıdaki (b) bendinde belirtilen kriterlerce tanımlanan ve daha fazla kaybın önlenmesi veya ortadan kaldırılması için gereken seviyeyi aşmaz. Üreticinin aynı yıl içerisinde hem bu madde kapsamında hem de madde 7 (gelir sigortası ve gelir güvenlik ağı programları) kapsamında ödeme aldığı bir durumda, bu ödemelerin toplamının üreticinin toplam kaybının %100'ünden az olacaktır.

Tarım sigortası prim desteklerini, 7. ve 8. madde ile uyumlu hale getiren üye devletler, bütçe limitine tabi olmaktan muaftır yani istediği miktarda prim desteği sağlayabilecektir. Bu kıstasları taşımayan tarım sigortası uygulamaları ise, ülkelerin indirim taahhüdünde bulunduğu ticareti bozucu nitelikte ve belirli limitler getirilmiş olan iç destek sınıfına, yani kırmızı kutu destekleri sınıfına girmektedir.

Bu hususta Joseph Glauber, DTÖ üyesi ülkelerin bildirimlerini, daha çok 8. madde kapsamında yaptığını ancak pek çok ülke için kriterlerin hepsinin karşılanması noktasında soru işaretleri olduğunu belirtmektedir. Glauber, bunun nedenlerinden bir tanesini 8. maddenin tarım sigortalarından çok afet ödemeleri düşünülerek yapılmış olmasına bağlamakta olup, söz konusu maddenin (a) paragrafında belirtilen ödeme yapılabilmesini hükümetin afeti resmen tanıması gerekliliğinin, bireysel kayıplara ilişkin olan tarım sigortalarının ruhu ile çeliştiğini ifade etmektedir (Glauber, 2015, s. 8).

Bu çerçevede ABD, hem yeşil hem de kırmızı kutu kapsamında tarım sigortaları desteği bildirmektedir. Buna ek olarak ABD, kırmızı kutuda bildireceği tarım sigortaları desteklerinde de ürün bazlı ve ürün bazlı olmayan kırmızı kutu kalemleri arasında ayrıma

gitmiş, ürüne özel olmayan sigorta desteklerini toplam tarımsal üretim değerine oranla hesaplanan ürün bazlı olmayan kırmızı kutu destekler kategorisinde değerlendirmiştir (Glauber, 2015, s.14). Burada şüphesiz amaç, tarım sigortası desteklerinin bildirimini yapılmasında bütçenin farklı kalemlere dağıtılarak taahhüt baskısının ortadan kaldırılmasıdır.

AB ise üye ülkelerin hepsi için bildirimleri yapmakta olup, hem 7. Madde ve 8. madde kapsamında yeşil kutu bildirimleri hem de kırmızı kutu kapsamında ancak ürün bazlı olmayan bildirimler yapmaktadır. (Glauber, 2015, s.9-10).

Tüm bunların ışığında DTÖ Tarım Anlaşması'nın, tarım sigortalarını düzenleyen maddeleri üye ülkelere prim desteği sağlama hususunda belli bir imkân sunsa da tam anlamıyla bir özgürlük sağlamamaktadır. Ancak üye ülkelerin ürün bazlı olmayan kırmızı kutu desteklerinin limitlerinin, o ülkenin toplam tarımsal üretim değeri üzerinden hesaplanması, ülkelerin manevra kabiliyetini arttırmakta olup, DTÖ nezdinde dava edilmeden prim desteği sağlamalarına imkân vermektedir.

II. BÖLÜM

ABD'DE TARIM SİGORTALARI UYGULAMALARI

A. ABD'de Tarım Sigortalarının Tarihçesi

ABD gelişmiş bir sanayi ülkesi olmasına rağmen ulusal tarım sektörünü daima korumuştur. ABD'de tarım sektörü, ABD'nin gıda ihtiyacının %80'nini karşılamakta, çalışan nüfusta 11 kişiden bir kişiyi istihdam etmekte, yenilenebilir enerji kaynakları sunarak alternatif enerji kaynakları yaratmakta ve kırsal ekonomiyi ayakta tutmaktadır (USDA, 2015).

ABD'de tarım sektörü, 1965'ten beri 5 yıllık dönemler için ülke tarımını en geniş anlamda düzenleyen "Tarım Yasaları" (Farm Bill) ile yönetilmektedir. Öte yandan 1933 yılından beri tarım sigortaları da dâhil olmak üzere tarım sektörüne yönelik özel yasalar da bulunmaktadır. Bu kapsamda, ABD'de tarım sigortası uygulamalarını değerlendirirken tarihsel çizgide mevzuatların oluşumu dikkatte alınacaktır.

Tarım sigortaları, 1938 Tarımsal Düzenleme Yasası (Agricultural Adjustment Act) ile kurulan Federal Ürün Sigortası Kurumu (Federal Crop Insurance Corporation -FCIC), ile Tarım Yasalarının önemli bir parçası haline gelmiştir. FCIC, Tarım Bakanlığına bağlı bir kamu kuruluşu olarak görev yapmaktadır. FCIC ilk olarak 1939 yılında, sadece buğdayı 31 eyalette 7 milyon akre arazide 165.000 poliçe ile sigortalayarak ABD devlet destekli tarım sigortacılığı sistemini başlatmıştır (Smith & Glauber, 2012, s. 365). FCIC tarafından çiftçilere sunulan tarım sigortası ürünü ilk olarak MPCİ (verim sigortası) olup, günümüzde pek çok farklı sigorta ürünü ABD'de uygulanmaktadır.

Ancak FCIC, 1990'lara kadar çiftçilerin katılım oranının azlığı ve çiftçilere ödenen tazminatın toplanan primlerden sürekli fazla olması nedeniyle, finansal sorunlarla karşılaşmıştır. Bunun temel nedenini ise Gardner, ters seleksiyon olarak göstermektedir. Bu bağlamda, Amerikalı çiftçiler toprakta nem miktarının yeterli olduğu zaman sigorta yaptırmazken, toprakta nem miktarının azaldığı ve az ürün alınacağı tahmin edildiği

yıllarda sigortaya yönelmiştir. Tarım sigortasının istenen seviyede olmaması nedeniyle kapsamı 1943'e kadar buğday ve pamuk ile sınırlı kalmıştır (Gardner, 1994, s. 27).

1970'li yıllara kadar ABD'de, FCIC sadece belli sayıda ürün ve eyalette uygulanmış, 1980'de ise 25 eyalette sadece 26 ürünü kapsayabilmiştir. 1980 "Federal Bitkisel Ürün Sigorta Yasası" (The Federal Crop Insurance Act) bitkisel ürün sigortacılığında önemli değişiklikler yapma niyeti taşımaktaydı. Bu değişiklik yapma niyetinin temel nedeni, FCIC'nin birbiriyle bağlantılı iki temel problemi olan katılım oranının azlığını ve finansal olarak zarar etmesinin düzeltilmesidir. Bu problemler özellikle 1973 ve 1977 yılında kabul edilen "Tarım ve Tüketiciyi Koruma Kanunu" ile "Gıda ve Tarım Kanunu" ndaki; buğday, pirinç, yemlik tahıl ve pamuk için getirilen afet ödemeleri programı ile artmıştır. Zira bu program, ürünün ekilmesini önleyecek felaketleri dahi kapsamına almıştır ve 1974-1980 yılları arasında 3,4 milyar ABD Doları çiftçilere ödenmiştir. Bu hem çiftçilerin sigorta yaptırmaya olan ihtiyacını azaltarak FCIC'nin finansal zararını artırmış hem de devlet bütçesine yük binmesine neden olmuştur. FCIC aynı dönemde sigortalama potansiyeline sahip arazilerin %10'dan daha azını sigortalayabilmiştir (Gardner, 1994, s. 28).

Bu kapsamda, 1980'de kabul edilen "Federal Tarım Sigortası Yasası" ile FCIC'yi ayağa kaldırmak amacıyla çeşitli adımlar atılmıştır. Bunlardan ilki hükümetin primlerin %30'unu ödemesi ve yönetim giderlerini karşılamasıdır. İkinci olarak, sigortanın kapsadığı idari birimlerin sayısı artırılmış ve ürün kapsamı genişletilmiştir. Üçüncü olarak, özel sigorta şirketlerinin FCIC'nin ürünlerini satmasına yani çiftçiye sigortaların özel sektör eliyle ulaştırılmasına izin verilmiştir. Böylece Tarım Bakanlığı çalışanlarının 40 yıldan fazla süredir çiftçiye ulaştırdığı sigortalar, artık özel sektör tarafından yapılmaya başlanmıştır. Dördüncü önlem olarak, özel sigortaların yaptığı yangın ve dolu sigortasını alan çiftçilerin sigorta primlerinde indirim uygulanmasıdır. Alınan son önlem ise, bağlı olduğu idari birimde (county) tarım sigortası mevcut ise çiftçi düzenli afet ödemelerinden yararlanamayacaktı. Ancak bu önlemler yine de FCIC'nin finansal açıdan istenilen seviyeye çıkmasını sağlamamıştır. Bunun en önemli nedeni, düzenli afet ödemesinin yerini geçici afet ödemelerinin alması ile yeni ürün ve bölgelere yönelik aktüerya maliyetlerinin beklenenden fazla olmasıdır (Gardner, 1994, s. 30).

FCIC'nin bu durumu nedeniyle, 1990 yılında Kongre'deki bütçe görüşmelerinde kurumun lağvedilerek düzenli afet ödemelerinin yeniden getirilmesi önerilmiştir. Ancak bu öneri reddedilerek 1990 Tarım Yasası'nda da tarım sigortaları varlığına devam etmiştir. (Gardner, 1994, s. 33).

Devlet bütçesi üzerindeki maliyeti ve FCIC ile rekabet eden görüntüsü nedeniyle Kongre, felaket ödemelerine karşı, 1994 yılında Federal Ürün Sigorta Reform Yasası'nı (Federal Crop Insurance Reform Act) çıkarmıştır. Bu yasa ile fiyat destek programı kapsamında fark ödemesi alan, krediler ve diğer hükümet desteklerinden faydalanma hakkına sahip çiftçilere sigorta kapsamındaki ürünleri için tarım sigortası yaptırmak zorunlu hale getirilmiştir. Çiftçilerin zorunlu sigorta uygulaması nedeniyle yasa, “afet teminatı kapsamı” (CAT Coverage) uygulamasını getirmiştir. CAT çiftçinin o yılki verimi, ortalama veriminin %50'sinin altına düştüğünde devreye girmekte ve pazar fiyatının %60'ı üzerinden zararı karşılanmaktadır. CAT primlerinin tamamı devlet tarafından desteklenmekte ve çiftçiden sadece giriş bedeli olarak 50 ABD Doları alınmaktaydı (RMA, 2013). CAT ile ABD çiftçisi felaketler karşısında sadece 50 ABD Doları ile korunmaya sahip olabilmektedir.

1996 yılında Kongre, tarım sigortalarına zorunlu katılım maddesini yasadan çıkarmıştır. Ancak bahsedilen diğer imkânlardan yararlanan çiftçilerin sigorta yaptırmaması halinde herhangi bir felaket durumunda yapılacak destekten feragat etmesi gerekliliği getirilmiştir. Sonuç olarak, tarım sigortası yaptırmamak çiftçiler için tercih edilebilir olmaktan çıkarılmış olup, bu durum günümüzde de halen devam etmektedir (RMA, 2013).

1996 yılında Federal Tarım Geliştirme ve Reform Yasası ile Risk Yönetim Ajansı (Risk Management Agency-RMA), FCIC'nin tarım sigortası programları ve sigorta dışında diğer risk yönetimi eğitim programlarını yönetmesi için kurulmuştur. 1994'ten itibaren çıkarılan tarım yasaları ile tarım sigortalarında istenilen başarı düzeyi yakalanmaya başlanmıştır. Bu çerçevede, 1998 yılında sigortalanan arazi büyüklüğü 180 milyon akreye ulaşmıştır. Tarım Bakanlığı Ulusal Tarım İstatistik Servisi'ne göre saman hariç olmak üzere 1998 yılında ülkede ekilen tarla bitkilerinin 2/3'ü sigortalanmıştır (RMA, 2013).

Öte yandan 1994'teki Reform Yasası'nın en önemli sonuçlarından biri, ABD'deki tarım sigortalarının bir sosyal güvenlik ağı haline gelmesini sağlayacak gelir sigortası ürünlerinin devreye sokulmasıdır. Bu kapsamda gelir sigortası ürünü olan, Ürün Gelir Koruması (Crop Revenue Coverage), Gelir Teminatı (Revenue Assurance) ve Kazanç Koruma (Income Protection) ile Amerikan çiftçisi hem düşük fiyat hem düşük verim tehlikelerine karşı koruma altına alınmıştır (Goodwin, 2001, s. 545). Gelir sigortası ile Amerikalı çiftçilerin gelir istikrarının sağlanması hedeflenmiş ve tarım sigortaları bir sosyal güvenlik ağı meselesi haline gelmiştir.

2000 yılında çıkan Tarımsal Risk Koruma Yasası (the Agricultural Risk Protection Act) yürürlüğe girmiştir. Bu yasa, bir tarım yasası olmayıp tarım sigortalarının reforme edilmesi ihtiyacına binaen çıkarılmıştır. Söz konusu yasa görüşülürken Kongre'de, tarım sigortalarının çiftçiler için daha uygun hale getirme düşüncesi hâkim olmuştur. Zira ABD'de yaşanan 1996 ile 1999 yılındaki kasırgalar, 1997 yılında Amerika'nın orta-batı eyaletlerini etkileyen seller, 1998 ile 1999 yılında yaşanan kuraklık ve 1998 ile 2000 yılları arasındaki düşük fiyatlar nedeniyle 1994 yasası ile aslında kaldırılmış olan geçici felaket ödemeleri yeniden yapılmıştır. Bu kapsamda söz konusu yasa, federal ürün sigortası primleri desteklerini artırmak suretiyle prim ücretlerinde %25 indirim yapmıştır (Goodwin, 2001, s. 546).

Primlere verilen destekte sağlanan bu artış bütün ürünler ve bütün teminat kapsamı için geçerli hale gelmiş olup, bundan en çok 1994 yılında devreye giren gelir sigortası programları olumlu yönde etkilenmiştir. Zira 1994 yılında ilk çıktığı haliyle, gelir sigortalarının sadece verim riskini kapsayan kısmına prim desteği verilmekte ve fiyat riski primleri destek kapsamı dışında tutulmaktaydı ki bu da gelir sigortalarını verim sigortalarına göre daha pahalı hale getirmekteydi. 2000'de çıkan yasa ile fiyat riskleri de devlet desteği kapsamına alınmış olup, gelir sigortaları daha ekonomik hale getirilmiştir. Ayrıca bu durumun doğal sonucu olarak, verim veya fiyat teminatı arttıkça 1994 yasasında prim desteği yetersiz kalmakta iken, bu yasa ile teminat altına alınan oran arttıkça prim desteği de artmış olmakta, böylece yüksek teminat oranları daha uygun fiyatlarda primler ödenerek yapılabilmektedir (Goodwin, 2001, s. 546). Bu yasa ile çiftçinin sadece CAT yaptırıp daha kapsamlı ancak daha maliyetli olan sigortaları yaptırmaktan kaçınması önlenmeye çalışılmıştır.

Söz konusu yasanın getirdiği yeniliklerden bir tanesi de bir verim sigortası çeşidi olan Gerçek Üretim Kaydı (Actual Production History) sigortasıdır. Buna göre yasa öncesinde, sigortalanan alandaki ürünün 4 ila 10 yıl arasındaki verim ortalaması temel alınmak suretiyle bir verim sigortası oluşturulmaktaydı. Yapılan değişiklik, bulunduğu bölgenin verim ortalamasından bu miktarın %60 altında olan bir yılı hesaplamalardan çıkarma imkânı tanımaktadır. Bu şekilde, teminat altına alınacak verim miktarı artırılabilme imkânı sağlanmıştır (Jose, 2001).

2000 yılındaki Tarımsal Risk Koruma Yasası ile Amerikan Kongresi, yeni sigortacılık ürünleri geliştirmesi ve var olanlara yeni özellikler eklenmesi için araştırma ve geliştirme faaliyetlerine katılımının önünü açarak özel sektörün tarım sigortalarına dahlini de artırmıştır. Bu sayede RMA özel sektör ile ortak tarım sigortası ürünleri geliştirmeye başlamış olup özel sektördeki firmalar da RMA'ya sigortacılık ürünlerini teklif edebilmektedir. Teklif edilen sigorta ürünü kabul edildiği takdirde, teklifi veren şirkete araştırma, geliştirme ve faaliyet masraflarının geri ödemesi yapılabilmektedir. Yasa bu kapsamda, geri ödemeler için 65 milyon ABD Doları ayırmıştır (Goodwin, 2001). Tüm bunlara ek olarak söz konusu şirket, onaylanan sigortacılık ürününün diğer sigorta şirketleri tarafından kullanılmasına bağlı olarak, ücret talep edebilmekte veya ürünün haklarını RMA'ya devredebilmektedir (RMA, 2013).

RMA tüm bu gelişmeler ile bugünkü halini almıştır. RMA'nın günümüzde FCIC aracılığıyla Amerikan çiftçilerine tarım sigortaları sunmaktadır. Poliçeler ise özel sektör aracılığıyla çiftçilere ulaştırılmakta ve gerekli saha işlemleri de şirketlerce yürütülmektedir. RMA prim oranlarını saptamada, prim desteklemelerini tayin etmekte, yeni sigortacılık ürünlerini onaylamakta ve reasürans görevini yürütmektedir. RMA bunlara ek olarak risk yönetimi yayım çalışmalarından sorumludur. RMA, her yıl sigorta şirketleriyle yaptığı anlaşmalar üzerinden hem onları FCIC sistemine katar hem de yaptıkları sigortalardaki risklerin bir kısmına reasürans vereceğini taahhüt eder (RMA, 2015).

2002 yılında kabul edilen Çiftlik Güvenliği ve Kırsal Kalkınma (Farm Security and Rural Development) Yasası, 2000 yılında zaten tarım sigortalarını ele alan özel bir yasa olduğu için tarım sigortalarına ilişkin kayda değer bir değişiklik içermemiştir. 2008 yılında kabul edilen tarım yasası da tarım sigortasına ilişkin kapsamlı bir değişiklik önerisi

içermemekle birlikte, özellikle yasanın çıkması sürecinde yapılan tartışmalarda tarım sigortalarına verilen prim desteklerinin giderek artan miktarı konusunda tartışmalar yaşanmıştır (Johnson, 2008).

Söz konusu yasa Gıda, Muhafaza ve Enerji olarak isimlendirilmiş olup, 2008-2012 dönemini kapsamaktadır. Çıkan yasa, sigorta programlarının işleyişine yönelik her hangi bir değişiklik öngörmemekle birlikte, sigorta kapsamındaki ürünlerin felakete özel sigortalandığı bir program olan CAT ve sigorta kapsamı dışındaki ürünler için geliştirilen NAP (Non-insured Assistance Program) için ödenmesi gereken tutarları da artırmıştır. Buna ek olarak sigorta şirketlerine yapılan geri ödemelerde de kısıtlamaya gidilmiştir. Hatırlanacağı üzere bu iki programın primleri devlet tarafından desteklenmekte olup CAT için 50 ABD Doları, NAP için ise 100 ABD Doları olan katılım payları sırasıyla 100 ABD Doları ve 300 ABD Doları'na çıkarılmıştır. Bu bağlamda aslında çiftçiyi doğrudan etkileyecek prim desteklerinde bir kısıtlamaya gidilmemiştir. Ayrıca Kongre olası felaket durumlarında kullanılmak üzere 3,8 milyar ABD Doları tutarında bir fon oluşturmuştur. (Chite, 2008).

Bu kapsamda 2014 tarım yasası ve güncel tarım sigortası uygulamalarına geçmeden önce genel bir değerlendirmede bulunmak yerinde olacaktır. Daha önce belirtildiği üzere FCIC, Amerikan çiftçilerine ilk olarak sadece MPCİ önermekte ve bunlar prim desteği ile sunulmaktaydı. Verim sigortaları dışında çiftçiler, istedikleri takdirde daha basit olan tekli risk sigortalarını da özel sektör aracılığıyla sigorta primlerinin tamamı kendileri tarafından ödenmek şartıyla satın alabilme imkânına sahiptirler. 1990'lardan itibaren ise önce pilot bölgelerde daha sonra ise daha yaygın bir şekilde FCIC'nin sigorta portföyüne gelir ve kazanç sigortacılığı ürünleri eklenmiştir. 2014 Tarım Yasası kapsamında sigorta ürünlerinin son halleri ayrıntılı şekilde incelenecektir.

Sigorta ürünleri kadar önemli bir diğer noktada, ABD tarım sigortalarında prim desteklemelerindeki artışın vergi mükelleflerinde giderek daha fazla tepki oluşturmasıdır. Ancak bu tepkiye rağmen çiftçi lobileri, istedikleri şekilde tarım yasalarını Kongreyi etkileme suretiyle çıkarabilmektedir. 2014 Tarım Yasası'nda da bu yaşanmıştır.

Joseph W. Glauber, ekonomik verimlilik açısından 1990-2011 yılları arasında Amerikan tarım sigortalarını değerlendirdiği çalışmasında 2011 yılında sigorta primlerine devlet desteğinin 7,5 milyar ABD Doları'nı bulduğunu ve böylece aynı yıl için ABD'de çiftçilere ürün destek programı kapsamında yapılan yaklaşık 5 milyar ABD Dolarlık doğrudan ödemeleri aştığını belirtmektedir. İncelenmesi gereken daha önemli bir nokta ise Glauber'in, 1990-2011 yılları arasında toplam 0,82 hasar prim oranı olduğu ve yüksek prim desteği nedeniyle aslında çiftçilerin bu dönemde primler için ödediği her 1 ABD Doları karşılığında 1,9 ABD Dolarını tazminatlar yoluyla geri aldığını hesaplamış olmasıdır. Yani çiftçilere tazminatlar yoluyla aktarılan büyük bir meblağ söz konusudur. ABD'de prim destekleri, sigorta çeşitleri ve teminat kapsamı oranlarına göre değişmekte olup, prim desteği en düşük %38 en yüksek ise %80'dir. 2013 için ABD'de hükümetin prim destek oranı ortalama % 62 civarındadır. (Glauber, 2013, s. 585-586).

Bir sigorta sisteminin sürdürülebilirliğinin kıstaslarından bir tanesi hasar prim oranıdır. Hasar prim oranı, tazminatların ödenen prime oranıdır ve bu oranın 1'den düşük olması gerekmektedir. Bu kapsamda, aşağıdaki tablo incelendiğinde, Amerikan tarım sigorta sisteminin dengesiz mali yapısı, devlet prim desteği çıkarılmış hasar prim oranlarında daha belirgin bir şekilde görülebilmektedir.

Yıl	Tazminat	Toplam Prim	Prim Desteği	Net Tazminat	Ulaştırma Masrafı	Toplam Sigorta Masrafı	Hasar Prim Oranı ¹	Üretici Hasar Prim Oranı ²	Transfer Verimi ³
1990	1.034	836	215	413	320	734	1,24	1,67	0,56
1991	955	737	191	409	277	686	1,3	1,75	0,60
1992	918	759	197	356	263	619	1,21	1,63	0,58
1993	1.656	756	200	1100	160	1.26	2,19	2,98	0,87
1994	601	949	255	-93	386	293	0,63	0,87	0,32
1995	1.568	1.543	890	914	509	1.423	1,02	2,4	0,64
1996	1.493	1.839	982	636	714	1.350	0,81	1,74	0,47
1997	994	1.775	903	121	793	914	0,56	1,14	0,13
1998	1.678	1.876	948	749	716	1.465	0,89	1,81	0,51
1999	2.435	2.310	1.394	1.519	770	2.289	1,05	2,66	0,66
2000	2.595	2.540	951	1.006	825	2.245	1,02	1,63	0,63
2001	2.960	2.962	1.772	1.770	994	2.764	1,00	2,49	0,64
2002	4.067	2.916	1.741	2.892	616	3.508	1,39	3,46	0,83
2003	3.261	3.431	2.042	1.871	1.117	2.988	0,95	2,35	0,63
2004	3.21	4.186	2.477	1.501	1.590	3.091	0,77	1,88	0,49

2005	2.367	3.949	2.344	762	1.748	2.510	0,60	1,47	0,30
2006	3.504	4.580	2.682	1,606	1.787	3.393	0,77	1,85	0,47
2007	3.548	6.562	3.823	809	2.909	3.718	0,54	1,3	0,22
2008	8.680	9.851	5.691	4.520	3.111	7,631	0,88	2,09	0,59
2009	5.228	8.951	5.427	1.704	3.896	5.600	0,58	1,48	0,30
2010	4.247	7.594	4.711	1.364	3.300	4.664	0,56	1,47	0,29
2011	10.750	11.955	7.452	6.248	2.390	8.638	0,90	1,39	0,72

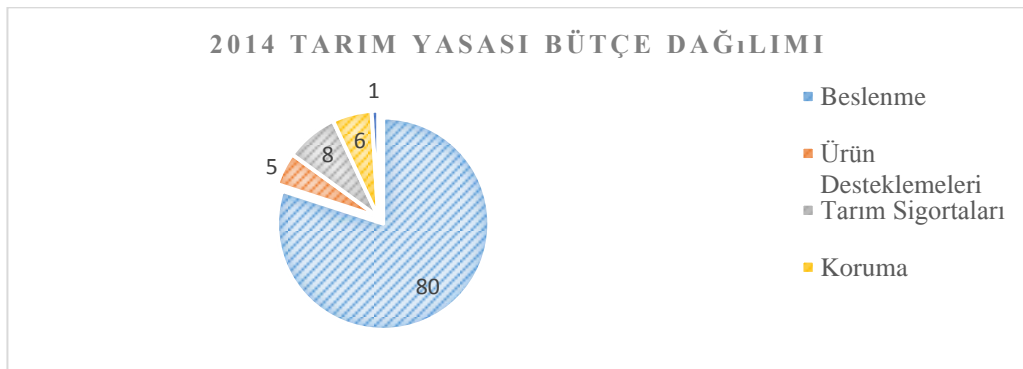
Tablo 1. Federal Ürün Sigortası Masrafları (Milyon ABD Doları)

- 1- Toplam Tazminatlar/Toplam Primler
- 2- Toplam Tazminatlar/ (Toplam Primler-Prim Destekelri)
- 3- Net Tazminatlar (Toplam Tazminatlar-Üretici Primleri)/Toplam Maliyet (Net Tazmiantlar+Ulaştırma Masrafları)

B. ABD’de 2014 Tarım Yasasının Getirdiği Yenilikler

17 Şubat 2014 tarihinde yürürlüğe giren 2014 Tarım Yasası (2014 Agricultural Act) ABD’de hem tarım sigortaları sisteminde hem de ürün destekleme sisteminde yenilikler getirmiştir. Bu kapsamda 2002 ve 2008 Tarım Yasalarından farklı bir öneme sahiptir.

2014 Tarım Yasası’nın öngörülen bütçesi 489 milyar ABD Doları’dır. 2008’deki yasanın ise toplam bütçesi 384 milyar ABD Doları’dır. 2014 yılı Tarım Sigortalarının 5 yıl için toplam tutarı 41 milyar, 2008’de ise 22 milyar ABD Doları’dır. (Johnson & Monke, 2014, s. 6). Aşağıdaki grafikten de anlaşılacağı üzere, beslenme programlarından sonra en önemli bütçe kalemi tarım sigortalarına ayrılmıştır (ERS, 2015).

Şekil 4. 2014 Tarım Yasası Bütçe Kalemleri (ERS, 2015)

2014 Tarım Yasası’nda, ilk olarak iki adet yeni tarım sigortasının FCIC aracılığıyla çiftçilere sunulması kararlaştırılmıştır. Bu tarım sigortası ürünlerinden ilki sadece upland pamuk (Upland Cotton) için geliştirilmiş olan Toplu Gelir Koruma Planı (Stacked Income

Protection Plan-STAX) ve ikincisi upland pamuk hariç diğer tüm ürünleri kapsayan Ek Kapsam Opsiyonu (Supplemental Coverage Option-SCO)'dur (Shield, 2015, s. 50).

STAX, çiftçinin üretim yaptığı bölgede gelir düşmesi meydana geldiği takdirde devreye giren bir sigortadır. STAX, beklenen gelirin en fazla %20'sini kapsama alanına alabilmekte olup bölgede poliçeye göre pamukta ancak akrede %70 - %90 gelir düşmesi meydana geldiğinde devreye girmektedir. STAX tek başına alınabileceği gibi diğer verim, gelir veya bölge gelir sigortaları ile birlikte de kullanılabilir (RMA, 2014). STAX'ın sadece upland pamuk için uygulanmasının nedeni, DTÖ'de ABD'nin upland pamuklara verdiği desteklemelerin Brezilya tarafından şikâyet konusu yapılmasının ardından, ABD'nin ticareti bozmayacak bir destekleme değişikliği yapma arayışıdır (Shield, 2015).

SCO, STAX'ın tersine tek başına alınamamakta, mutlaka bir verim ya da gelir sigortası ile birlikte kullanılmak durumunda olup, sahip olunan bu poliçedeki tenzili muafiyeti kapsamaktadır. SCO primlerinin %65'i prim desteklemesi kapsamına alınmıştır. SCO, eşlik ettiği verim ve gelir sigortasına göre ödeme yapmakla birlikte, eşlik ettiği sigorta bireysel olsa bile SCO kapsamında zarar, bölge bazında değerlendirilecektir. Bu bağlamda, ana sigorta bireysel verim veya gelirdeki düşümlere göre ödeme yapsa da yasa gereğince, SCO bölgedeki beklenen verim veya gelir %86'nın altına düştüğü takdirde devreye girecek ve tenzili muafiyetin bir kısmını ödeyecektir. SCO tüm ürünler için teoride geçerli kılınsa da, mevcut uygulamada belirli bölgelerdeki arpa, mısır, soya, buğday, sorgum, pamuk ve pirinç için geçerlidir (RMA, 2014).

Ayrıca söz konusu yasa ile yer fıstığı gelir sigortası ve pirinç marjın sigortasının 2015'ten itibaren yürürlüğe girmesi öngörülmüş ve bu karar RMA tarafından yerine getirilmiştir. Pirinç marjın sigortası, pirinç üreticilerini girdi maliyetlerindeki artışa karşı sigortalamaktayken, yer fıstığı gelir sigortası, yer fıstığı fiyatlarındaki dalgalanmalara karşı çiftçileri koruyacaktır (Shield, 2015, s. 43).

2014 Tarım Yasası, tarım sigortalarında yenilikler ve mevcut sigorta ürünlerinin gözden geçirilmesine yönelik maddeler içermektedir. Söz konusu yasada, tarım sigortalarında çeşitliliğin artırılması için meyve ve sebze yetiştiriciliği ile hayvancılığı da kapsayacak şekilde çalışmalar yapılması öngörülmektedir. Bu kapsamda FCIC, yem

amaçlı olarak yetiştirilen yonca için uyguladığı sigortanın geliştirilmesi ile yenilenebilir enerji ve yine yem amaçlı yetiştirilen sorgumun sigorta kapsamına alınması yönünde çalışmalar yapmakla görevlendirilmiştir. Ayrıca söz konusu yasa, FCIC'den meye, sebze, baharatlar, tıbbi nitelikli bitkiler ve bahçe çiçekleri kapsamında 80 üzerinde ürün için sunmakta olduğu sigortaların daha da geliştirilmesi çalışmalarını yürütmesini talep etmektedir (Shield, 2015, s. 44).

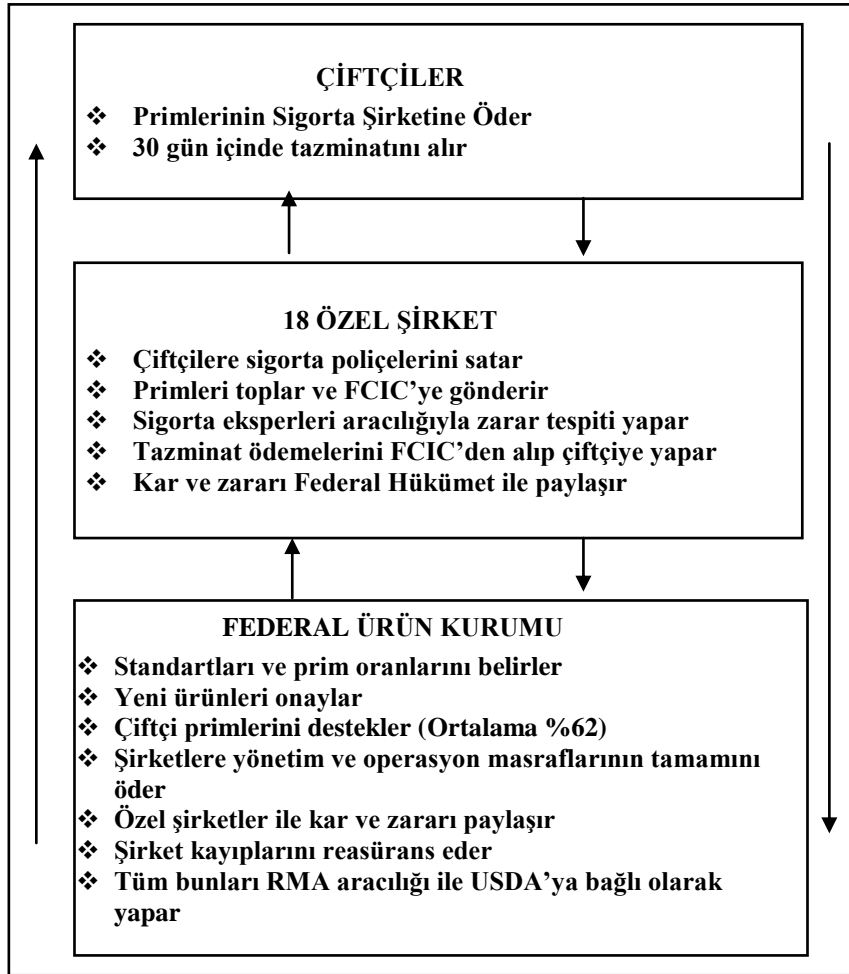
FCIC'den üzerinde teminat kapsamının artırılması yönünde çalışma yürütmesi istenen bir sigorta ürünü de bütün çiftlik sigortası türünde olan Düzeltilmiş Brüt Gelir (Adjusted Gross Revenue-AGR)'dir. Çiftlikte yetiştirilen bütün ürünleri kapsamı nedeniyle karmaşık bir sigortacılık ürünü olan bütün çiftlik sigortaları, ABD'de mevcut hali ile %80 koruma kapsamı sunmaktadır. Çiftlik sigortası, sadece bazı bölgelerde sunulabilen bir seçenektir. Yasa ile FCIC'den hem koruma kapsamının hem de sunulduğu bölgelerin artırılması yönünde araştırmaların yapılması istenmiştir (Shield, 2015, s. 44).

FCIC'nin bahse konu yasa kapsamında endeks bazlı iklim sigortalarının mera ile meyve ve sebze üretimleri için sunulan pilot uygulamalarının devam ettirilmesi kararı da alınmıştır. Ayrıca 2014 Yasası, ürün sigortasının mevcut olmadığı bir felaket durumunda ürünleri sigortalayan NAP'ı da güçlendirmiş ve NAP'ın %50 olan teminat kapsamı %65'e yükseltilmiştir (Shield, 2015, s. 44-45).

2014 Tarım Yasası ile FCIC'den araştırmalar da bulunması istenen son alan ise hayvancılık sigortaları olmuştur. Bitkisel ürün sigortaları ile kıyaslandığında FCIC'nin hayvancılık sigortaları oldukça sınırlıdır. Bu çerçevede, FCIC'nin yayınbalığı, kanatlı ürünler ve domuz yetiştiriciliği için hem gelir hem de felaketlere karşı koruma sağlayan sigortacılık ürünlerine yönelik araştırmalar yapması hususundaki talimat söz konusu yasada yer almıştır. Yeni Tarım Yasası'nın öngördüğü yeniliklerden bir tanesi de çiftçiliğe yeni başlayanlara tarım sigortalarında kolaylıklar sağlanmasıdır. Buna göre, çiftçilikle 5 yıldan az süredir uğraşanlar, yeni çiftçi kapsamında yer almaktadır ve bu çiftçilerden CAT ve NAP için katılım ücreti alınmaması kabul edilmiştir (Shield, 2015, s. 47-48).

C. 2014 Tarım Yasası Sonrasında Uygulamada Olan Tarım Sigortaları Sistemi ve Ürünleri

2014 yılı verilerine göre, ABD’de tarım sigortalarının koruması altında 293 milyon akre arazi bulunmaktadır. 2014 yılında 1,2 milyon poliçe ve 200.000 civarında çiftçi bulunmaktadır ve 18 adet sigorta şirketi tarafından çiftçilere ulaştırılmıştır. ABD’de tarım sigortası kapsamında 130 ürün sigortalanabilir durumdadır. 2015 yılında ABD’de çiftçilere sunulan bitkisel ürün sigortası sayısı 9, hayvancılığa yönelik olan sigorta sayısı 4’tür. Toplam 13 tane sigorta; verim, gelir, endeks ve bunların alt türlerinden oluşmaktadır (Rain and Hail Insurance Society, 2015, s. 11-12). Bu 13 sigorta dışında RMA’nın yönetimindeki felaket destek programları kapsamında daha önce ele alınan CAT ve NAP sigortaları da bulunmaktadır. Aşağıdaki şemada ise bir devlet-özel sektör işbirliği olarak yürütülen ABD’de tarım sigortaları sisteminin işleyişi gösterilmektedir (Shields, 2013, s. 2).

Şekil 5. ABD Tarım Sigortaları İşleyiş Şeması (Shields, 2013, s. 2)

1. ABD’de 2015 Yılında Uygulanan Bitkisel Ürün Sigortaları

Fiili Üretim Geçmişi (Actual Production History-APH): APH programı bir verim sigortası ya da ABD’de isimlendirildiği şekli ile MPCİ’dir. APH sigortasına sahip olan üreticiler, poliçelerinde belirtilmiş olan tehlikelere karşı ürünlerindeki verim veya kalite düşüşüne karşı korunmaktadır. AHP, üreticilere isteklerine bağlı olarak ve %5’lik oranlarda artırabilme şartıyla %50 ile %75 oranında koruma sağlamaktadır. Poliçe kapsamı altında olan riskler; kuraklık, aşırı nem, dolu, yağmur, sel, zararlı istilası, hastalıklar, polenleşme döneminde aşırı hava sıcaklığı, orman yangını, yangın ve depremdir. Olası tazminat durumunda ürün fiyatı ya RMA tarafından önceden belirlenmekte ya da çiftçi tarafından sigorta başlangıcında seçildiği üzere piyasadaki mevcut fiyata göre yapılmaktadır.

Gelir Koruma (Revenue Protection-RP): RP bir gelir sigortası olup üreticileri hem kuraklık, aşırı nem, dolu, yağmur, rüzgâr, don, zararlı ve hastalıklara karşı hem de öngörülen fiyat ile hasat zamanı arasındaki farktan dolayı oluşacak gelir kayıplarına karşı korumaktadır. Üretici önce %50-%75 oranında ortalama verimini sigortalatmaktadır. Daha sonra, Ürün Borsası Fiyat Hükümleri (Commodity Exchange Price Provision-CEPP)’nde belirtilen fiyatlar, öngörülen fiyat olarak kabul edilmektedir. Verimle, hasat fiyatının çarpımının sigorta edilen miktardan az olması durumunda üreticiye tazminat ödenmektedir.

Hasat Fiyatı Dışındaki Gelir Koruma (Revenue Protection with Harvest Price Exclusion-RPHPE): RPHPE de bir gelir sigortası olup RP’den tek farkı, öngörülen fiyatın sabit kalmasıdır. Oysa RP’de öngörülen fiyat, günlük olarak CCEP fiyatlarına göre güncellenmektedir. Bu sigortada, hasat zamanı fiyatın öngörülen fiyattan yüksek çıkma ihtimali göz ardı edilmektedir.

Verim Koruma (Yield Protection-YP): YP bir verim sigortası olup APH’de belirtmiş olduğumuz tehditlerin neden olduğu verim kayıplarının sigorta kapsamı altındadır. YP kapsamında yapılan hesaplamada öngörülen fiyat olarak CCEP fiyatları kullanılmaktadır. YP’nin koruma altına aldığı verim %50 ile %85 arasında değişmektedir.

Bölge Bazlı Gelir Koruma (Area Revenue Protection-ARP): ARP bölge bazlı bir gelir sigortası olup bir idari birimde (county) meydana gelecek geniş kapsamlı gelir kayıplarına karşı koruma sağlayan bir sigortadır. Çiftçiler, ARP’de, her bir ürün için ayrı koruma oranları seçebilmektedir. Koruma kapsamı, idari birimin gelirinin %70 ile %90’ı arasında olabilmektedir. Hesaplama açısından ARP’nin, RP’den tek farkı, kıstas olarak bölgenin temel alınmasıdır.

Bölge Bazlı Verim Koruma (Area Yield Protection-AYP): AYP bölge bazlı bir verim sigortası olup idari birimde meydana gelecek verim kayıplarına karşı koruma sağlamaktadır. Çiftçiler AYP’de de her bir ürün için ayrı verim kayıp oranları seçebilmektedir. AYP’de koruma oranları farklılık arz etmektedir. Bu çerçevede, çiftçi sadece %65’lik bir koruma seçerse CAT kapsamına girmektedir. Ancak bölge veriminin %70-%90’ı aralığında bir koruma da seçebilmektedir.

Toplu Gelir Koruma Planı (Stacked Income Protection Plan-STAX): STAX, 2014 Tarım Yasası çerçevesinde uygulamaya giren ve sadece upland pamuk için geçerli olan bir sigortadır. STAX, ARP gibi bölge bazlı bir gelir sigortasıdır. STAX’ın ARP’den farkı ise ARP’de bölgeler idari birimleri ifade etmekten, STAX’da idari birimlerin bir kısmı veya birleşiminden de bölgeler oluşturulabilmektedir. Ayrıca STAX’ın koruma kapsamı en az %5 en fazla %20 ile sınırlıdır. Bu bağlamda RMA tarafından STAX’ın gelir ve verim bazlı sigortaları ile birlikte kullanılması tavsiye edilmektedir. STAX primlerinin %80’i devlet tarafından karşılanmaktadır.

Ek Kapsam Opsiyonu (Supplemental Covarage Option-SCO): SCO, yukarıda belirtilen verim veya gelir sigortalarının tenzili muafiyetlerini karşılayan bir ek sigorta olup tek başına kullanılamamaktadır. SCO da, STAX gibi 2014 Tarım Yasası çerçevesinde ortaya çıkan bir tarım sigortası olup 2015’te kullanılabilir hale gelmiş ve primlerinin %65’i devlet prim desteği tarafından karşılanmaktadır. SCO henüz tüm idari birimlerde sunulmadığı gibi sadece arpa, mısır, soya, buğday, sorgum, pamuk ve pirinç ürünleri için geçerlidir.

Tüm Çiftlik Gelir Koruma (Whole-Farm Revenue Protection-WFRP): WFRP sigortası, bir çiftlikteki tüm ürünleri tek bir sigorta poliçesinde kapsayan bir güvenlik ağı

oluşturmaktadır. Bu sigorta planı, her hangi bir çiftliği 8,5 milyon ABD Doları kadar bir gelir sigortası ile koruma kapsamına almaktadır. Bu sigorta, sadece bitkisel ürünleri değil hayvanları da kapsamaktadır. Sigorta kapsamı %50 ila %85 arasında olabilmektedir. WFRP, tek başına yaptırılabilceği gibi, diğer sigortalarla birlikte de kullanılabilir.

2. ABD’de 2015 Yılında Uygulanan Hayvancılık Sigortaları

Hayvancılık Toplam Kazanç (Livestock Gross Margin-LGM): LGM sigortası brüt kardaki (gelir) kayıplara karşı bir koruma sağlamaktadır. Bu kayıplar, hayvanın veya yem masrafı çıkarılmış sütün piyasa değerinden kaynaklanmak durumundadır. Domuz, sığır ve süt inekleri bu sigortaya konu olabilmektedir. Sigortalanan domuzlar için en fazla 20 ABD Doları, inekler içinse en fazla 150 ABD Dolarlık bir tenzili muafiyet söz konusudur.

Hayvancılık Risk Koruma (Livestock Risk Protection-LRP): LRP sigortası, üreticinin kabul ettiği teminat fiyatının altına hayvan fiyatlarının düşmesine karşı koruma sağlamaktadır. Teminat fiyatları günlük hayvan fiyatlarının %70 ile %100 arasında değişmektedir. Hayvanlar haftalık olarak farklı oranlarda sigortalanabilmekte olup ürün sigortalarının aksine yılın herhangi bir zamanı LRP kapsamında sigortalanabilmektedir. LRP domuzlar, sığırlar ve kuzular için geçerlidir.

Çayır, Mera, Otlaklar İçin Yağmur ve Vejetasyon Endeksi (Pasture, Rangeland and Forage (PRF)- Rainfall Index and Vegetation Index): PRF programı çayır, mera ve otlakları kapsayan bir sigortadır. Sigortalanan alanlardaki geniş kapsamlı kayıpları, yağmur endeksi ve vejetasyon endeksi kapsamında ölçülmektedir. Hayvancılık ile uğraşan çiftçiler iki endeks aracılığı ile otlatma alanı ve saman kayıpları için %70 ile %90 oranında teminat alabilmektedir. Bu sigorta tipi pilot proje olarak yürütülmektedir.

Arıcılık Yağmur ve Vejetasyon Endeksi (Apiculture (API)-Rainfall Index and Vegetation Index): API programı bal üretimi çerçevesinde kullanılan meralardaki kuraklığa bağlı kayıplara karşı koruma sağlamakta ve bunu yağmur ve vejetasyon endeksleri aracılığıyla yapmaktadır. Hem API hem de PRF programlarında endeksler, belli bir dönemdeki bireysel çiftlikler yerine ABD çapındaki 6 bölge için hazırlanmaktadır.

D. ABD’de Tarım Sigortası Uygulamalarının Değerlendirilmesi

ABD’de, 2014 Tarım Yasası tarım sigortalarına yöneltilen eleştirileri daha da şiddetlendirmiştir. Özellikle, Tarım Yasası kapsamında ele alınan pek çok programda kesintiler olmuş ancak bu kesintilerin SCO ve STAX programlarına aktarılması tepki çekmiştir. Bu bağlamda özellikle sigortaların tenzili muafiyetlere yönelik olarak hazırlanan SCO’ya prim desteği sağlanması eleştirilmektedir (Plume, 2014).

Barry Goodwin ve Vincent Smith, ABD Tarım Bakanlığı verilerine göre çiftçi ailelerinin gelirinin ortalaması 68.000 ABD Doları iken normal bir Amerikan ailesin ortalama gelirinin 51.000 ABD Doları olduğunu belirtmekte ve mevcut prim desteği (ortalama %62) ve sigorta programları ile tarım sektörünün riskten arındırılmış bir hal aldığını savunmaktadır.

Biran Wright ise 2014 Tarım Yasası’nda, doğrudan ödemelerde indirimle gidilirken tarım sigortaları ile çiftçilere bu kadar kaynak aktarılmasının tarımda karşılaşılan risklere ile hiçbir ilgisi olmadığını ve asıl amacın DTÖ kuralları kapsamında yasak kapsamına girecek olan ödemelerin tarım sigortası adı altında yapılmaya çalışıldığını belirtmektedir. Ayrıca Wright, yasada sigorta tanımlarının değiştirilmek suretiyle devletin tarım sigortalarına verdiği desteğin toplam miktarının gizlenmeye çalışıldığını da savunmaktadır. Wright, tarım sigortalarında izlenen bu politikanın çiftçilerin riskleri önlemek için önlem almama eğilimini artırdığını ve iklim değişikliğine adapte olma yönündeki eğilimleri de baltaladığını belirtmektedir (Wright, 2014, s. 4).

ABD’de tarım sigortaları sistemine yapılan eleştirilerden bir tanesi de sigorta şirketlerine yönetim ve operasyon masrafları adı altında yapılan ödemelerdir. Daha öncede belirtildiği üzere yönetim ve operasyon masrafları ödemeleri 1980’de özel sektöre, daha önce devlet eliyle yapılan sigorta ürünlerini pazarlama görevi verilmesiyle ortaya çıkmış bir kalemdir. 2012 yılında yapılan yönetim ve operasyon masrafları adı altında 19 adet özel sigorta şirketine 1,4 milyar ABD Doları ödenmiştir. Hâlbuki, 2008-2011 döneminde sadece 1,6 milyar ABD Doları ödenmiştir (Schnepf, 2015, s. 11).

2014 Tarım Yasası'na yönelik bu eleştiriler dikkate alındığında, ABD tarım sigortalarının sadece bir tarım sigortası sistemi olarak tanımlanmaması gerektiği açıktır. Bu kapsama ABD tarım sigortaları, bir risk yönetimi aracı olması dışında, Amerikan çiftçisini gelir yönünden destekleyen bir sosyal güvenlik ağı haline gelmiştir. Burada önemli olan ve eleştirilen nokta, tarım sigortalarının, çiftçilerin gelirinin istikrarlı olması dışında onların gelirini artırmak amacı taşıması olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

III. BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE TARIM SİGORTASI UYGULAMALARI

A. Birlik Düzeyinde Tarım Sigortaları

AB'de tarım sektörü, Birliğin ortak bir politika ile yürüttüğü temel alanlardan biri olup, üye ülkeler arasında entegrasyonun en ileri olduğu sektörlerin başında gelmektedir. Bu nedenle AB'ye üye ülkelerin tarım sigortaları uygulamalarını incelemeyen önce Birliğin tarım politikalarını düzenleyen Ortak Tarım Politikası'ndaki (OTP) yerini belirtmek yerinde olacaktır. Bu bağlamda yapılan inceleme göstermiştir ki AB içinde entegre bir tarım sigortası sisteminin varlığından bahsetmek mümkün gözükmemekte ve üye ülkelerin her birinin kendine has bir tarım sigortası sistemi bulunmaktadır.

AB mevzuatına tarım sigortaları ilk kez 2006 yılında girmiş ve 1857/2006 sayılı tüzükte sigorta primlerine devlet desteği sağlanabileceği belirtilmiştir (Meuwissen, Assefa, & Asseldonk, 2013). Ancak 2006 yılı öncesinde de üye devletler ulusal uygulamalarında sigorta primlerine destek sağlamaktaydı. Konunun AB müktesebatında yer alması, gelecekte tarım sigortalarının, Birlik seviyesinde düzenlemelere tabi olacağına işaretini olması bakımından önemlidir. 2008 yılında ise 479/2008 sayılı tüzük ile meyve sebze sektörü ile sınırlı olmak kaydıyla, AB bütçesinden hasat sigortası için üye devletlere destek verilmesi uygulamasına başlanmıştır.

Tarım sigortalarına yönelik ikinci adım ise 2009 – 2013 yılları arasında ortaklaşa finansman yoluyla Birlik bütçesinden talep eden üye devletlere tarım sigortası primlerine destek sağlanmasına başlanmasıdır. Tarım sigortalarına yönelik son gelişme ise, OTP'de 2013 yılında yapılan reformlarda, 2014-2020 bütçe dönemi için tarım sigortalarının yeni ve daha ayrıntılı düzenlemeler içinde ele alınmasıdır. Ayrıca bu son reform döneminde tarım sigortaları dışında yeni risk yönetimi araçlarına destek kapsamına alınmıştır.

Bu çerçevede söz konusu düzenlemeleri tarihsel süreçte inceleyecek olursak, 2006 yılında yayımlanan 1857/2006 sayılı devlet yardımlarına ilişkin Komisyon tüzüğü'nün 12. maddesi ile üye devletlerin sigorta primlerine destek sunmasının ortak pazar ile uyumlu

olduğu belirtilmiştir (AB, 2006a, s. 13). Böylece AB mevzuatında devlet destekli tarım sigortası primleri resmen tanınmıştır. 2009 yılında ise devletlerin sağladığı tarım sigortası prim desteklerine AB yardımlılarının önünü açan bir 73/2009 sayılı tüzük çıkmıştır. İlerleyen yıllarda bilindiği üzere AB'ye ye ülkelerin tarım politikalarını düzenleyen OTP; gıda güvenliği, iklim değişikliği ve kırsal kalkınma alanlarında yaşanan güncel gelişmelere ayak uydurabilmek amacıyla, 2013 yılında güncellenmiş ve 2014-2020 dönemini kapsayacak bir OTP oluşturulmuştur. Bu güncelleme çerçevesinde tarım sigortaları 73/2009 sayılı tüzük kapsamında OTP'nin iki sütunlu yapısında ilk sütun içerinde doğrudan demeler altında yer alırken, yeni OTP'de ikici sütunda kırsal kalkınma destekleri içinde yer almaya başlamıştır.

2013 yılı ncesi OTP'de geniş anlamda tarımda risk yönetimine, özelde ise tarım sigortalarına AB desteği ilk olarak 73/2009 sayılı ve doğrudan destekleri düzenleyen tüzükte yer aldığını ifade etmiştik. Söz konusu tüzüğün 70. Maddesi olumsuz iklim şartları veya hayvan ve bitki hastalıkları veya zararlılarının neden olduğu ekonomik kayıplara karşı bitki, hayvan ve ürün sigortaları primlerine ye devletlerin finansal destek verebileceğini ve aynı maddenin 7. paragrafı ise ye devletin sağladığı prim desteğinin %75'nin ortaklaşa finansman yöntemi ile Birlik tarafından karşılanabileceğini belirtmektedir (AB, 2009, s. 44).

Söz konusu 70. Madde olumsuz iklim koşullarını don, dolu, buz, yağmur veya kuraklık gibi doğal afetler ile benzeşen durumlar olarak nitelemekte olup hayvan hastalıklarını, OIE (Dünya Hayvan Sağlığı rgt) tarafından oluşturulan hastalık listesi ile sınırlandırmaktadır. Ayrıca finansal desteğin sadece belirtilen nedenlerden oluşan ve çiftçinin son üç yıllık üretiminin ortalamasının %30'unda fazlasına zarar veren kayıplar için verilebileceğini belirtmektedir (AB, 2009, s. 44).

Tarım sigortalarına yönelik olarak söz konusu tüzük ayrıca ye devletin desteklediği ürün, hayvan ve bitki sigorta primlerinin, ye devletin tek ödeme sisteminden aldığı payın %10'nu geçmeyecek kısmından da finanse edilebileceğini 68. maddede belirtilmektedir (AB, 2009, s. 68).

2007-2013 OTP döneminde; Komisyon'un Devlet Yardımları Rehberi'nin 139. maddesinde, risk ve kriz yönetimi için tarım sigortaları faydalı bir araç olarak belirtilmekte ve sadece çiftçilere verilmek kaydıyla devlet desteğinin Komisyonca olumlu bulunduğu ifade edilmektedir. Komisyon ayrıca bitki ve hayvan hastalıklarına karşı sigortaların, afet ve benzeri olayları da kapsayacak sigortalardan bağımsız olarak tek başına da çiftçilere sunulabilmesine olanak sağlamasını gerektiğini üye devletlere bildirmektedir (AB, 2006b, s. 22) .

2014-2020 OTP döneminde ise tarım sigortaları, yapılan reformlara bağlı olarak doğrudan desteklerden çıkarılmış ve kırsal kalkınma desteklemeleri kapsamına girerek 1305/2013 sayılı tüzük çerçevesinde ele alınmaya başlanmıştır. 1305 sayılı tüzüğün giriş bölümünde; fiyat dalgalanmaları ve iklim değişikliği nedeniyle çiftçilerin artan ekonomik ve çevresel risklere maruz kalması nedeniyle risk yönetiminin öneminin arttığını ve bu kapsamda risk yönetimi tedbirlerinin alınması gerektiği belirtilmektedir. Alınacak önlemlerin çiftçilere; bitkisel ürün ve hayvancılık sigortası primlerini kapsamasının yansıra ortak fonlar kurularak çiftçilerin kötü iklim şartları, hayvan ve bitki hastalıkları ile zararlıları veya çevre felaketleri karşısında zararlarının ödenmesini de kapsamı gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca alınacak önlemlerin çiftçilerin gelirlerindeki ciddi düşüşlere karşı bir gelir istikrar aracı içermesinin gerektiği belirtilmektedir. Bu çerçevede anılan tüzüğün 36. maddesinin birinci paragrafında, Kırsal Kalkınma için Avrupa Tarım Fonu'ndan (European Agricultural Fund for Rural Development-EAFRD), risk yönetimi aracı olarak ürün, hayvan ve bitki sigortası primlerinin, ortak fonların ve gelir istikrar aracının destekleneceği belirtilmektedir. Söz konusu 36. maddenin birinci paragrafının (a) bendinde ise tarım sigortalarına yönelik olarak; ürün, olumsuz iklim koşulları, hayvan veya bitki hastalıkları, zararlı istilaları veya çevre felaketleri nedeniyle çiftçilerin ekonomik kayıplarına karşı hayvan ve bitki sigortaları primlerine finansal destek sağlanması EAFRD fonundan yapılabileceği ifade edilmiştir (AB, 2013, s. 347).

1305/2013 sayılı tüzüğün 37. maddesinde ise ürün, hayvan ve bitki sigorta desteği ayrıntılı bir şekilde ele alınmaktadır. Bu bağlamda 36. maddenin 1. paragrafının (a) bendinde ifade edilen destek sadece, olumsuz iklim koşulları veya bir hayvan veya bitki hastalığı veya zararlı istilası veya bir çevre felaketi veya 2000/29/EC direktifine uygun olarak bir bitki hastalığı veya zararlısının ortadan kaldırılması veya sınırlandırılması önlemleri

çerçevesinde sağlanacaktır. Desteklemelerden yararlanabilmek için çiftçinin yukarıda sıralanan sebeplere bağlı olarak ortalama üretiminde %30 kaybı olmalıdır. Çiftçinin ortalama üretimi ise önceki üç yılın yıllık ortalaması alınarak veya önceki beş yılın üç yıllık ortalaması alınarak hesaplanacaktır. Ayrıca zararın hesaplanmasında kullanılacak hesaplama metodu verilen yılda her bir çiftçinin gerçek kaybının belirlenmesine olanak sağlayacaktır (AB, 2013, s. 348).

37. maddenin (a) ve (b) bentlerinde yukarıda belirtmiş olduğumuz nedenlerle meydana gelen zararın boyutlarının her ürün için ayrı ayrı ölçülmesinde biyolojik endeksler (biyokütle kaybı miktarı) veya dengi verim kayıp endeksleri veya yağmur miktarı ve sıcaklık değerlerini içeren iklim endekslerinin kullanılabilmesi belirtilmektedir. Söz konusu endeksler çiftlik seviyesinde veya yerel, bölgesel ve ulusal seviyede oluşturulacaktır (AB, 2013, s. 348).

37. maddenin üçüncü paragrafı ise hayvan hastalıklarına prim desteğinin sadece OIE (World Organisation for Animal Health) listesinde yer alan hastalıkları kapsadığını belirtmektedir. Söz konusu maddenin dördüncü paragrafı ise 36. maddesinin birinci paragrafındaki sigorta ödemelerinin, belirtilenler nedeniyle oluşan kayıpların tamamından fazlasını tazmin etmeyeceğini ve gelecekteki ürünün tip veya miktarını belirleyemeyeceğini veya şart koşamayacağını belirtmektedir. Ayrıca bahse konu maddenin beşinci paragrafı da söz konusu sigortalara devlet desteğinin maksimum sınırını %65 olarak belirlemiştir (AB, 2013, s. 348).

Yeni OTP döneminde, tarım sigortalarına ilişkin bir diğer düzenleme ise 1308/2013 sayılı Tarım Ürünleri Pazarlarının Ortak Organizasyonunun Oluşturulmasına İlişkin Tüzükte yer almaktadır. Söz konusu tüzüğün giriş bölümünde, üye devletlerin yürüttüğü hasat sigortası, ortak fonlar ve yeşil hasadın önleyici önlemler olarak meyve ve sebze sektörü ile şarap destek programları kapsamında desteklenebilir olduğu ifade edilmektedir (AB, 2013, s. 675).

Bu çerçevede söz konusu tüzüğün 33. maddesinin üçüncü paragrafının (h) bendinde; hasat sigortasının, meyve ve sebze sektöründe krizlerden kaçınma ve mücadele kapsamında ele alındığı belirtilmekte ve hasat sigortasına desteğin üreticilerin olumsuz

iklim koşulları, doğal afetler, hastalık veya zararlı istilaları nedeniyle gelir kaybına karşı sağlayacağı ifade edilmektedir (AB, 2013, s. 701).

Aynı tüzüğün 49. Maddesi ise hem şaraplık üzüm bağlarında hem de meyve ve sebze sektöründe hasat sigortasını düzenlemektedir. Bahse konu maddenin 2. Paragrafında Birliğin finansal desteğinin sınırları belirtilmektedir. Bu kapsamda verilebilecek destek;

- Doğal afet benzeri olumsuz iklim olayları durumunda üreticinin ödediği sigorta priminin %80'ni,
- Doğal afet sayılmayan diğer olumsuz iklim koşullarında üreticinin ödediği sigorta primlerinin %50'sini,
- Hayvan ve bitki hastalıkları veya zararlı istilaları durumunda üreticinin ödediği sigorta primlerinin %50'sini

geçemeyecektir (AB, 2013, s. 707).

49. maddenin 3. paragrafında, sigortanın, zararın tamamını karşılamaması durumunda da ödenebileceği, ayrıca üreticinin diğer ilgili destekleme kalemlerinden de yararlanabileceğinin göz önünde bulundurulacağı belirtilmektedir (AB, 2013, s. 707).

Son olarak 49. Maddenin 4. paragrafı ise hasat sigortası desteklerinin, sigorta pazarını bozmaması gerektiğini belirtmektedir. Yani Birlik tarafından sağlanan destekler serbest piyasa koşullarını bozmamalıdır (AB, 2013, s. 707).

2014-2020 OTP döneminde tarım, ormancılık ve kırsal kalkınma alanlarındaki devlet yardımları rehberinde de Birlik üyesi ülkelerin tarımsal üretim odaklı sigorta destekleri verilmesinin, Komisyon tarafından yararlı bulunduğu ancak devlet yardımının sigorta pazarını bozucu etkilerinin olmaması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca söz konusu rehber, çevre felaketleri nedeniyle oluşacak kayıplara verilen prim destekleri için üye devletin yetkili bir organınca resmen çevre felaketinin tanınması gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca söz konusu rehber toplam yardım yoğunluğunun sigorta prim maliyetinin %65'ni geçmemesi gerektiğini belirtmektedir (AB, 2014, s. 60-61).

Tüm bunların ışığında AB’de tarım sigortalarına ilişkin olarak bir değerlendirme yapmak yerinde olacaktır. Öncelikle süreç içinde AB’de tarımda risk yönetimine ve tarım sigortalarına verilen önemde bir artış söz konusu olduğu açıktır. Bu kapsamda önce primlere devlet desteği tanınmış daha sonra ise bütçeden prim desteklerinin kısmen finansmanın önü açılmıştır.

Üye ülkelerin 2010 yılından itibaren tarım sigortalarından faydalanmaya başladığı görülmektedir. 2010, 2011, 2012 yılları için üye ülkelere sağlanan toplam prim destekleri sırasıyla 118,2; 122,14 ve 134,18 milyon Avro’dur. Bu prim desteklerinden en çok yararlanan ülkeler ise İtalya ve Fransa olup AB içinde tarım sigortalarının en gelişmiş olduğu ülke olan İspanya bu destekten faydalanmamaktadır. İtalya söz konusu yıllar içinde sırasıyla 35,3 milyon Avro; 76,1 milyon Avro ve 65,45 milyon Avro destek almıştır. Fransa ise söz konusu destekten 2011 yılından itibaren faydalanmaya başlamış ve 2011 yılı için 39,9 milyon Avro, 2012 yılı içinse 53,6 milyon Avro AB bütçesinden destek sağlamıştır (AB, 2010-2011-2012-2013).

Yukarıda belirtilen finansal desteğe hasat sigortası kapsamında verilen destekler dâhil olmayıp hasat sigortaları kapsamında Birlik bütçesinden ilk olarak 2009 yılında 38, 3 milyon Avro destek sunulmuş ve İtalya 35,3 milyon Avro’sunu tek başına almıştır. 2010 yılında ise 31 milyon Avroluk hasat sigortası toplam desteğinin 27,8’ni yine İtalya tek başına almıştır. 2011 yılında ise İtalya 36,9 milyon Avro’luk desteğin 32 milyon Avro’sunu almıştır. 2012 yılında da 42 milyon Avro’luk toplam desteğin 35,1’ni İtalya olarak hasat sigortası desteğinden en fazla yararlanan AB üyesi olmuştur (AB, 2010-2011-2012-2013).

Öte yandan görülebileceği üzere Birlik üyesi ülkelerin hem yeni hem de eski düzenlemelerde tarım sigortalarına destek alması şartlara bağlıdır ve sigorta için destek kullanmaları diğer kalemlerden kesintiye gitmeleri anlamı taşımaktadır. Bu kapsamda AB üyesi ülkelere Birlik bütçesinden, tarım sigortaları için bir destek bulunmakla birlikte bu destek mali anlamda çok büyük bir anlam taşımamaktadır. Ayrıca ileride belirteceğimiz üzere, üye devletler arasında tarım sigortalarını tamamıyla özel sigortalar üzerinden yürüten ülkelerde az sayıda değildir. AB bütçesinden 2013 reformları öncesinde, 73/2009 kapsamında sigorta prim desteği imkânından sadece İtalya, Fransa ile Hollanda düzenli

olarak yararlanmış olup bu üç ülkeye 2012 yılında sadece Macaristan eklenmiştir. Hasat sigortası için ise daha geniş bir katılım gözükmele birlikte finansal olarak İtalya nerdeyse her yıl toplam desteğin %90'nına yakını tek başına kullanmıştır. İtalya dışında bu destekten faydalanan diğer ülkeler Bulgaristan, Almanya, Romanya, Slovakya, Portekiz ve Letonya'dır (AB, 2010-2011-2012-2013).

2013 ve sonrasına ilişkin yıllara ait verilere henüz resmi olarak yayınlanmamış olup, tarım sigortalarının, birinci sütundan ikinci sütuna geçirilmesinin etkilerinin nasıl olacağını tahmin etmek güçtür. Bu geçiş kapsamında tarım sigortalarının daha düşük bütçeli olan kırsal kalkınma desteklerine geçirilmiş olması soru işaretleri yaratmaktadır. Bu bağlamda 2015 sonrasında yayınlanacak veriler ile ancak bu değişikliğin sonuçları sağlıklı bir şekilde değerlendirilebilecektir.

Tarım sigortalarına ilişkin 2009 ve 2013 yıllarındaki mevzuat karşılaştırıldığında ise en önemli değişikliklerden bir tanesinin hasar tespitinde endekslerden yararlanılması yönündeki adım olarak gözlenebilmektedir. İkinci önemli değişiklik ise prim desteğinin kapsamına 2013 yılından itibaren çevre felaketleri riskinin de dâhil edilmesidir. Öte yandan her iki dönemde de destek verilen tarım sigortaları ürünleri üretimi etkileyen riskler ile sınırlandırılmış ve fiyat riskine karşı koruma sağlayan gelir sigortaları destek kapsamı dışında kalmıştır.

Son tahlilde AB'de tarım sigortalarına destek, ürün, bitki ve hayvan sigortalarında olumsuz iklim koşulları, bitki ve hayvan hastalık ve zararlıları ile çevre felaketleri riskleri sonucunda en az %30 ürün kaybı şartı ve sigortala primlerine devletin en fazla %65 destek sağlaması şartı ile EAFRD'dan prim desteği üye ülkelere sağlanabilmektedir.

Bu çerçevede AB ve ABD'de tarım sigortalarına yönelik son gelişmeleri karşılaştırdığımızda en önemli fark kendini tarım sigortasından ne anlaşıldığıyla göstermektedir. ABD'de, DTÖ Uruguay Görüşmeleri sonrasında ürün desteklemeleri bütçeden giderek az az almaya başlamış, buna mukabil tarım sigortalarına ayrılan pay giderek artmıştır. Bu kapsamda ABD'de tarım sigortaları çiftçilere bir gelir aktarımı haline gelmişken AB'de halen çiftçilerin gelir istikrarı doğrudan ödemeler yoluyla sağlanmaktadır. Bunun en önemli kanıtı 2013 reformu ile kırsal kalkınma desteklemeleri

kapsamına alınan tarım sigortalarının yer aldığı OTP'nin ikinci sütununun bütçesinin 14 milyar Avro olarak belirlenirken doğrudan ödemelerin yer aldığı birinci sütunun 44 milyar Avro'luk bir bütçeye sahip olmasıdır. Doğrudan desteklerin bu temel rolü, 2013 reformu öncesinde bazı üye devletlerin Birlik düzeyinde tarım sigortalarının entegre bir hal almasına yönelik tekliflerinin de reddedilmesinde önemli bir neden olmuştur (Bureau, 2012, s. 319).

Yukarıda belirtildiği üzere Birlik genelinde, 2013 reformu öncesinde AB'de entegre bir tarım sigortası sistemi oluşturulmasının gerekli olup olmadığı üzerine tartışmalar yapılmıştır. Bu tartışma kapsamında 2008 yılında Komisyona sunulan "Tarım Sigortaları Düzenleri" raporunda; üye devletlerin farklı riskler ile karşı karşıya bulunmasının AB çapında bir sigorta düzeni oluşturulmasını zorlaştırdığı ve Birlik çapında kurulacak olan sigorta düzeninin prim destekleriyle birlikte bütçeye büyük bir yük bindireceği belirtilmiştir. Bahse konu raporda Birliğin hepsini kapsayacak bir düzenleme yerine ulusal sigorta sistemlerinin prim destekleri, reasürans sağlanması, Birlik mevzuatının sadeleştirilmesi ve ahlaki istismar riski ile ters seleksiyonun önüne geçilmesi için çiftlik seviyesinde kayıtlar oluşturulmasının yerinde olacağı ifade edilmiştir (Bielza, Conte, Dittmann, Gallego, & Stroblmair, 2008).

OTP çerçevesinde tarım sigortalarının geleceğine ilişkin farklı fikirler bulunmakla birlikte entegre bir tarım sigortası oluşturulması en azından yakın gelecekte mümkün gözükmemektedir. Ancak DTÖ kapsamında yaşanacak gelişmeler AB'nin destekleme sistemini etkileyecek bir sonuç çıkarsa bir sonraki bütçe dönemi için tarım sigortalarında ABD benzeri bir tarım sigortası sisteminin önünü açacak bir mevzuat değişikliğine gidilmesi de muhtemel olabilecektir. Zira AB düzeyinde çiftçi kayıt sisteminin gelişmiş bir seviyede olması nedeniyle sigorta ürünlerinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynayan geçmişe yönelik çiftlik bilgileri halihazırda bulunmakta olup tarım sigortalarının entegrasyonuna aşamalı bir geçiş mümkün olabilecektir.

B. Avrupa Birliğinde Ülkeler Bazında Tarım Sigortaları Uygulamaları

Avrupa, tarım sigortalarında ABD ve Kanada bölgesi ile Asya pazarının ardından üçüncü büyük pazar konumundadır. Avrupa Birliği üyesi ülkelerde tarım sigortası uygulamalarının farklılık arz ettiği daha öncede belirtilmiş olup kimi ülkelerde tarım sigortaları özel sektöre bırakılmışken kimi ülkelerde devlet prim desteği ile müdahil olma yolunu seçerken kimi ülkelerde ise zorunlu tarım sigortası uygulamaları vardır. Aşağıdaki tabloda AB üyesi ülkelerde tarım sigortalarına ilişkin uygulamalar verilmiştir (Diaz-Caneja, ve diğerleri, 2009, s. 15).

Ülkeler	Tekli Risk Sigortası	Çoklu Risk Sigortası	Verim Sigortası	Penetrasyon Oranı (%)	Sigortalanan Alan (1000 ha)
Avusturya	ÖD	ÖD	ÖD	78	1,054
Belçika	Ö	-	-	Veri yok	Veri yok
Bulgaristan	Ö	Ö	-	52	1,276
GKRY	KZD	KZD	-	100	112
Çek Cum.	ÖD	ÖD	-	35	1,074
Danimarka	Ö	-	-	Veri yok	Veri yok
Estonya	Ö	-	-	1	Veri yok
Finlandiya	Ö	Ö	-	1	Veri yok
Fransa	Ö	Ö	ÖD	Veri yok	3,507
Almanya	Ö	-	-	43	7,265
Yunanistan	Ö	KDZ	-	100	Veri yok
Macaristan	Ö	Ö	-	52	Veri yok
İrlanda	Ö	-	-	Veri yok	Veri yok
İtalya	ÖD	ÖD	ÖD	8	976
Letonya	ÖD	-	-	1	Veri yok
Litvanya	ÖD	-	-	1	9
Lüksemburg	ÖD	ÖD	ÖD	45	26
Hollanda*	Ö	-	-	Veri yok	Veri yok
Polonya	ÖD	-	-	7	Veri yok
Portekiz	ÖD	ÖD	-	22	298
Romanya	ÖD	ÖD		12	812
Slovakya	ÖD	ÖD		Veri yok	Veri yok
Slovenya	ÖD	Ö		17	9,5
İspanya	ÖD	ÖD	ÖD	26	5,850
İsveç	Ö	Ö	-	60	1,500
Birleşik Krallık	Ö	-	-	7	370

Tablo 2. AB Üyesi Ülkelerde Tarım Sigortaları Uygulamalarının Verileri (Diaz-Caneja, ve diğerleri, 2009, s. 15).

Özel Sigorta: Ö, Kamu Sigortası: K, Kamu Prim Desteği: D, Zorunlu: Z

*Hollanda 2010 yılından itibaren sigorta primlerine devlet desteği sunmaktadır.

Tablodan da görülebileceği üzere Avrupa Birliği üyesi ülkelerde dolu riskine karşı tekli risk sigortacılığı tarihsel sürecinde katkısı sonucunda bütün üyelere

uygulanmaktadır. Bunun dışında çoklu risk sigortası ve verim sigortası da AB üyesi ülkelerde çiftçilere sunulmaktadır.

Ancak AB’de verim sigortalarının dikkat çeken bir husus ABD’de MPCİ olarak adlandırılan verim sigortalarının hastalık ve zararlılardan doğan verim kayıplarını karşılarken, AB üyesi ülkelerde verim sigortaları olumsuz iklim koşulları ile sınırlı olabilmektedir (Diaz-Caneja, ve diğerleri, 2009, s. 13-14).

AB üyesi ülkelerde gelir ve kazanç sigortası uygulamaları bulunmamakla birlikte, İngiltere’de gelir sigortası özel bir sigortacılık şirketi tarafından çiftçilere sunulmuş ancak kısa süre sonra bu uygulamada sona ermiştir. İspanya’da ise gelir sigortası sadece patates için pilot uygulama olarak uygulanmış ancak talep azlığı nedeniyle sonlandırılmıştır. (Bielza, Conte, Dittmann, Gallego, & Stroblmair, 2008, s. 144-149).

Yine tablodan görülebileceği üzere tarım sigortalarının kapsadığı risklerin artmasının doğal bir sonucu olarak, sigorta primlerine devlet desteği artmaktadır. İspanya, Fransa, İtalya, Avusturya ve Lüksemburg’da kamunun desteklediği gelişmiş bir sigortacılık sistemi bulunmaktadır. Ancak risk algılaması ve buna bağlı olarak çiftçilerden gelen talep doğrultusunda İngiltere, Almanya, Hollanda gibi gelişmiş tarım ülkelerinde sadece dolu zararına karşı koruma sağlayan tekli risk sigortası bulunmakta ve sigorta sistemi özel sektör eliyle primlere de kamu desteği bulunmadan işlemektedir (Diaz-Caneja, ve diğerleri, 2009, s. 14).

Öte yandan AB üyesi ülkelerde dikkat çeken bir unsur da ülkeler bazında incelendiğinde tarım sigortaları piyasasında rekabetin neredeyse olmadığı ve iki veya üç sigorta şirketi tarafından piyasanın domine edildiğidir (Bielza, Conte, Dittmann, Gallego, & Stroblmair, 2008, s. 11).

Birliğe yeni katılan eski Doğu Bloğu ülkelerinde ise Sovyet döneminde devlet eliyle uygulanan zorunlu tarım sigortası uygulaması bulunurken, günümüzde bu ülkelerde zorunlu tarım sigortası uygulaması kaldırılmış olup, yerine gönüllülük esasına dayalı özel sigortaların faaliyet gösterdiği bir düzen kurulmaya çalışılmaktadır. Avrupa Birliğinde

tarım sigortasının zorunlu olduđu iki ÷lke, Yunanistan ve G÷ney Kıbrıs Rum Cumhuriyeti'dir (Ćolović & Petrović, 2014, s. 566-567).

AB üyesi ÷lkeler içinde tarım sigortalarının en gelişmiş olduğu ÷lkeler ise İspanya, Fransa ve İtalya olup bu üç ÷lkenin ulusal tarım sigortalarının incelenmesi yerinde olacaktır.

1. İspanya'da Tarım Sigortaları Uygulamaları

İspanya, Atlantik Okyanusu ile Akdeniz'in buluşma noktasında konumlanması ve Avrupa'nın İsviçre'den sonra rakım olarak ikinci en yüksek ÷lkesi olması nedeniyle hem tarımsal üretim anlamında çeşitlilik yaratan hem de yağış ve sıcaklıkta değişkenliklere sahip bir iklime sahiptir. İspanya'da tarımsal üretim bu çerçevede kuraklık, sel, dolu ve sıcak hava dalgaları risklerinin tehdidi altındadır.

Tarımsal üretimin yüz yüze olduğu bu risklerin ciddiyetine bağlı olarak İspanya, Avrupa'da en gelişmiş tarım sigortası sistemine sahip ÷lke pozisyonundadır (Blanco & Gomez, 2015, s. 7). Bu kapsamda İspanya'da hükümetler, 19. yüzyıl boyunca tarımsal üretimde iklime bağlı oluşan zararları olay gerçekleşikten sonra devlet yardımları ile çözmeye çalışmıştır. 20. yüzyıldan itibaren ise, bu yöntemin yetersiz kalması nedeniyle öncelikle teknik önlemler alınarak riskler azaltılmaya çalışılmış, ikinci adım olarak ise tarım sigortaları uygulanmaya başlanmıştır. Bu kapsamda İspanya'da ilk olarak özel şirketler daha sonra ise devlet eliyle tarım sigortası uygulamaları denenmiştir. Öte yandan iki farklı sistemden de istenilen verim alınamayınca, en son olarak bugün de varlığını sürdüren karma sisteme geçilmiştir (Moreno, 2002).

2002-2007 yılları arasında Tarım Sigortalarından Sorumlu Kamu Kurumu'nun (ENESA) Yöneticiliğini yapan Fernando Moreo, özel sektörün kendi çıkarlarını gözettiği için sadece düşük veya kısıtlı risklere sahip üreticilere hizmet verdiğini, bu nedenle de ne İspanya'da ne de başka bir ÷lkede özelleştirme yoluyla tarım sigortalarının yaygınlaştırılmayacağını ifade etmektedir. Moreo, kamu eliyle sigortacılığın ise ekonomik gücüne rağmen, talep edilen hizmeti sunmada yetersiz kaldığını, bundan ötürü bu sistemin de tarım sigortalarının yaygınlaştırmada yetersiz kaldığını belirtmektedir (Moreno, 2002).

Bu kapsamda İspanya’da tarım sigortaları asıl gelişimini 1978 tarihinde yürürlüğe giren “Karma Tarım Sigortaları Yasası” kapsamında devlet özel sektör işbirliğindeki havuz modeli tarım sigortası sistemine geçilmesiyle yaşamıştır (Garrido & Zilberman, 2008, s. 6). Söz konusu yasa ile sigortalananın, sigorta şirketlerinin ve kamunun çıkarları göz önünde tutularak karma bir sigortacılık sistemi oluşturulmuştur. İspanyol tarım sigortacılığının 1978’den beri hedefi bu karma sistem ile tarım sigortalarını olumsuz iklim şartlarından doğan tüm riskleri, bütün mahsulleri kapsayacak şekilde teminat altına almak olarak belirlenmiştir (Moreno, 2002).

1978’deki söz konu yasa ile kurulan sistemin temel özellikleri;

- Sigorta sistemine katılım gönüllü olması, çiftçilerin sisteme kendi birlikleri üzerinden katılabilmesi,
- Devletin ürünlere, risklere, alanlara ilişkin istatistiki ve aktüeryal bilgileri sunması,
- Hükümetin primlere %20 ile %50 arasında destek sağlaması olarak tanımlana bilecektir.

Sunulan sigortalar tarım ürünlerini dolu, yangın, kuraklık, don, sel, rüzgâr, kar, zararlı ve hastalık risklerinin zararlarına karşı koruma altına almaktaydı (Anton & Kimura, 2011, s. 22). Bu bağlamda üreticilere sunulan tarım sigortası ürünleri, çoklu risk ve verim sigortalarıdır.

1978 yılındaki yasa dışında İspanyol tarım sigortalarının yasal alt yapısı 2329/1979 sayılı Kraliyet Fermanı ve Tarım, Balıkçılık ve Gıda Bakanlığı’nın teklif ettiği ve İspanyol Hükümeti’nin onayladığı yıllık Karma Tarım Planları’ndan oluşmaktadır (Moreno, 2002, s. 4).

Bu yasal altyapı çerçevesinde kurulan İspanyol tarım sigortalarının karma yapısında üç ayaklı bir yapı bulunmaktadır. Bunlardan ilki; sistemde kooperatifler aracılığı ile temsil edilen üreticiler yani sigortalananlardır. İkinci ayak; sigorta şirketleri ve onların birleşiminden oluşan Aguroseguro isimli şirkettir. Üçüncü ayak ise Tarım, Gıda ve Çevre Bakanlığı bünyesinde otonom olarak faaliyet gösteren ENESA ile Ekonomi ve Finans Bakanlığına bağlı Sigorta ve Emeklilik Dairesi ile Sigorta Tazminat Konsorsiyumu’dur

(CSS-Consorcio de Compensacion de Seguros). Bu üç ayağı oluşturan her bir aktörün sistemde aktif bir rolü bulunmaktadır (Anton & Kimura, 2011).

ENESA'nın Genel Komitesi'nin Başkanlığını Tarım, Gıda ve Çevre Bakanlığı Müsteşarı yapmakta olup, görevleri;

- Sistemin genel koordinasyonu, hükümet tarafından onaylanan Yıllık Tarım Sigortaları Planı'nı hazırlamak ve uygulanmasını izlemek,
- Çiftçilere sigorta primlerini sağlamak ve farklı destek oranlarının kriterlerini belirlemek,
- Bölgesel hükümetlerle birlikte tarım sigortalarının yayım faaliyetlerini organize etmektir (Anton & Kimura, 2011, s. 25).

ENESA'nın yönetiminden Genel Komite sorumlu olup, Komite Başkanı olan Müsteşar dışında üyeleri çiftçi örgütleri ve kooperatifleri, Ekonomi Bakanlığı, bölgesel hükümetler ve Aguroseguro'dan gelen temsilcilerden oluşmaktadır. Ayrıca ENESA, İspanya tarım sigortalarında kamunun en önde gelen temsilcisi durumundadır (Anton & Kimura, 2011, s. 25).

Aguroseguro özel bir şirket olup sahipleri tarım sigortası düzenlemelerine katılan sigorta şirketleridir. Şirketin görevleri aşağıda belirtildiği gibidir;

- Sigorta poliçeleri havuzunu hissedar şirketler adına yönetir,
- Sigorta veri tabanının sahibi olup yönetiminden sorumludur,
- İstatistiksel ve aktüeryal çalışmalar yapar,
- Prim ve sigorta poliçesinin diğer şartlarına, ENESA'nın Yıllık Tarım Sigortaları Planına uymak kaydıyla kara verir,
- Reasürans'ın CSS tarafından güvence altına alınmayan kısmını diğer ulusal ve uluslararası reasürans şirketleri ile birlikte yönetir,
- Katastrofik riskler dâhil olmak üzere sigorta poliçeleri tarafından kapsanmayan zararların değerlendirmesini hükümetle birlikte yapar (Anton & Kimura, 2011, s. 26).

Çiftçi örgütleri ve kooperatifler, İspanyol tarım sigortalarında oldukça aktif olup, sistemin sağlıklı işleyişinde önemli roller üstlenmektedirler. Bu kapsamda çiftçi örgütleri ve kooperatifleri;

- Kolektif sigorta poliçelerinde çiftçiler adına sigorta sahibi gibi hareket etme,
- Çiftçileri sigortalar hakkında bilgilendirme,
- Ortak sigorta şirketleri aracılığı ile sigorta hizmetlerini sunma ve
- ENESA'nın Genel Komitesi'nde yer alırlar ve çiftçiler tarafından sigorta poliçelerinde talep ettikleri veya ihtiyaç duydukları değişiklikleri Komiteye sunma görev ve sorumluklarını üstlenmiştir (Anton & Kimura, 2011, s. 26).

ENESA dışında, İspanyol tarım sigortası sisteminde iki tane daha kamu kurumu rol almaktadır. Bu iki kurumda Ekonomi ve Finans Bakanlığına bağlı olarak faaliyet göstermektedir. İlk kurum Sigorta ve Emeklilik Dairesi olup tarım sigortaları sisteminin aktüeryal istikrarını güvence altına almak için denetim ve düzenleyici çerçeve sağlamaktadır. Bu kapsamda kurum;

- Sigorta piyasasını düzenlemek,
- Agroseguro'ya şirketlerin katılımını onaylamak,
- ENESA'ya prim destek oranları kriterlerini belirlemede yardımcı olmak ve
- Ekonomi ve Finans Bakanlığı'na, CSS'nin faaliyet alanı olan reasüransın kurallarını tavsiye etmekle görevlidir (Anton & Kimura, 2011, s. 26).

İspanyol tarım sigortaları sisteminde yer alan üçüncü kamu kurumu ise CSS'tir. CSS tarım sigortaları sisteminde reasürans görevini üstlenmiştir. CSS hasar tespitlerini izler ve ENESA tarafından geliştirilen yeni sigorta poliçelerine tavsiyede bulunur. CSS'e ilişkin önemli nokta ise, CSS'in hem sigorta sistemindeki reasürans görevini üstlenmesi hem de Agroseguro'da paydaş olmasıdır (Anton & Kimura, 2011, s. 26). Böylece İspanyol hükümeti, tarım sigortasının hem yönetim hem de finans olmak üzere bütün aşamalarında yer almış olmaktadır.

İspanya'daki tarım sigortalarının işleyişini incelediğimizde, Türkiye'deki sisteme benzer şekilde bir havuz sistemine sahip olukları görülmektedir. Sigorta yaptıran

çiftçilerden toplanan riskler Agroseguro'nun poliçe havuzunda toplanmak suretiyle tek bir risk havuzunda birleştirilmektedir. Toplanan bu poliçeler devamında deneysel, uygulanabilir ve ölen hayvanların imha maliyeti başlıklı üç gruba ayrılmaktadır. Agroseguro'da yer alan her şirketlerin bu üç gruba katılımı yıllık olarak uygun gelen sigorta türündeki satış paylarına göre ayarlanmaktadır (Anton & Kimura, 2011, s. 27).

Söz konusu şirketler “uygulanabilir” grubunda yer alan poliçeleri için reasürans şirketleri ile anlaşma imzalayabilme hakkına sahiptirler. Ayrıca şirketler tüm gruplarda kalan risklerinin bir kısmını CSS'e reasürans primi ödeyerek reasürans yaptırabilmektedirler. CSS, tazminat fazlalarını her bir grupta ayrı stop loss mekanizması ile üstlenmektedir. Bu anlamda üç grubun üç ayrı reasürans havuzu olmaktadır. CSS ayrıca uluslararası piyasadan da reasürans yaptırabilmekle birlikte 2008 yılından beri bu yönde bir adım atmamıştır (Anton & Kimura, 2011, s. 27).

İspanyol tarım sigortaları sisteminde, bitkisel ürünler, hayvansal üretim, su ürünleri ve orman ürünleri sigortalanabilmektedir. İspanya'da tarımsal sigorta poliçelerinin %70'i hayvancılık sektörü dışındaki sektörlerden gelmektedir. Hayvancılık sektörüne yönelik aşağıda belirtilen sigorta ürünleri 1990 sonrasında ortaya çıkmış olup yıllar içinde çeşitli hayvan hastalıkları sigortaya dâhil edilmiştir.

Bütün sigorta ürünlerinde farklı oranlarda tenzili muafiyet oranları bulunmaktadır. Çiftçilere tazminatları sigorta şirketleri aracılığı ile ödenmekte olup bitkisel ürünler için öngörülen hasat zamanından sonraki 60 gün içinde, hayvan sigortalarında ise 40 gün içinde ödenmeleri gerekmektedir (Anton & Kimura, 2011, s. 27).

- **Bitkisel Ürün Sigortaları:**

Çoklu-Risk Zarar Sigortası: Bitkisel ürün sigortaları içinde çiftçiler tarafından en çok talep gören sigorta ürünüdür. Çoklu risk zarar sigortası poliçede belirtilen risklere karşı bir koruma sunmakta ve İspanyol tarım sigortaları sisteminin temelini oluşturmaktadır (Anton & Kimura, 2011, s. 28).

Çoklu risk zarar sigortasında belirtilen risklere göre primler ayarlanmakta olup sadece dolu ve yangın riski seçildiğinde çoklu zarar risk sigortası tekli risk sigortası haline almaktadır.

Verim sigortası: İspanyol tarım sigortalarında 1980'den beri uygulanmakta olup coğrafik bir alanı temel alan bir sigorta ürünüdür. Her bir çiftçinin ortalama verimini teminat altına almakta olup bu verim bireysel değil belli bir coğrafi alan temel alınarak hesaplanmaktadır (Anton & Kimura, 2011, s. 28).

Bireysel Verim Sigortası: Yukarıda açıkladığımız alan bazlı verim sigortasının tersine bireysel bir verim sigortasıdır. Bireysel verim sigortasında her sigortalının kendi tarihsel verim geçmişi dikkate alınarak sigorta yapılmaktadır (Anton & Kimura, 2011, s. 28).

	Dolu	Yangın	Don	Kuraklık	Sıcak dalgası	Fırtına	Rüzgâr	Yağmur	Sel	Uzun Sür. Yağmur	İklimsel Tehlike	Çimlenme	İstisnai Zarar	Hastalık ve Zararlılar
Çoklu Risk Sigortası	100	100	65 ¹	65 ¹	65 ¹		65 ¹	65 ¹	100	100	65 ¹	65 ¹	100	65 ¹
Verim Sigortası	100	100	50-70	50-70	50-70	50-70			50-70	50-70	50-70	50-70		

Tablo 3. Ürün Sigortaları Tablosu (Anton & Kimura, 2011, s. 23)

1. Sadece tahıl için sunulan risk korumaları olup diğer bitkisel ürünler için geçerli değildir.
2. Rakamlar söz konusu risklere karşı koruma oranlarıdır

- Hayvansal Ürün Sigortaları

Hayvancılık İşletmesi Sigortası: Olumsuz hava koşulları, kazalar ve hastalıklar başlıkları altında sigorta poliçesinde açıkça belirtilen riskler nedeniyle hayvan kaybına uğrayarak zarar gören işletmelere yönelik olup bitkisel ürünlere yönelik olan çoklu risk sigortalarının hayvancılık için geliştirilmiş bir türüdür (Anton & Kimura, 2011, s. 28).

Çiftlikte Ölen Hayvanların Taşınması Sigortası: Bu sigorta türü İspanyol kamu sağlığı mevzuatı sonucunda ortaya çıkmış bir sigorta çeşidi olup, çiftlikte yıldırım, boğulma, yangın, fırtına, kar, dolu, sıcak dalgası risklerine bağlı ölen veya kesilen

hayvanların taşınması ve ortadan kaldırılması sonucunda oluşacak masrafları teminat altına almaktadır (Anton & Kimura, 2011, s. 28).

	Yıldırım	Boğulma	Yangın	Fırtına	Kar	Dolu	Sıcak Dalgası	Panik	Domuz Gribi	Aujesky	Aviar Flue ve Newcastle Hastalığı	Salmonella	Şap
Yumurtalık Tavuğu	X	X	X	X	X	X	X				X	X	
Kasaplık Tavuk	X	X	X	X	X	X	X	X			X		
Domuzlar	Yukarıdaki risklere bağlı ölümler veya kesimler								X	X			X
Kasaplık Büyükbaş	Yukarıdaki risklere bağlı ölümler veya kesimler												X

Tablo 4. Hayvancılık Sigortaları Tablosu (Anton & Kimura, 2011, s. 23)

Endeks Sigortaları: Sadece arıcılık yapılan ve hayvan otlatılan alanlar için uygulanabilmektedir. Arıcılık ve hayvancılık yapılan meralar endeks sigortaları ile kuraklık riskine karşı sigortalanmaktadır (Anton & Kimura, 2011, s. 28).

İspanyol tarım sigortalarının ürün bazında yaygınlık oranları çeşitlilik göstermektedir. Bu kapsamda 2009 yılı verilerine göre tahıllar ve tarla bitkilerinin %75'i, meyvelerin %78'i, narenciyenin %51'i, sebzelerin %46'sı, şaraplık üzüm bağlarının %39'u, zeytin ağaçlarının %14'ü, süt ineklerinin %51'i, besi sığırlarının %18'i ve koyunların %8'i sigorta kapsamı altındadır (Anton & Kimura, 2011, s. 28). 2008 yılı verilerine göre ise İspanya'da tarım sigortalarının ortalama penetrasyon oranı % 26'dır (Diaz-Caneja, ve diğerleri, 2009, s. 17).

İspanyol tarım sigortalarının aktüeryal performansı da yıllar içinde mali açıdan daha sürdürülebilir bir yapı sunmuştur. Bu bağlamda hasar prim oranı 1980'den 1990'ların başına kadar %100'üzerinde seyrederken, istatistiksel verilerin artmasıyla primlerin daha tutarlı olarak belirlenmesi sonucunda, 1990 sonrasında hasar prim oranı %96'nın altına düşmüştür (Anton & Kimura, 2011, s. 24).

İspanyol tarım sigortalarına ilişkin rakamsal veriler aşağıdaki tabloda sunulmaktadır. İspanya'da tarım sigortalarına sunulan ortalama prim desteği, 2011 yılında %55,41 olmasına rağmen, ekonomik kriz nedeniyle 2014 yılında prim desteklerinde

azalma olmuş ve ortalama prim desteği %39,17'ye düşmüştür (Bermejo,2015). İspanyol tarım sigortaları sisteminde daha öncede belirtildiği üzere AB fonlarından yararlanma durumu olmayıp hükümet bütün prim desteğini kendisi sağlamaktadır.

	1980	1990	2000	2010	2012
Sigortalanan Kapital	22,17	2.492,60	5.783,43	11.071,20	11.210,00
Net primler	1,15	103,01	280,94	650,52	675,29
Destekler	0,59	74,29	178,16	405,82	392,54
Hasarlar	0,23	135,62	163,40	554,01	800,25
Sigorta Sayısı	2.204	279.404	367.147	485.008	484.513

Tablo 5. İspanyol Tarım Sigortası Sistemine İlişkin Veriler (Elizo, 2013)

*Sigorta Sayısı haricindeki veriler Milyon Avro'dur.

Tüm bunların ışığında, İspanyol tarım sigortaları sistemi 1978'den beri gelişerek günümüze gelmiş başarılı bir sigorta sistemidir. İspanyol tarım sigortaları sisteminin başarısının arkasında oluşturulan üç ayaklı havuz sisteminin dengeli yapısı ile merkezi hükümetin prim desteği ve reasürans yoluyla sisteme güçlü bir dayanak sunması yatmaktadır (Anton & Kimura, 2011, s. 24-29).

2. Fransa'da Tarım Sigortaları Uygulamaları

1964 yılında kadar Fransa'da devlet destekli bir tarım sigortaları sistemi bulunmamakta olup, özel sigortalar sadece dolu riskine karşı sigorta yapmaktaydı. Fransa hükümeti ise felaketlere karşısında afet ödemeleri ile çiftçiye destek sunmaktaydı (Salmon, 2013).

Bir seri kuraklık dönemi sonrasında, çiftçilere felaketler sonrası tazminat ödemesinde bulunmak üzere bir kamu kuruluşu olan Ulusal Güvence Fonu (Le Fonds National De Garantie Des Calamités Agricoles-FNGCA) kurulmuştur. FNGCA hükümet ve zorunlu standart sigorta poliçeleri alan çiftçilerin vergileri ile finanse edilmiştir. Bu anlamda Fransa'da ilk tarım sigortası zorunlu bir uygulama olarak ortaya çıkmıştır. Söz konusu zorunlu sigorta sadece felaket düzeyinde meydana gelen bütün risklere karşı koruma sunmaktaydı. Ancak çiftçiler tazminat alabilmek için iki eşiği geçmeliydi. Bu bağlamda çiftçi tazminatını ancak toplam çiftlik üretiminin %13'den fazla olacak şekilde

toplam hasadının %30'nu kaybettiği takdirde alabilmekteydi (Enjolras, Capitanio, & Adinolfi, 2012).

Fransa Tarım ve Balıkçık Bakanlığı 2000'lerin başında özel tarım sigortalarını desteklemek amacıyla dolu sigortasına prim desteği sağlamaya başlamıştır. 2002 yılında çıkan Finans Yasası ile de Fransa'da çoklu risk sigortacılığına (olumsuz iklim koşulları ile sınırlı) prim desteği verilmeye başlanmıştır. Bu çerçevede üzüm bağları ile meyve bahçelerine dolu ve dona karşı tekli risk sigortası, saplı bitkilere ise olumsuz hava olaylarına karşı çoklu risk sigortası yapılabilir hale gelmiştir. Bu sistem ile 2005 yılında Fransa'da var olan çiftçilerin %20'si 57.900 adet poliçe satın almış ve 15 milyon sigortalanabilir alanın 3,4 milyonu sigortalanmıştır. Ayrıca 50 milyon Avro'su destekleme olmak üzere toplam 82 milyon Avro prim toplanmıştır (Enjolras & Sentis, 2011, s. 476-477).

2005 yılında ise Fransa'da devlet destekli prim sigortası uygulanmaya başlanmıştır. Söz konusu verim sigortası prim destek oranı %35 olarak belirlenmiştir (Salmon, 2013). Genç çiftçiler için bu prim desteği oranı %40'tır. (Enjolras, Capitanio, & Adinolfi, 2012, s. 3).

Fransa'da 2010 yılında alınan karar ile AB Komisyon'un 73/2009 sayılı tüzüğü kapsamında tarım sigortası primlerinin desteklenmesinde AB fonlarından yararlanma kararı alınmıştır. Böylece Fransız tarım sigortalarının temel belirleyicisi bir önceki bölümde açıkladığımız AB tüzükleri olmuştur.

Bu gelişmeler ışığında Fransa'da 2011 yılında tarım sigortalarında;

- 77.000 poliçe yapılmış,
- Ekilebilir arazinin %30'una denk 4,5 milyon hektarlık alan sigortalanmış,
- 216 milyon Avro prim toplanmış (bunun 53,6'sı AB fonlarından),
- 235 milyon Avro'da tazminat ödenmiştir.

Fransa'da halen en yaygın kullanılan tarım ürünleri sigortası ürünü doluya karşı tekli risk sigortasıdır. Bu çerçevede ana ürünlerin %47'si tekli risk sigortası, %28'i verim sigortası ile sigortalanırken %25'i sigortalanmamıştır. Meyve ve sebzeler de ise %33'ü

tekli risk, %8'i verim sigortası koruması altında iken %59'u sigortalanmamıştır. Yves Salmon Fransa'da tarım sigortalarının kullanımının çiftliklerin geliri ile yakından alakalı olduğunu ve düşük gelirli çiftliklerin sigorta yaptırmaktan kaçındığını belirtmektedir (Salmon, 2013).

İleriye dönük olarak, Fransa'da gelir sigortaları pilot uygulama olarak denenmektedir. Öte yandan Fransa tarım sigortaları primlerinde AB'den finansal destek sağladığı için tarım sigortalarında hangi sigorta ürünlerini kullanabileceği mevzuatlar ile yakından alakalıdır. Bu bağlamda 2013 reformu kapsamında endeks sigortalarının da önün açılması Fransa'da da gelecekte bu uygulamanın önün açılması ihtimalini doğurmuştur.

3. İtalya'da Tarım Sigortaları Uygulamaları

İtalya'da 1974'den itibaren hükümetler Ulusal Birlik Fonu (Fondo di Solidaieta Nazionale in Agricoltura-FSN) ile hem dolu riskine karşı olan sigortalara prim desteği sağlamış hem de felaketler sonrasında zararları tazmin etmiştir. FSN bu bağlamda iki role sahip olup, bunlardan bir tanesi sigorta primlerinin desteklenmesi diğeri ise kuraklık, sel gibi felaket durumlarında İtalyan Tarım Bakanlığı'nın zarar tespiti sonrasında zarar gören çiftçilerin zararlarının tazmin edilmesidir. FSN tarafından, 1981-2002 yılları arası dönemde yapılan ödemeler 7,2 milyar Avro'ya ulaşmış olup bunun %72'si felaketlerden doğan zararların tazminine geri kalan %28 ise tarım sigortalarının primlerinin tazminine ayrılmıştır (Falco, Adinolfi, Bozzola, & Capitanio, 2014, s. 489).

AB düzenlemeleri nedeniyle 2004 yılında FSN'de felaketler nedeniyle oluşan zararların tazmin edilme oranlarında indirimle gidilmiş ve onun yerine tarım sigortalarına ağırlık verilmiştir. FSN'de bu reformun bir diğeri nedeni ise felaket zararlarının tazminatlarının bütçeye getirdiği yüküdür. Söz konusu reformla birlikte İtalyan Tarım Bakanlığı'nın her yıl tarım sigortası planı hazırlaması da öngörülmüş ve çoklu risk sigortaları da çiftçiye sunulmaya başlanmıştır (Falco, Adinolfi, Bozzola, & Capitanio, 2014, s. 488-489). Bu reformla birlikte ortalama prim destek oranı %67, verim sigortasında ise %64 olarak gerçekleşmiştir (Diaz-Caneja, ve diğeri, 2009, s. 17).

Risk yönetiminde tarım sigortalarına ağırlık verilmesine ve destek oranlarındaki artışa rağmen İtalyan üreticilerinin tarım sigortalarını çok benimsediği söylenemez. Bu bağlamda İtalya'da toplam sigortalı ürünlerin oranı %15'i aşamamış olup, sigortalanan ürünlerde çoğunlukla meyve ve üzüm bağları olmuştur (Capitano & Adinolfi, 2010, s. 63). 2008 yılına ait verilerde İtalya'da tarım sigortalarının penetrasyon oranı %8 olarak hesaplanmış olup aynı dönemde İspanya'nın %26'dır (Diaz-Caneja, ve diğerleri, 2009, s. 15).

Öte yandan İtalyan tarım sigortaları sistemi tıpkı Fransa gibi AB Komisyonu'nun 73/2009 sayılı tüzüğüne getirdiği imkânlardan faydalanmak amacıyla değişikliğe uğramıştır. İtalya'da şuan tekli ve çoklu risk sigortalarının yanı sıra verim sigortaları da sunulmaktadır. Ancak Fransa'da olduğu üzere verim sigortaları çiftçiler tarafından çok tercih edilmemektedir.

IV. BÖLÜM

TÜRKİYE’DE TARIM SİGORTALARI UYGULAMALARI

A. Türkiye’de Tarım Sigortalarının Gelişimi

Dünya’daki tarihsel süreç dikkate alındığında ülkemizde tarım sigortaları oldukça yenidir. Ülkemizde tarım sigortasına yönelik yasal mevzuat çalışmaları ilk olarak Ziraat Bankasınca yapılmış olup, 1937 tarih ve 32002 tarihli Ziraat Bankası Yasası’nda yer almıştır. Türk Ticaret Kanun’unun 1316. ve 1319. maddelerinde de tarım sigortalarının yasal yönleri düzenlemiştir. 1940’lardan itibaren ise Ticaret Bakanlığı, Tarım Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığı; tarım sigortaları kanun taslakları hazırlamaya başlamıştır. Söz konusu taslaklar ancak 1999 yılında yapılan bir dizi toplantı sonucunda değerlendirilip, Hazine Müsteşarlığınca birleştirilmiş ve “Tarım Sigortaları Teşviki Hakkında Kanun Tasarısı” haline getirilebilmiştir (Çetin & Turhan, 2013, s. 45).

Bu arada 1957 yılında Şeker Sigorta tarafından ilk defa şeker pancarı üreticilerine bitkisel ürün sigortası sunulmuş olup, daha sonra hayvan hayat sigortası konusunda da çalışmalara başlanmıştır. 1960 yılında ise Başak Sigorta, dolu ve hayvan hayat sigortalarını çiftçilere sunmuştur. Dolu ve hayvan hayat sigortalarını, 1984 yılında kümes hayvanları sigortası, 1990 yılında su ürünleri sigortası ve 1991 yılında üzüm bağları için olan don sigortası takip etmiştir. Bu bağlamda Türkiye’de ilk tarım sigortaları devletin prim desteği olmaksızın özel sigortalar aracılığı ile çiftçilere tanıtılmıştır (Çetin & Turhan, 2013, s. 47).

1995 yılında ise “Tarım Sigortaları Vakfı” kurulmuştur. Söz konusu vakıf ülke genelinde kurmuş olduğu bağımsız hasar tespit organizasyonu ile tüm sigorta ve reasürans şirketlerinin hasar tespitlerine yönelik çalışmalar yürütmüştür (Çetin & Turhan, 2013, s. 46).

Fakat bu sigortalar; çiftçilerin düşük gelirli olması, arkasında bir devlet politikasının olmayışı, tarım ve sigorta sektörlerindeki bilgi ve ilgi eksikliği ile tarım sigortalarına ait müstakil bir yasal zeminin olmaması nedeniyle başarılı olamamıştır.

Türkiye’de müstakil bir tarım sigortaları yasasının çıkmasına yönelik 1940’lardan itibaren yapılan çalışmalara rağmen 2005 yılında kadar bu konuda başarı sağlanamamıştır. Bu kapsamda yapılan girişim sayısı 12 olup, 2005 yılına kadar tarım ürünleri sigortalarının yasal dayanağı 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve sorumlu kurum Ticaret Bakanlığı olmuştur. Daha sonra ise, 1160 sayılı “Mükerrer Sigorta Kanunu” ile “Tarım Ürün Sigortası Şirket ve Murakabesi” Ticaret Bakanlığı’ndan alınarak Başbakanlığa bağlı olan Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı’na bağlanmıştır. Görüldüğü üzere hem konu hem de dünyadaki önde gelen uygulamalar dikkate alındığında tarım sigortaları hususunda en yetkili kurum olması gereken Bakanlığımız bu alanda dışarıda bırakılmıştır (Çetin & Turhan, 2013, s. 46).

Üzerinde çok tartışılan tarım sigortalarına ilişkin kanun, 5363 sayılı “Tarım Sigortaları Kanunu” olarak, 21.06.2005 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu kanun ile ülkemizde özel sektör ve devletin işbirliği içinde olduğu ülkemiz şartları dikkate alınarak hazırlanmış bir tarım sigortaları sistemi yani Türkiye Tarım Sigortaları Sistemi (TARSİM) kurulmuştur. TARSİM’e çiftçilerin katılımı gönüllük esasına dayanmakta ve sigorta yaptırılan üreticilere prim desteği sağlanmaktadır. Teminat kapsamındaki bir risk nedeniyle hasar oluşması durumunda üreticiye hasar tazminatı ödemesi yapılmaktadır (Çetin & Turhan, 2013, s. 47).

2006 yılında Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren “Tarım Sigortaları Uygulama Yönetmeliği” ve “Tarım Sigortaları Havuzu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” ile de sırasıyla tarım sigortaların poliçelerinin tabi olacağı esaslar ve Tarım Sigortaları Havuzu’nun çalışma usul ve esasları belirlenmiştir.

B. TARSİM Mevzuatı ve Temel Özellikleri

Türkiye’de tarım sigortaları yukarıda belirtilen kanun ve yönetmelikler çerçevesinde yürütülmektedir. Bahse konu Kanun ile bitkiler, bitkisel ürünler ve seralar, tarımsal yapılar, tarım alet ve makineleri ile çiftlik hayvanları (büyükbaş, küçükbaş, kümes hayvanları ve kültür balıkçılığı üretimi) için dolu, don, sel, taban suyu baskını, fırtına, hortum, deprem, heyelan, yangın, kaza, zararlılar ile hayvan hastalıklarının neden olacağı

zararlar yine bu kanun ile oluşturulmuş olan TARSİM ile teminat altına alınmıştır (Resmi Gazete, 2005).

Tarım Sigortaları Kanunu ve Tarım Sigortaları Havuzu Çalışma Usul ve Yönetmeliğine (Resmi Gazete, 2006) göre Tarım Sigortaları Havuzu (Havuz);

- Kanun kapsamında belirtilen risklerin teminat altına alınması,
- Standart sigorta poliçelerinin belirlenmesi,
- Hasar organizasyonları,
- Aktüerya çalışmaları,
- Tazminat ödemelerinin yapılması,
- Reasürans teminatının sağlanması,
- Tarım sigortalarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve izlenmesinden sorumludur.

Ayrıca Havuz, kapsama alınan riskler için sigorta, reasürans ve retrosesyon yapmaya yetkilidir. Bu çerçevede sigorta şirketleri, TARSİM kapsamında elde ettikleri primin tamamını Havuza devretmekte yükümlüdür. Bunun karşılığında sigorta şirketlerine Havuza devrettikleri primler için Havuz'dan komisyon ödenmektedir. Devletin verdiği prim desteği de sigorta şirketlerinden gelen primlerle birlikte Havuz'da toplanmaktadır.

Bu bağlamda temelde mevzuat, risklerin birleştirilmesi, tazminatların ödenmesi ve reasürans işlemlerini üzerinde toplayan bir Havuz oluşturmuş ve bu Havuza ek olarak yönetimden ve işletiminden sorumlu iki aktör görevlendirmiştir. Bu aktörlerden biri Tarım Sigortaları Yönetim Kurulu diğer ise hizmet alımı yapılan İşletici Şirket'tir.

Söz konusu mevzuat kapsamında Havuzun yönetim ve temsil organı Tarım Sigortaları Havuzu Yönetim Kurulu (Kurul) olup, Bakanlığımızdan ve Hazine Müsteşarlığından iki, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, Türkiye Ziraat Odaları Birliği ve işletici Şirket'ten birer üye olmak üzere toplam 7 üyeden oluşmaktadır. Kurulun görevleri ise;

- Havuzun işleyişine ilişkin uygulama ve esasları belirlemek,

- Bütçe yılı için verilen Devlet prim desteği toplam tutarını aşmamak kaydıyla; ürün, risk, bölge ve işletme ölçeği bazında prim desteği oranlarını belirlemek üzere çalışmalar yapmak ve Bakanlığımıza sunmak,
- Destekleme kapsamına alınan risk, ürünler ve bölgeler için tarifeler hazırlamak ve sigortaya kabul için son başvuru tarihlerini belirlemek, uygulamada karşılaşılan sorunları tespit etmek, bunların çözümüne yönelik çalışmalar yapmak, yaptırmak,
- Hasar tespit işlemleri ve hasar tespit işlemi ödemelerine ilişkin usul ve esasları belirlemek,
- Mevzuat kapsamında faaliyet göstermek isteyen sigorta şirketleri ile sözleşme yapmak,
- Havuz işleticisi şirketle çalışma şartlarını belirleyen sözleşme yapmak ve
- Sigorta şirketlerine verilecek komisyon miktarını belirlemektir.

Görüleceği üzere TARSİM sadece kamu kurumları ve sigorta şirketlerinde oluşmayıp aynı zamanda tarım ve sigorta sektöründeki sivil toplum kuruluşlarının da yer aldığı bir sistemdir.

Türk tarım sigortaları sistemi çerçevesinde kurulan ikinci aktör ise Şirket'tir. Havuzun işletilmesinde sorumlu olan Şirket, Havuza katılan sigorta şirketlerinin eşit oranda pay sahibi olacağı bir anonim şirkettir. Söz konusu şirketin işletme bedeli Havuz hesabından devlet prim desteği dâhil, fesih ve iptaller düşüldükten sonra toplam prim üzerinden belirli bir oran karşılığında ödenecek olup söz konusu oranlar "Tarım Sigortaları Havuzu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" in ilgili maddesinde düzenlenmiştir. Şirket'in Kurulun belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde görev ve sorumlulukları ise;

- Tazminat ödemelerine esas teşkil edecek hasar tespit işlemlerine ilişkin her türlü çalışma ve organizasyonları yürütmek, tazminat ödemelerinin en kısa sürede yapılmasını sağlamak,
- Risk paylaşımı ve transferleri ile reasürans planının uygulanmasına ilişkin işleri yürütmek, risk paylaşımı ve reasürans programını Kurulun onayına sunmak,

- Kurulca alınan kararların uygulanması ve Kurulun görevlerine ilişkin sekretarya hizmetini yürütmek,
- Primlerin tahsili, tazminat ödemelerinin yapılması,
- Üreticileri tarım sigortaları hakkında bilgilendirmek, halkla ilişkiler ve tanıtım kampanyalarını yürütmek,
- Tarım sigortalarına ilişkin istatistikleri üretmek ve bu hususta Kurula rapor sunmak,
- Havuz kaynaklarını, belirlenen ilke ve kurallar çerçevesinde yatırıma yönlendirmek,
- Havuz işlerinin sağlıklı yürütülmesi bakımından gerekli gördüğü hususlarda Kurula öneride bulunmak olarak belirlenmiştir.

Mevzuatta belirtilen Şirket, 24 Ekim 2005 tarihinde kurulmuş olup hâlihazırda Şirket'in eşit ortakları olan Havuz adına sigorta sözleşmesi yapmaya yetkili şirket sayısı 24'tür. Mevzuata göre bu sayının artması durumunda yeni gelen şirketlerde eşit pay sahibi olacaktır (TARSİM, 2015, s. 13-14).

Söz konusu mevzuat çerçevesinde Bakanlığımıza da görev ve yetkiler verilmiş olup bunlar;

- Tarım sigortalarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için gerekli tedbirleri almak,
- Ürünler, riskler ve bölgeler itibariyle sağlanacak prim desteğine ilişkin olarak teklifleri Bakanlar Kurulu onayına sunmak,
- Tazminat ödemelerinin doğru ve düzenli bir şekilde yapılmasını izlemektir.

Bu kapsamda mevzuata göre Bakanlığımızın tavsiyesi üzerine, Bakanlar Kurulu tarafından her yıl prim destek miktarı belirlenecektir. Bakanlığımız ayrıca, çiftçi kayıt sistemindeki ve Bakanlıktaki diğer kayıtları dikkate alarak, Havuz veri tabanında Bakanlar Kurulu Kararınca teminat altına alınan riskler için sigorta şirketleri tarafından düzenlenecek standart poliçelere istinaden, Devlet tarafından karşılanacak toplam prim desteğini Havuz hesabına aktarmakla da görevlidir.

Havuz'da toplanan risklere koruma sağlamak üzere reasürans ve retrosezyon yoluyla risklerin transferi sağlanmaktadır. Ancak, TARSİM'in önemli noktalarından bir tanesi de devletin prim desteği vermesine ek olarak, TARSİM tarafından reasürans ve retrosezyon yoluyla transferi yapılamayan risklerin, Bakanlar Kurulu Kararı ile taahhüt altına alınmasıdır. Devletin bu güvencesi ile TARSİM'in sürdürülebilirliği arttırılmaktadır. TARSİM'in uzun vadede hedefi, Havuzda toplanan primlerin hasarları karşılayacak duruma gelmesi olup, bunun sağlanabilmesi, TARSİM'den faydalanan çiftçi sayısını arttırmaktan geçmektedir (Engürülü & Yaşar, Tarım Sigortaları, 2015, s. 656).

TARSİM ile ülkemiz çiftçisi; tarım ve hayvancılıkta karşılaşılan pek çok riske karşı korunmaktadır. TARSİM, uygulamada olduğu 10 yıl içinde başarılı bir tarım sigortası sistemi olduğunu da kanıtlamış olup ülkemiz de çok geç uygulanmaya başlanan tarım sigortaları için önemli başlangıç noktası olarak görülmelidir.

C. Uygulamada TARSİM

TARSİM'de hâlihazırda; bitkisel ürün, sera, büyükbaş hayvan hayat sigortası, küçükbaş hayvan hayat sigortası, su ürünleri hayat sigortası ve arıcılık (arılı kovan) sigortası branşlarına yönelik olarak tekli ve çoklu risk sigortaları sunulmaktadır. Söz konusu sigorta ürünleri TARSİM sisteminde yer alan 24 adet sigorta şirketi aracılığı ile üreticilere ulaştırılmakta olup daha öncede belirtildiği üzere sigortaya katılım gönüllük esasına dayanmaktadır. Sigorta yaptırmak isteyen üreticilerin yapması gereken tek şey Çiftçi Kayıt Sistemi, Veteriner Bilgi Sistemi, Örtü Altı Kayıt Sistemlerine kayıtlarını yaptırmış olmaları ve her yıl bu kayıtlarını güncellemeleridir.

2014 yılı itibariyle devletin prim desteği tüm sigorta branşları için %50 olarak belirlenmiştir. Olası hasar başvurusu durumunda hasar tespitleri, TARSİM tarafından görevlendirilen eksperler tarafından yapılmakta ve kesinleşmiş tazminat miktarları en geç 30 gün içinde TARSİM tarafından sigortalıya banka aracılığı ile ödenmektedir (TARSİM, 2015).

Bitkisel ürün sigortaları, hayvan hayat sigortaları ile birlikte 01/06/2006 tarihinde TARSİM tarafından üreticilere ilk sunulan sigorta ürünüdür (TARSİM, 2015, s. 14).

Bitkisel ürün sigortalarında, tüm bitkisel ürünler için, dolu, fırtına, hortum, yangın, deprem, sel ve su baskını risklerinin neden olduğu miktar kaybı ile yaş meyve, sebze ve kesme çiçekler için doludan kaynaklanan kalite kaybı da sigorta kapsamına alınmaktadır. Bu temel pakette, üretici isterse, meyvelerde don riskine karşıda ek paket alabilmektedir. Meyve bahçeleri ve bağlara özel olarak ise dolu ağı ve örtü sistemleri yine isteğe bağlı olarak dolu temek paketine eklenebilmektedir (TARSİM, 2015).

Bitkisel ürün sigortalarında, devlet prim desteği %50 olup meyve ürünlerinde don paketi de alınmış ise sadece don paketi priminin 2/3'ü devlet tarafından karşılanmaktadır. (TARSİM, 2015).

Sera sigortası, sera yapı malzemeleri, sera içindeki teknik donanım ve serada yetiştirilen bitkisel ürünler için eksperler tarafından yapılan risk inceleme sonucuna göre dolu, deprem, taşıt çarpması, fırtına, hortum, yangın, heyelan, sel ve su baskını, kar ve dolu ağırlığı riskleri teminat kapsamına alınabilmektedir (TARSİM, 2015).

Büyükbaş hayvan hayat sigortaları, Veteriner Bilgi Sistemine kayıtlı olan süt ve erkek besi sığırları ile mandalara yapılabilmekte olup geniş kapsamlı sigortada;

- Sığır Vebası, Tüberküloz, Brucelloz, Şap ve BSE hastalıkları ile 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'na göre ihbarı mecburi tüm bulaşıcı hastalıklar hariç olmak üzere her türlü hayvan hastalıkları,
- Her türlü kazalardan, yılan ve böcek sokması,
- Zehirli çayır otları ve yeme bağlı zehirlenmeler,
- Her türlü doğal afetler ve güneş çarpması,
- Yangın veya infilâk sebebiyle, meydana gelen ölümler ve mecburi kesim riskleri ile süt sığırları için yavru atma riski teminat altına alınmaktadır. Dar kapsamlı sigortanın seçilmesi durumunda her türlü hayvan hastalığı teminat dışında bırakılmaktadır (TARSİM, 2015).

Küçükbaş hayvan hayat sigortasında, koyun, keçi, koç ve tekelerin risk değerlendirmesi sonucunda sigortaya kabul edilebilmekte olup

- Koyun ve Keçi Vebası (PPR), Koyun ve Keçi Brucellozu, Şap, Mavi Dil, Koyun-Keçi Çiçeği hastalıkları ile 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'na göre ihbarı mecburi tüm bulaşıcı hastalıklar hariç olmak üzere her türlü hayvan hastalıkları ve gebelik, doğum veya cerrahi müdahale,
- Her türlü kaza, vahşi hayvan saldırısı, yılan ve böcek sokması,
- Zehirli çayır otları ve yeme bağlı zehirlenmeler,
- Her türlü doğal afetler ve güneş çarpması,
- Yangın ve infilak sebebiyle meydana gelen ölümler ve mecburi kesim riskleri sigorta kapsamındadır.

Kümes hayvanları hayat sigortası, kapalı sistemde üretim yapan, bio-güvenlik ve hijyen tedbirleri alınmış tesislerde yetiştirilen kümes hayvanlarına yönelik olup,

- 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununa göre, ihbarı mecburi bulaşıcı hastalıklar hariç olmak üzere, her türlü kanatlı hayvan hastalıkları,
- Her türlü kazalar ve zehirlenmeler,
- Her türlü doğal afetler,
- Yangın veya infilak sebebiyle meydana gelen ölüm, itlaf ve mecburi kesim riskleri sigorta kapsamındadır (TARSİM, 2015).

Su ürünleri hayat sigortası, 2007'den beri TARSİM'in üreticilere sunduğu bir sigorta olup denizlerde ve iç sularda yetiştirilen su ürünlerine risk incelemesi yapıldıktan sonra ölüm riski teminatı verilebilmektedir. Bu kapsamda su ürünlerinde aşağıda belirtilen riskler;

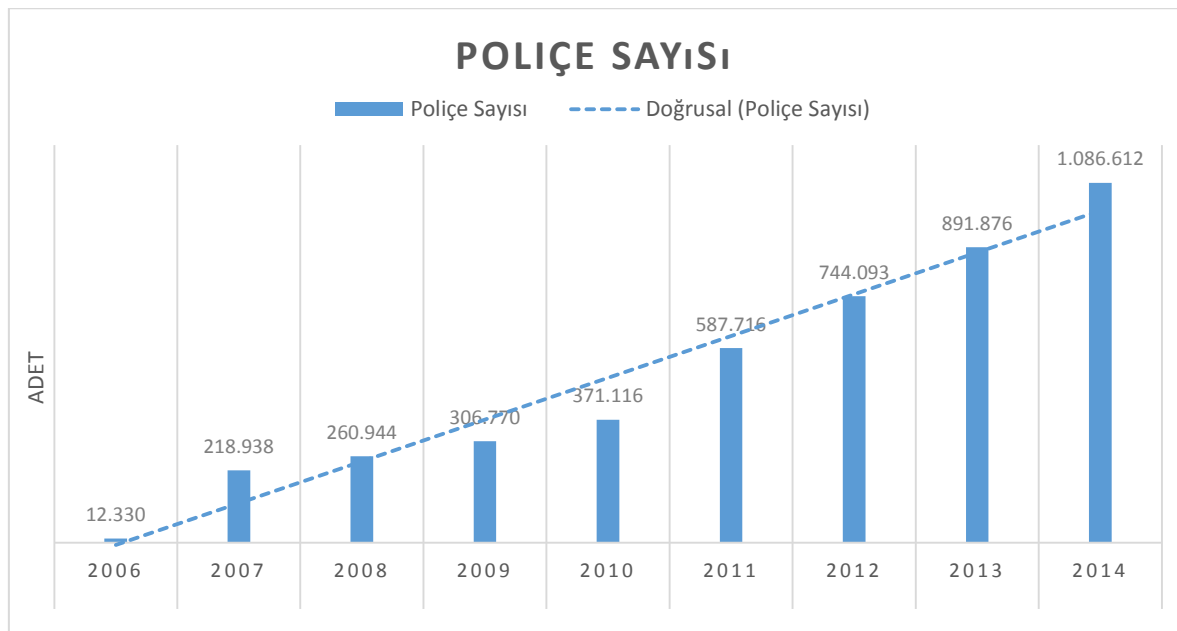
- Poliçede belirtilen hastalıklar,
- Yetiştiricinin kontrolü dışındaki kirlenme ve zehirlenmeler,
- Her türlü doğal afet,
- Kazalar,
- Yırtıcılar,

- Alg patlaması nedeniyle su ürünleri stokunda meydana gelen ölümler ve fiziksel kayıplar sigorta kapsamına alınmıştır.

Ayrıca su ürünleri tesislerindeki kafes ve ağlarda her türlü doğal afet, kazalar, yırtıcılar ve alg patlaması nedeniyle meydana gelen maddi zarar su ürünleri sigortası kapsamında teminat altına alınabilmektedir (TARSİM, 2015).

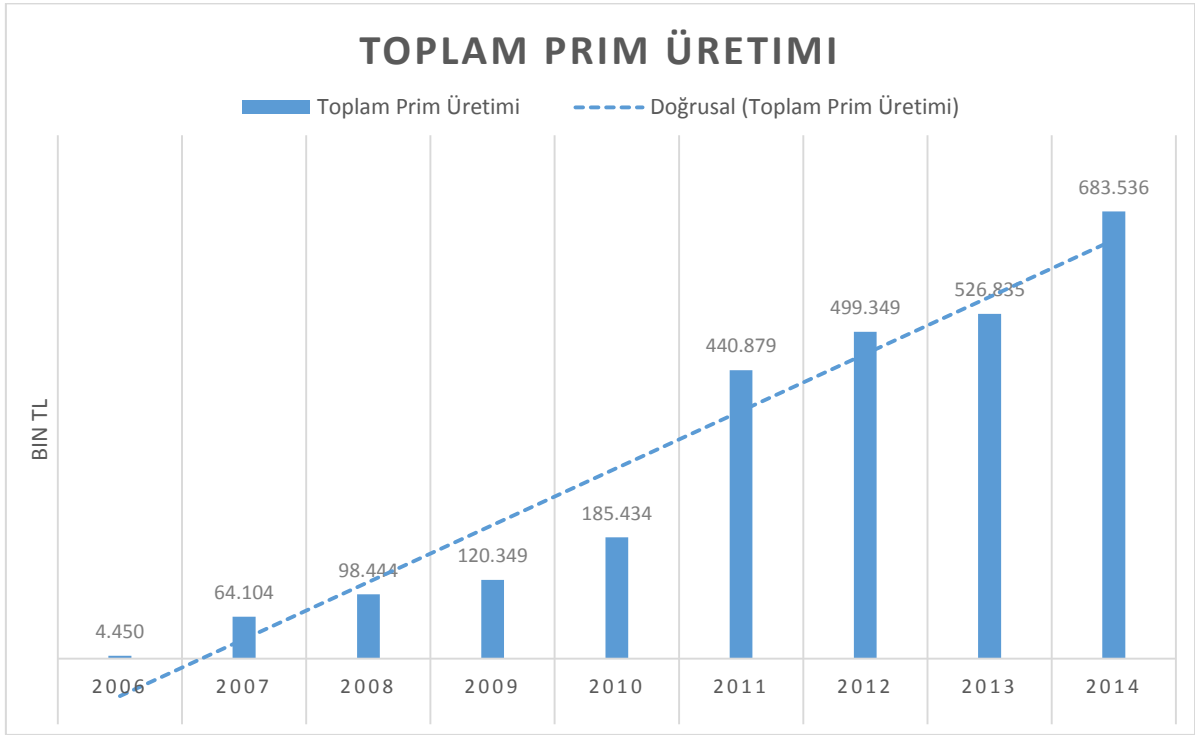
TARSİM'in arıcılık sigortasını son derece yeni olup 1 Ocak 2014'den itibaren bal üreticilerine bu sigorta seçeneği sunulmaya başlanmıştır. Bu sigortadan üreticilerin yararlanabilmesi için TÜRKVET ve Arıcılık Kayıt Sistemine kayıt olmalarının yanı sıra kovanlarının; plakalı, modern ve aktif (içinde arı olan) olması gerekmektedir. Bu sigorta kapsamında kovanlar; fırtına, hortum, yangın, heyelan, deprem, taşıt çarpması, sel ve su baskını, vahşi hayvan saldırıları riskleri bulunmaktadır. Ayrıca gezginci arıcılar için kovanların nakliyesi esnasında olabilecek çarpma, çarpışma, devrilme, yanma vb. nedenler sonucunda meydana gelen kazalarda sigorta kapsamındadır (TARSİM, 2015).

TARSİM kapsamında sunulan neredeyse tüm sigortalarında kapsam altına alınan riskler yıllar içinde artırılmıştır. Buna mukabil olarak TARSİM'in yıllar içinde prim üretiminde ve poliçe sayılarında da artışlar yaşanmıştır. Bu kapsamda poliçe sayılarına ilişkin tablo aşağıda sunulmaktadır (TARSİM, 2015, s. 21).

Şekil 6. TARSİM Poliçe Sayısı Verileri (TARSİM, 2015, s. 21).

Tarım sigortalarında prim üretimleri incelendiğinde 2011’de arıcılık hariç toplam prim miktarı 440.879.023 TL olup devletin prim desteği ise 239.177.043 TL olarak gerçekleşmiştir. 2014 yılında ise arıcılık sigortaları ile birlikte 683.535.994 TL prim toplanmış olup bunun 363.972.747 TL’si devletin verdiği prim desteğidir. Yıllara göre devletin prim desteği dâhil olan toplam prim desteği aşağıda gösterilmektedir (TARSİM, 2015, s. 19).

Şekil 7. TARSİM Toplam Prim Üretimi (TARSİM, 2015, s. 19).

2013 yılında Ankara’da “Tarım Sigortalarının Gelecek 10 Yılı Çalıştayı” düzenlenmiş olup Çalıştay sonunda TARSİM’in performansı ve geleceğine ilişkin bir rapor hazırlanmıştır. Bu rapora göre TARSİM’in geçmiş 7 yılı incelendiğinde ülkemizdeki tarım sigortalarının oranı %1’den %8’ler seviyesine geldiği belirtilmektedir. Öte yandan bu oranı bir başlangıç olarak değerlendirilmekle birlikte ülkemizde henüz sigortalanmayan %92’lik bir tarımsal varlık olduğunu ortaya koymaktadır. Söz konusu rapor aktüeryal açıdan TARSİM’in hasar prim oranının 0,7’nin altında olduğunu ve bu kapsamda sürdürülebilir bir sistem olarak başarılı sayıldığını da vurgulamıştır (Çalıştay Değerlendirme Komitesi, 2013, s. 20-33). Günümüzde ise bu oranın %8’den, % 14’ler civarına geldiği düşünülmektedir.

Söz konusu raporda TARSİM'in zayıf yönleri de belirlenmiş olup bunlar özetle;

- Bitkisel Ürün Sigortasında, kuraklık ve aşırı yağış gibi bazı risklerin teminat kapsamı içinde bulunmaması,
- Hayvan Hayat Sigortasında, epidemik/salgın hastalıkların teminat kapsamında olmaması,
- Eksperlerin nitelik ve nicelik bakımından eksik olması
- Bazı ürünlerde prim fiyatlarının, üreticiler tarafından yüksek bulunması,
- Özel sigorta şirketlerinin üreticilere poliçelerin satışında yetersiz olması ve poliçeleri doğru anlatamaması,
- Üreticilerin tarım sigortalarına ilişkin bilgi eksikliği olmasıdır (Çalıştay Değerlendirme Komitesi, 2013, s. 37).

Bu bağlamda mevcut durum ve eksiklikler göz önünde bulundurulduğunda TARSİM'in, tarım sigortaları alanında nerdeyse hiçbir deneyimi olmayan bir ülkede oldukça başarılı bir başlangıç olduğu açıktır. Belirtilen zayıf yönler incelendiğinde ise bu eksikliklerin büyük bir kısmı eğitim ve yayım faaliyetleri ile çözülebilecek sorunlar niteliğindedir.

Bitkisel ürün ve hayvansal ürün sigortalarının kapsamına ilişkin olan eksiklikler ise görüleceği üzere sistemik risklerin teminat altına alınmasına ilişkindir. Bu bağlamda TARSİM'in gelecek hedefleri içinde verim sigortalarına geçişte bulunmakta olup aktüeryal tutarlılık sağlandığı ölçüde sistemik risklerinde teminat altına alınması mümkün olabilecektir. Sonuç itibari ile sistemik risklerin sigorta kapsamına alınması finansal tutarlılıkla yakından alakalı olup TARSİM'in bugünlere gelmesinde teminat altına alınacak risklerin adım adım genişletilmesi önemli rol oynamıştır. Bu kapsamda aşağıdaki tabloda TARSİM'in 2014 yılına ait branş bazında verileri görülebilecektir (TARSİM, 2015, s. 18-21).

2014 Yılı	Police Sayısı	Toplam Prim Üretimi (TL)	Sigorta Bedeli (TL)	Ödenen Hasar (TL)
Bitkisel Ürün	1.029.586	456.725.441	9.287.591.094	416.144.244
Sera	16.869	28.329.138	1.961.150.453	11.106.904
Büyükbaş Hayvan Hayat	23.320	160.443.601	1.950.250.230	98.161.562
Küçükbaş Hayvan Hayat	9.815	30.396.807	327.908.415	6.502.720
Kümes Hayvanları Hayat	133	1.466.076	60.033.504	8.095
Su Ürünleri Hayat	44	3.139.584	66.590.225	185.897
Arıcılık	6.824	3.035.347	241.219.825	175.442
Genel Toplam	1.086.612	683.535.994	13.894.743.746	532.284.864

Tablo 6. 2014 Yılı TARSİM Branşlara Göre Veriler (TARSİM, 2015, s. 18-21)

D. Türkiye'deki Tarım Sigortası Sistemi ile AB ve ABD'deki Tarım Sigortaları Uygulamalarının Karşılaştırılması

Çalışmanın önceki bölümlerinde, ABD ve AB'deki tarım sigortaları uygulamaları açıklanmaya çalışılmıştır. Ülkemiz ile dünyadaki diğer tarım sigortası uygulamalarının karşılaştırılması, ülkemizde geç başlanmış olunan bu risk yönetimi aracının geldiği noktaya ışık tutacaktır. Bu kapsamda aşağıdaki tabloda; ABD, İspanya ve Türkiye'deki tarım sigortaları uygulamalarının 2014 yılına ait verileri görülebilecektir (Rain and Hail Insurance Society, 2015, s.4), (Bermejo,2015), (TARSİM, 2015, s. 18-21).

2014	Prim Desteği	Police Sayısı (Bin adet)	Sigortalı Tarım Alanı (Milyon dekar)	Toplanan Prim (Bin ABD Doları)	Devlet Prim Desteği (Bin ABD Doları)	Toplam Prim (Bin ABD Doları)	Tazminat (Bin ABD Doları)
ABD	% 62	1.200	1.173	3.848.042	6.194.927	10.042.969	8.970.466
İspanya	% 39,17	490	50,7	460.735	259.405	720.140	620.366
Türkiye	% 50	1.086	16,1	137.742	156.884	294.627	229.433

*Avro cinsinden olan İspanya verileri 1€=1,215 \$, Türk Lirası cinsinden olan Türkiye verileri 1\$=2,32 ₺ üzerinden, 2014 yılı Aralık ayı Merkez Bankası kurları dikkate alınarak ABD Doları'na dönüştürülmüştür.

Tablo 7. ABD, Türkiye ve İspanya Tarım Sigortaları 2014 Yılı Verileri (Rain and Hail Insurance Society, 2015, s.4), (Bermejo,2015), (TARSİM, 2015, s. 18-21)

ABD'de ile ülkemizdeki tarım sigortaları sistemini uygulamalarını teknik anlamda karşılaştırdığımızda ortaya çıkan farklar şöyledir;

- ABD’de tarım sigortaları sistemik düzeydeki riskleri de kapsamaktadır, Türkiye’de ise sistemik risk olarak sadece don bitkisel ürün sigortalarında ek paket olarak geçerlidir,
- ABD’de sigorta ürünleri daha gelişmiş olup verim sigortası, gelir sigortası ve endeks sigortaları üreticilere sunulabilmektedir, Türkiye’de sadece tekli ve çoklu risk sigortası üreticilere sunulmaktadır.
- ABD sigorta primlerine verilen destek oranları ülkemize göre daha fazladır. ABD’de ortalama %62 oranında sigorta prim desteği uygulanırken Türkiye’de bu oran %50’dir.
- Tüm bunların ışığında ABD’de prim desteğinin sunulmadığı tekli risk sigortaları Türkiye’de devlet desteği ile yürütülmektedir. Kuşkusuz bu durumun ABD’de 200 yıla yakın bir süredir yürütülmekte olduğu düşünüldüğünde, Türkiye’nin tarım sigortaları geçmişinin sadece 10 yıl ile sınırlı olmasından kaynaklanmaktadır.

ABD’deki tarım sigortaları sistemi belirtildiği üzere bir devlet-özel sektör işbirliği modelidir. Ancak tarım sigortalarının yönetilmesinde temel yetkili organ USDA’ye bağlı olan FCIC ve onun yönetici kurumu olan RMA’dır. Bu çerçevede FCIC, tarım sigortalarında prim desteği oranları, reasürans, primlerin toplandığı nokta ve tüm harcamalardan sorumlu organken özel şirketler sadece sigorta poliçelerinin pazarlanması ve sigorta ürünlerinin geliştirilmesinden sorumludur. Öte yandan FCIC ile TARSİM bir biri ile muadil kurumlar olarak düşünülmemelidir. Zira Türkiye’de tarım sigortaları sistemi risklerin birleştirildiği bir havuz üzerinden yürütülmekteyken, ABD’de riskler ayrı ayrı değerlendirilmektedir.

Bu çerçevede ABD tarım sigortalarının gelişiminin temel belirleyicisi ilk bakışta FCIC olarak gözükmektedir. Ancak yaklaşık beş yılda bir çıkarılan ve tarımı düzenleyen yasaların oluşum sürecinde çiftçiler ve sigorta şirketleri, Kongre nezdinde yaptıkları lobi çalışmaları ile tarım sigortalarının yönü belirlenebilmektedir. Bu bağlamda ABD tarım sigortalarının çıkışında, felaket ödemelerinin bütçede yapmış olduğu yükün azaltılması temel hedefi artık mümkün olmayıp, tarım sigortalarının kendisi verilen yüksek prim destek oranları nedeniyle bütçede bir yük olarak görülmeye başlanmıştır.

Tarım sigortalarının, hem bütçede yük haline geldiği hem de lobi çalışmalarından etkilendiğinin en büyük kanıtlarından bir tanesi Bush yönetiminin 1990'da tarım sigortalarının yerine tekrardan düzenli felaket ödemeleri programının oluşturulması talebinin Kongre'den dönmüş olmasıdır (Wright, 2014, s. 3).

Bu bağlamda, ABD'de tarım sigortaları sistemi oldukça gelişmiş olsa da tarım sigortalarının gelişimini doğrudan etkileme kapasitesine sahip olan Tarım Yasaları'nda oldukça teknik konularda dahi müdahaleler olabilmektedir. Bu nedenle ABD'de tarım sigortaları siyasi müdahalelere açık bir görüntü sergilemekte ve bu FCIC'nin hasar prim oranlarına negatif olarak yansımaktadır. Ülkemizde ise TARSİM, sigortacılık prensipleri temel alınarak siyasi baskılardan uzak şekilde yönetilmektedir. Bunun devam ettirilmesi TARSİM'in sürdürülebilirliği açısından oldukça önem arz etmektedir

Gelinen noktada ise, ABD'de tarım sigortalarının yeni hedefi tarım sigortalarının çiftçilerin sosyal güvenlik ağı olmasıdır. Bu hedefin belirlenmesinde yukarıda belirtilen gelişmeler kadar Uruguay Görüşmelerinin sonucunda tarım sigortalarının ülkelerin çiftçilerini desteklemek için alternatif bir yol haline gelmesi de etkili olmuştur.

Bu kapsamda genel olarak, tarım sigortalarının amaçlarından bir tanesi de üreticilerin gelirlerini istikrarlı kılmaktır. Ancak Amerikan tarım sigortası sisteminin 2014 Tarım Yasası düzenlemeleri ile bunun ötesine geçerek tarım sigortalarının bir gelir aktarım aracı haline geldiğine yönelik eleştiriler de bulunmaktadır ki bunlara önceki bölümlerde yer verilmiştir.

Öte yandan ABD'deki bu yönelimin farklı bir açıdan değerlendirilmesi de mümkündür. ABD'nin tarımsal destekleme araçları içerisinde tarım sigortalarının ağırlığı giderek artmaktadır. Tarım sigortaları, aslında bir risk yönetimi aracı olduğu kadar destekleme aracı haline de gelmektedir.

Örneğin; çiftçilerin gelirlerini istikrarlı kılmak için yapılan destekleme programları, son tarım kanunu ile büyük değişikliğe uğramış ve doğrudan ödemeler ile dönemsel ödemeler ortadan kaldırılarak yerlerine gelir ve verim sigortalarıyla uyumlu programlar oluşturulmuştur (Smith, Johnson, & Hewlett, 2014).

Ülkemizdeki TARSİM uygulamaları bu bakımından tarım sigortalarının üretimin devamlılığı ve üreticinin gelir istikrarına sahip olması amaçları ile uyumlu bir çizgide yürütülmektedir. Ancak Türkiye’de tarımsal desteklemelerin temel aracı kilogram başına verilen fark ödemeleridir. Yani ABD’deki gibi tarım sigortalarının desteklemelerin merkezine oturtulması gibi bir durum ülkemiz için geçerli değildir.

AB seviyesinde tarım sigortalarında yapılan düzenlemeler açısından ise Türkiye’nin en fazla %65 prim desteği ödenmesi kararı ile uygun bir politika sürdürdüğü görülmektedir. Zira Türkiye’de prim desteği %50 seviyesindedir. Bunun yanında AB seviyesinde belirlenen desteklemeye tabi risk grupları TARSİM sistemiyle kısmi bir benzerlik göstermekle birlikte daha geniş kapsamlıdır. Bu bağlamda farklılıklar şöyle listelenebilir;

- Bitki hastalıklarına karşı yapılan sigortalar AB fonlarınca desteklenebilmektedir.
- Hayvan hastalıklarına yönelik olarak AB mevzuatı OIE hastalık listesini temel alırken, ülkemizde 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu temel alınmaktadır,
- AB olumsuz iklim olayları kapsama kuraklık gibi sistemik riskleri de alırken, ülkemizde sistemik risk olarak sadece don olayları sigorta kapsamındadır.

Diğer taraftan AB, OTP’de gayet entegre bir sistem oluşturmasına rağmen tarım sigortaları konusunu uzun süre gündem dışı bırakmıştır. AB mevzuatına göre üye devletler kendi tarım sigortaları destekleme sistemlerini oluşturabilecekler ancak AB’den finansal destek sağlayabilmek için gerekli kriterlere uymak durumunda olacaklardır. AB seviyesindeki düzenlemeler bu anlamda AB fonlarından yararlanabilmek için asgari gereklilikleri içermekte olup üye devletlerin bireysel uygulamalarına piyasayı bozucu bir etki göstermediği sürece kısıtlama öngörmemektedir.

Bu kapsamda AB’nin tarım sigortaları konusunda önde geldiği düşünülen ülkelerinden İspanya, Fransa ve İtalya sistemlerinin ülkemiz ile karşılaştırılması yararlı olacaktır.

Fransız ve İtalyan sigorta sistemleri yaşadıkları dönüşüm sonucunda AB mevzuatı ile uyumlu hale gelmiştir. Örneğin Fransa'da AB'nin sunduğu finansal yardım sayesinde prim de %65'e kadar çıkarılmıştır. Öte yandan, yapılan araştırmalar Fransa'da düşük gelirli çiftçilerin sigorta yaptırmaktan halen kaçınmaya devam ettiğini göstermektedir. Aynı şekilde İtalya'da da sigorta primlerinin desteklenmesine rağmen, istenilen başarıya ulaşılamamıştır. Fransa ve İtalya'nın köklü sigorta geçmişlerine karşın çiftçilerin sigorta yaptırmaya soğuk yaklaşması, çiftçilerin kararlarında tek faktörün primlere sağlanan destek oranları olmadığını göstermektedir. Ayrıca iki ülkede de verim sigortası sunulmasına rağmen tekli ve çoklu risk sigortaları daha çok tercih edilmeye devam etmektedir. Bu nedenle verim sigortasının tercih edilmesinde prim desteğinin olması kadar nasıl bir verim sigortası sunulduğu da önemli gözükmektedir.

Diğer taraftan Fransa ve İtalya, AB bütçeleri incelendiğinde AB fonlarından sigorta prim destekleri için en fazla yararlanan iki üye devlettir. İspanya ise AB fonlarından yararlanmamakla birlikte Avrupa'da en gelişmiş sigorta sistemine sahiptir.

Bu kapsamda İspanyol tarım sigortaları, aynen TARSİM'de olduğu gibi bir havuz sistemine sahip olup sistemin işleyişine tarım sektörünün tüm paydaşları katılmaktadır. Bu paydaş grubunda çiftçi örgütleri ve kooperatiflerinde olması tarım sigortalarının odak noktası olan çiftçilerin ihtiyaçlarına daha iyi cevap verebilen tarım sigortası ürünlerinin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Bu durumda aslında hem İspanyol hem de Türk tarım sistemleri müşteri odaklı çalışmaktadır.

Öte yandan İspanyol havuz sistemi ile TARSİM bire bir örtüşmese de, Avrupa'da TARSİM'e en yakın sigorta sistemi yapılanması İspanyol tarım sigortalarıdır. Teknik anlamda ise İspanyol tarım sigortaları 1974 yılından beri uygulanmasının bir sonucu olarak verim ve gelir sigortalarını çiftçilerine sunabilmektedir. İspanyol tarım sigortalarında İtalya ve Fransa'nın tersine en çok benimsenen tarım sigortası ürünü verim sigortası olup, TARSİM'in gelecek planlarında da Türkiye'de verim sigortasına geçilmesi bulunmaktadır. İspanya'nın, AB fonları olmadan finansal açıdan istikrarlı ve sürdürülebilir bir sisteme sahip olması İspanyol deneyimini Türkiye açısından faydalı bir örnek kılmaktadır.

SONUÇ

Tarım, insan yaşamının devamı, ekonomik kalkınmanın temeli ve sosyal düzenin sağlanmasındaki temel rolü nedeniyle vazgeçilmez bir sektördür. Öte yandan tarımsal üretim, doğası gereği pek çok riske açık olup, bu risklerin bir kısmına karşı alınabilecek herhangi bir önlem bulunmamaktadır. Bu nedenle tarımsal üretimin devamlılığı bu tipteki risklerin yaşanması sonucunda oluşan zararın tazmin edilmesine bağlıdır. Zira zararların tazmin edilememesi durumunda hem gıda güvenliğinin hem de ekonomik sıkıntıların baş göstermesi muhtemeldir.

Tarım sektörünün yüz yüze kaldığı risklerle başa çıkmak için tarımda risk yönetim araçları kullanılmaktadır. Risk yönetim araçları çeşitli olmakla birlikte en işlevsel ve kabul gören risk yönetim aracı tarım sigortalarıdır.

Dünya üzerinde tarım sigortaları ilk olarak dolu riskine karşı Avrupalı çiftçiler tarafından kullanılmaya başlanmış ve günümüzde dünyanın her yerinde farklı yaklaşımlar ile tarımsal üretimin devamlılığının sağlanması ve üreticilerin gelirlerinin istikrara kavuşturulmasında kullanılır olmuştur.

Tarım sigortalarının dünyanın farklı yerlerinde farklı şekillerde yürütülüyor olmasının ardında risklerin çeşitli olması ile ülkeler arasında ekonomik ve teknik gelişmişlik seviyesi farkları yatmaktadır. Bu bağlamda bazı ülkelerde bireysel/bölgesel riskler var olup, bu riskler ile özel sektörün tek başına teminat sunması mümkündür. Ancak kimi ülkelerde sistemik riskler bulunmaktadır ki bu durum özel sektörün tek başına teminat altına alamayacağı bir risk grubu yarattığından devletin tarım sigortalarına müdahil olması şart hale gelmektedir.

Bu kapsamda, AB üyesi ülkelerin tarım sigortası sistemlerini büyük oranda belirleyen etkenin risk algılaması olduğu görülmektedir. Örneğin İspanya'da kuraklık gibi hem sistemik hem de dolu gibi bireysel riskler bulunmakta olup, önce özel sektör sonra devlet yönetiminde tarım sigortaları denemiş fakat en sonunda ülkemizde olduğu gibi karma sisteme geçilmiştir.

Ancak Almanya ve Birleşik Krallıkta iklim koşulları nedeniyle en önemli risk olarak dolu görüldüğünden sadece özel sigorta şirketleri, çiftçilerin ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir. Bu aynı zamanda AB üyesi ülkeler arasında entegre bir tarım sigortası sisteminin kurulmasının önündeki en önemli engellerden biridir.

ABD’de ise tarım sigortası uygulamaları, sadece üretimi etkileyen; iklimsel olumsuzlukları, hastalık ve zararlıları teminat altına almayıp, çiftçileri piyasadaki fiyat dalgalanmalarının oluşturduğu gelir düşüşleri riskine karşı da korunmaktadır. Bu kapsamda hiçbir AB ülkesinde, ABD’deki fiyat riskine karşı koruma sağlayan gelir sigortası ürünleri bulunmamaktadır. Bunun ana nedeni ise OTP kapsamında verilen desteklerin hali hazırda bu görevi görmesidir.

Ülkemizde ise TARSİM ile birlikte ilk defa devlet destekli ve kendine ait bir yasal mevzuatı olan bir tarım sigortası uygulamasına 2005 yılında geçilmiştir. TARSİM, devlet ile özel sektörün işbirliğinde yürütülen bir sistem olup 10 yıllık süreç içinde hem sigortalanabilir ürün kapsamını hem de teminat altına alınan riskleri genişletmiştir.

Bu kapsamda ülkemizde tekli ve çoklu tarım sigortası ürünleri üreticilere sunulabilmektedir. Ancak sistemik bir risk olarak sadece don riski teminat kapsamı altına alınabilmiştir. TARSİM’in 2023 hedefleri içerisinde verim sigortasının, üreticilere sunulması planlanmaktadır. Ülkemizde verim sigortasına geçilebilmesi halinde üreticilerin üretimi etkileyen risklerden oluşabilecek kayıplarının teminat altına alınabilmesi mümkün hale gelecektir.

Küresel ısınmaya bağlı olarak kuraklık, sel, hastalık ve zararlı istilaları başta olmak üzere artacak olan sistemik risk tehdidi, ülkemizde gelişmiş bir tarım sigortası sistemine ihtiyacı artırmaktadır. Bu nedenle ülkemizde sistemik riskleri de kapsayacak, finansal olarak sürdürülebilir bir verim sigortası ürününün geliştirilmesi daha da önemli bir hale gelmiştir.

Ancak sistemik risklerin sigorta kapsamında alınması, TARSİM üzerindeki mali yükün artması anlamına gelecektir. Bu bağlamda, şuan mali açıdan sürdürülebilir olan tarım sigortası sistemimizin, bu özelliğini gelecekte de devam ettirebilmek adına net ve

ayrıntılı istatistiksel verilere sahip olunması gerekmektedir. Zira verim sigortaları; üreticinin ve bölgenin ortalama verim geçmişleri ile ürünün fiyatına ilişkin verilere dikkate alınarak yapılan bir sigorta ürünüdür. Verimin ve risklerin iyi değerlendirilememesi durumunda, üreticilere, toplanan primlerin oluşturduğu havuzun karşılayamayacağı yüklü tazminatların ödenmesini gündeme gelebilecektir.

Bu çerçevede, Bakanlığımızın geliştirmiş olduğu ve hâlihazırda kullanılmakta olan TARSEY ile bireysel ve bölgesel verim geçmiş bilgilerinin oluşturulması önem arz etmektedir. TARSEY aracılığı ile oluşturulacak verim bilgilerine ek olarak, hava olaylarına ilişkin verilerin bireysel ve bölgesel bazda, hazırlanması, hem daha tutarlı risk analizlerinin yapılarak homojen risk gruplarının oluşturulmasını hem de istendiği takdirde endeks sigortaları için hazır veri setlerinin olmasını sağlayacaktır. Bu nedenle TARSEY'in tarım sigortalarına hizmet edecek şekilde veri toplaması faydalı olacaktır.

Uzun vadede ise TARSİM'i, ABD'deki tarım sigortaları uygulamalarında olduğu gibi tarımsal desteklemelerin yerini alacak bir yapıya büründürmek, üzerinde tartışılması gereken bir konudur. Zira tarım sigortaları, DTÖ çerçevesinde ele alındığında avantajlı bir yapı sunmaktadır. Hâlihazırda, ülkemizdeki tarım sigortası prim destekleri DTÖ Tarım Anlaşması Ek-2'de yer alan 7. ve 8. madde hükümleri ile uyumludur.

Tarım sigortaları, ülkemizde giderek yaygınlaşmakla birlikte henüz istenen seviyelere ulaşamamıştır. Bu nedenle tarım sigortalarının yaygınlığının artırılması için bazı tedbirlerin alınması mümkündür. Bu kapsamda, desteklemelerden faydalanmak isteyen çiftçilerde, tarım sigortası yaptırma şartı aranabilir. Bu şart özellikle belli bir arazi veya işletme büyüklüğüne sahip olan çiftçiler için getirilebileceği gibi, belli başlı ürün gruplarına yönelik de uygulanabilir.

Aynı şekilde tarım sigortalarının, düşük gelirli çiftçiler tarafından bir külfet olarak görülmesinin önüne geçilebilmesi adına, bu sınıfta yer alan çiftçilerin, bankalara olan borçlarının kısa süreli ertelenmesinin sağlanması gibi finansal açında tarım sigortalarını cazip kılacak yöntemlerin geliştirilmesi de mümkündür.

Sonuç itibariyle, TARSİM ile incelenen diğer tarım sigortası uygulamaları karşılaştırıldığında kapsam altına alınan riskler yönünden bir eksiklik olduğu görülebilmektedir. Ancak karşılaştırılan bütün diğer uygulamaların, TARSİM'den çok daha köklü bir geçmişe sahip olduğu ortadadır. Buna ilaveten tarım sigortalarının, hem ABD'de hem de TARSİM modeline benzerlikler taşıyan İspanya'da adım adım ilerleyerek bu noktaya geldiği bir diğer gerçektir. Bu nedenle, ülkemizin tarım sigortalarına geç ancak iyi bir başlangıç yaptığını söylemek yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

AB. (2006a). Commission Regulation (EC) No 1857/2006 of 15 December 2006 on the application of Articles 87 and 88 of the Treaty to State aid to small and medium-sized enterprises active in the production of agricultural products and amending Regulation(EC) No 70/2001. Official Journal of the European Union.

AB (2006b). Community Guidelines For State Aid in the Agriculture and Forestry Sector 2007-2013. Official Journal of the EU.

AB. (2009). Council Regulation (Ec) No 73/2009 of 19 January 2009 establishing common rules for direct support schemes for farmers under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers, amending Regulations (EC) No 1290/2005, (EC) No 247/2006, (EC) No 378/2007 and repealing Regulation (EC) No 1782/2003. EU.

AB. (2010-2011-2012-2013). EAGF Financial Reports 2010-2011-2012-2013. EC.

AB. (2013). Regulation (EU) No 1305/2013 of The European Parliament And Of The Council of 17 December 2013 on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development(EAFRD) and repealing Council Regulation (EC) No 1698/2005 . Official Journal of the European Union.

AB. (2013). Regulation (EU) No 1308/2013 of the European Parliament and Of the Council of 17 December 2013 establishing a common organization of the markets in agricultural products and repealing Council Regulations (EEC) No 922/72, (EEC) No 234/79, (EC) No 1037/2001 and (EC) No 1234/2007. Official Journal of the European Union.

AB. (2014). European Union Guidelines for State Aid in the Agricultural and Forestry Sectors and in Rural Areas 2014 to 2020. Official Journal of the European Union.

Anton, J., & Kimura, S. (2011). Risk Management in Agriculture in Spain. OECD.

Barnett, B. (2014). Multiple-Peril Crop Insurance: Successes and Challenges. **Agricultural Finance Review**, 74 (II), 200-216.

Bermejo, Ignacio Machetti. (2015). The System Of Combined Agricultural Insurance In Spain. <http://www.conorseguerosdigital.com/en/numero-02/front-page-02/the-system-of-combined-agricultural-insurance-in-spain>. Erişim Tarihi:12 Aralık 2015.

- Bielza, M., Conte, C., Dittmann, C., Gallego, J., & Stroblmair, J. (2008). Agricultural Insurance Schemes. European Commission.
- Blanco, C. P., & Gomez, C. (2015). Revealing the Willingness to Pay for Income Insurance in Agriculture. Italy: Fondazione Eni Enrico Mattei.
- Bureau, J.-C. (2012). Where Is the Common Agricultural Policy Heading? *Intereconomics Review for European Economic Policy*, 316-321. <http://www.intereconomics.eu/archive/year/2012/6/the-common-agricultural-policy-after-2013/>, Erişim Tarihi: 14 Temmuz 2015.
- Capitano, F., & Adinolfi, F. (2010). Negative Externalities of Crop Insurance Subsidies: a case study in Italy. **Insurance Markets and Companies: Analyses and Actuarial Compustations**, 61-68.
- Chite, R. M. (2008). Crop Insurance and Disaster Assistance in the 2008 Farm Bill. Washington: CRS Report for Congress.
- Čolović, V., & Petrović, N. M. (2014). Crop Insurance – Risks And Models Of Insurance. **Economics of Agriculture**, 561-573.
- Cummins, J. D., & Mahul, O. (2009). Catastrophe Risk Financing in Developing Countries Principles For Public Intervention. Washinton: World Bank.
- Çalıştay Değerlendirme Komitesi. (2013). Tarım Sigortlarının Gelecek 10 Yılı Çalıştay (2014-2023) Sonuç Raporu. Ankara: Tarım Sigortaları Havuzu.
- Çetin, B., & Turhan, ř. (2013). Tarım Sigortaları . Ankara: Nobel.
- Diaz-Caneja, M. B., Conte, C. G., Pinilla, F. J., J.Stroblmair, Catenaro, R., & Dittmann, C. (2009). Risk Management and Agricultural Insurance Schemes in Europe. Luxemburg: The Institute for the Protection and Security of the Citizen.
- Donnell, J. (2008). 2008 Farm Bill Details. The Samuel Roberts Noble Foundation: <http://www.noble.org/ag/economics/2008farmbill/>, Erişim Tarihi: 3 Temmuz 2015.
- DRFIP. (2012). Agricultural Insurance. The World Bank.
- Dünya Ticaret Örgütü. (1994). Tarım Anlaşması

- Elizo, Elsa Sanchez. (2013). Private Insurance Sector Contribution to PPP Models Aguroseguro Experience, Tarım Sigortaları Gelecek 10 Yıl Çalıştayı, <http://www.tarsim2023.org.tr/calistay/doc/sunum/agro.pdf>, Erişim Tarihi: 26 Ağustos 2015.
- Engürülü, Bekir. (2015). Dünyada ve Türkiye'de Tarım Sigortaları. **Çiftçi ve Köy Dünyası**, 48-55.
- Engürülü, B., & Yaşar, A. (2015). Tarım Sigortaları. ed. by Erdem Kırkbeşoğlu, **Risk Yönetimi ve Sigortacılık** (s. 645-666).Ankara: Gazi Kitabevi
- Enjolras, G., & Sentis, P. (2011). Crop Insurance Policies and Purchases in France. **Agricultural Economics**, 475-486.
- Enjolras, G., Capitanio, F., & Adinolfi, F. (2012). The Demand for Crop Insurance: Combined Approaches for France and Italy. **Agricultural Economics Review**, 5-22.
- ERS. (2015, Haziran 16). Agricultural Act of 2014: Highlights and Implications. USDA-Economic Research Service : <http://www.ers.usda.gov/agricultural-act-of-2014-highlights-and-implications.aspx>, Erişim Tarihi: 4 Ağustos 2015.
- F, N. N., Chikaire, J., Echetama, J. A., Ihenacho, R. A., Umunnakwe, P. C., & Utazi, C. O. (2013). Agricultural Insurance: A Strategic Tool for Climate Change Adaptation in the Agricultural Sector. **Agricultural Science**, 1-9.
- Falco, S. D., Adinolfi, F., Bozzola, M., & Capitanio, F. (2014). Crop Insurance as a Strategy for Adapting to Climate Change. **Journal of Agricultural Economics**, 485-484.
- FAO. (2002). The State of Food Insecurity in the World. FAO.
- Gardner, B. (1994). Crop Insurance in U.S. Farm Policy. D. L. Hueth, & W. H. Furtan içinde, **Economics of Agriculture Crop Insurance: Theory and Evidence** (s. 17-44). New York: Springer Science+Business Media.
- Garrido, A., & Zilberman, D. (2008). Revisiting the Demand of Agricultural Insurance: The Case of Spain. **Agricultural Finance Review**, 43-66.

- GFDRR. (2015). Index-based Livestock Insurance in Mongolia. GFDRR: http://gfdrr.org/sites/gfdrr.org/files/DRFI_Mongolia%20IBLIP_Final.pdf, Erişim Tarihi: 11 Temmuz 2015.
- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. (2015). Makro Ekonomik Göstergeler. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı: <http://www.tarim.gov.tr/Konular/Makro-Ekonomik-Gostergeler>, Erişim Tarihi: 3 Ağustos 2015.
- Glauber, J. W. (2013). The Growth Of The Federral Crop Insruance Program, 1990–2011. **American Journal of Agricultural Economics**, 482–488.
- Glauber, J. W. (2015). Agricultural Insurance and the World Trade Organization. IFPRI Discussion Paper 1473. <https://www.ifpri.org/publication/agricultural-insurance-and-world-trade-organization>, Erişim Tarihi: 12 Aralık 2015.
- Goodwin, B. K. (2001). U.S. Farm Safety Nets and the 2000 Agricultural Risk Protection Act. **Canadian Journal of Agricultural Economics**, 543-555.
- Herbold, J. (2013). Index Insurance in Agriculture — The (re)insurer’s perspective. The Challenges of Index-Based Insurance for Food Security in Developing Countries, 47-55.
- IFAD. (2011). Weather Index-based Insurance in Agricultural Development A Technical Guide. Rome: International Fund for Agricultural Development.
- IFC. (2015). GIIF. IFC: http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/industry_ext_content/ifc_external_corporate_site/industries/financial+markets/retail+finance/insurance/global+index+insurance+facility, Erişim Tarihi: 7 Temmuz 2015.
- IFC. (2015). Index Insurance - Frequently Asked Questions. International Finance Organization:http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/industry_ext_content/ifc_external_corporate_site/industries/financial+markets/retail+finance/insurance/index+insurance++frequently+asked+questions, Erişim Tarihi: 2 Temmuz 2015.
- IPCC. (2015). Climate Change 2014 Synthesis Report. Geneva: Intergovernmental Panel on Climate Change.
- Iturrioz, R. (2009). Agricultural Insurance. Washington: The World Bank.
- Johnson, R. (2008). What is the "Farm Bill" ? Washington: CRS Report for Congress.

- Johnson, R., & Monke, J. (2014). What is the Farm Bill ? Congressional Research Service.
- Jose, H. D. (2001). The Impact of the Agricultural Risk Protection Act 2000 on Crop Insurance Programs. **Cornhusker Economics**.
- Mahul, O., & Stutley, C. J. (2010). Government Support to Agricultural Insurance. Washington D.C.: The World Bank.
- McLaurin, M. K., & Turvey, C. G. (2011). Applicability Of The Normalized Difference Vegetation Index in Index-Based Crop Insurance Design. Cornell University.
- Meuwissen, M. P., Assefa, T. T., & Asseldonk, M. A. (2013). Supporting Insurance in European Agriculture: Experience of Mutuals in the Netherlands. **EuroChoices**, 10-16.
- Meuwissen, M. P., Huirne, R. B., & Skees, J. R. (2003). Income Insurance in European Union. **EuroChoices**, 12-17.
- Moreno, F. J. (2002). The Spanish Combined Agricultural Insurance System. Agricultural Insurance and income guarantees, (s. 1-33). Spain.
- Munich Re. (2011). Crop Insurance for the Wealthy? Why Revenue Insurance Comes at a Price. München: Munich Re.
- Plume, B. (2014). The \$956 Billion Farm Bill, in One Graph. Washington Post: <http://www.washingtonpost.com/news/wonkblog/wp/2014/01/28/the-950-billion-farm-bill-in-one-chart/>, Erişim Tarihi: 20 Temmuz 2015.
- Rain and Hail Insurance Society. (2015). 2015 Crop Insurance Update Securing American Farmers. Rain and Hail Insurance Society: Iowa. http://www.rainhail.com/pdf_files/MKTG/MKTG_0123.pdf, Erişim Tarihi: 20 Temmuz 2015
- Ray, P. K. (1981). **Agricultural Insurance Theory Practice and Application to Developing Countries**. Oxford: Pergamon Press.
- Resmi Gazete. (2005). 5363 Sayılı Tarım Sigortaları Kanunu. 21.06.2005 tarihli ve 25852 sayılı Resmi Gazete.

- Resmi Gazete. (2006). Tarım Sigortaları Havuzu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. 18.05.2006 tarihli ve 26172 sayılı Resmi Gazete.
- Risk Management Agency. (2015). United States Department of Agriculture. Risk Management Agency: <http://www.rma.usda.gov/policies/ri-vi/index.html>, Erişim Tarihi: 5 Temmuz 2015.
- RMA. (2013). History of the Crop Insurance. USDA: www.rma.usda.gov/aboutrma/what/history.html, Erişim Tarihi: 5 Temmuz 2015.
- RMA. (2014). Stacked Income Protection Plan for Upland Cotton. USDA-RMA: <http://www.rma.usda.gov/news/currentissues/stax/staxfactsheet.pdf>, Erişim Tarihi: 5 Temmuz 2015.
- RMA. (2014). Supplemental Coverage Option for Federal Crop Insurance. USDA-RMA: <http://www.rma.usda.gov/news/currentissues/farmbill/2014NationalSupplementalCoverageOption.pdf>, Erişim Tarihi: 5 Temmuz 2015.
- RMA. (2015). Reinsurance Agreements Overview. RMA: <http://www.rma.usda.gov/pubs/ra/> Erişim Tarihi: 8 Temmuz 2015.
- Roberts, M. J., O'Donoghue, E., & Key, N. (2011). Separating Moral Hazard from Adverse Selection: Evidence from the U.S. Federal Crop Insurance Program. http://www2.hawaii.edu/~mjrobert/main/Working_Papers_files/moral_hazard_07_21_2011.pdf, Erişim Tarihi: 12 Temmuz 2015.
- Salmon, Y. (2013). The French Agricultural Insurance Scheme. Washington, D.C.: Outlook Forum.
- Schnepf, R. (2015). 2014 Farm Bill Provisions and WTO Compliance. Washington: Congressional Research Service.
- Shield, D. A. (2015). Crop Insurance Provisions in The 2014 Farm Bill. ed. by T. E. Bonner, **Federal Crop Insurance** (s. 45-79). New York: Nova.
- Shields, D. A. (2013). Federal Crop Insurance: Background. Congressional Research Service .

Smith, V. H., & Glauber, J. W. (2012). Agricultural Insurance in Developed Countries: Where Have We Been and Where Are We Going? **Applied Economic Perspectives and Policy**, 363-390.

Smith, V. H., Johnson, J. B., & Hewlett, J. P. (2014). New Programs in the 2014 Farm Bill: Price Loss Coverage, Agricultural Risk Coverage and the Supplemental Coverage Agricultural Insurance Option for Wyoming Farms and Ranches. Agricultural Marketing Policy Center.

TARSİM. (2015). 2014 Yılı Faaliyet Raporu. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.

TARSİM. (2015). Arıcılık Sigortası. TARSİM: http://www.tarsim.gov.tr/trsmWeb/subpage?_key_=6D7415BE31795E0576A7CE18FEDB4F2E579876FWPQ02KTKI8XRMEGSA4B17062015, Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2015.

TARSİM. (2015). Bitkisel Üretim Sigortası. TARSİM: http://www.tarsim.gov.tr/trsmWeb/subpage?_key_=6D7415BE31795E0576A7CE18FEDB4F2E6776033TZW2H832CS2K57446YX17062015, Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2015.

TARSİM. (2015). Büyükbaş Hayvan Sigortası. TARSİM: http://www.tarsim.gov.tr/trsmWeb/subpage?_key_=6D7415BE31795E0576A7CE18FEDB4F2E351486R7I5G39MYWWJ341Z2QZ817062015, Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2015.

TARSİM. (2015). Kümes Hayvanları Sağlık Sigortası. TARSİM: http://www.tarsim.gov.tr/trsmWeb/subpage?_key_=6D7415BE31795E0576A7CE18FEDB4F2E734032205ET6GO49VLW7E2460A17062015, Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2015.

TARSİM. (2015). Sera Sigortası. TARSİM: http://www.tarsim.gov.tr/trsmWeb/subpage?_key_=6D7415BE31795E0576A7CE18FEDB4F2E2412176FVX8IGW9G78ZRL7LX0C17062015, Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2015.

TARSİM. (2015). Su Ürünleri Hayat Sigortası. TARSİM: http://www.tarsim.gov.tr/trsmWeb/subpage?_key_=6D7415BE31795E0576A7CE18FEDB4F2E533396I6EJ898URC8A0Z54ZFFQ017062015, Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2015.

The World Bank. (2008). World Development Report 2008 Agriculture for Development. Washington, DC: The World Bank.

The World Bank. (2011). Weather Index Insurance For Agriculture: Guidance for Development Practitioners. Washington: The World Bank.

USDA. (2015). United States Department of Agriculture. <http://www.usda.gov/wps/portal/usda/usdahome?contentidonly=true&contentid=usda-results-ag-production.html>, Erişim Tarihi: 8 Temmuz 2015.

Wright, B. D. (2014). Multiple Peril Crop Insurance. **Choices**, 1-6.

WTO. (2014). Key Developments in 2013: A Snapshot. WTO.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı: TEKİN, Mehmet Kerem

Uyruğu: T.C.

Doğum Tarihi: 7 Mayıs 1986

Doğum Yeri: Mersin

Telefon: 0(312) 287 33 60/4618

E-posta: kerem.tekin@tarim.gov.tr

Eğitim:

2009 - ....: Uludağ Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Bölümü (Yüksek Lisans)

2005 - 2009: Uludağ Üniversitesi – İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü (Lisans)

1997 – 2004: Diyarbakır Anadolu Lisesi

İş Deneyimi:

2012 - ....: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İkili İlişkiler ve Protokol Daire Başkanlığı, / AB Uzman Yardımcısı.

Stajlar:

01-02 2009: The German Marshall Fund of the United State, Ankara Ofisi

08-09 2007: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye (UNDP)

Yabancı Dil: İngilizce, Rusça

ETİK BEYAN

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Mehmet Kerem TEKİN